

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

35364

*Dinnik
Domata vzgoja*

Dupl. (35364)

VII B f

VZg

„I

Domača vzgoja.

Slovenskim materam,
vzgojiteljicam, učiteljicam, vzgojiteljem in učiteljem

po najboljših virih spisal

J a k o b D i m n i k ,

učitelj v Ljubljani.

Čisti dohodek je namenjen „Društvu za zgradbo učiteljskega
konvikta v Ljubljani“.

Izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

V Ljubljani.

Tiskarna Rud. Milič-eva. — Ljubljana.

1895.

35364

Čisti dohodek je namenjen „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta
v Ljubljani“.

VII 35.364 B f

Društvu za zgradbo
učiteljskega konvikta v Ljubljani

posvečuje to skromno delo

osobitim spoštovanjem

Jakob Dimnik.

VSEBINA.

	Stran.
Predgovor	1
A. Uvod	3
B. Telesna vzgoja:	
1. Hrana novorojenčeva	18
2. Hrana starejših otrok	19
3. Snaga	20
4. Postelja	21
5. Obleka	22
6. Skrb za telesno zdravje večjih otrok	26
7. Zrak	28
8. Stanovanje	31
9. Postrežba v bolezni	32
C. Duševna vzgoja:	
1. Dojenec	34
2. Otrok v drugem in tretjem letu	36
3. Čut pobožnosti	46
4. Pokorščina	49
5. Trmoglavost in upor	54
6. Bolni otrok	62
7. Otročji vrt	66
8. Otrok v šolski dōbi	67
9. Domače naloge	72
10. Izobrazovanje resnicočutja	74
11. Poželjivost	82
12. Samoskrumba	103
13. Verska vzgoja	107
14. Dekliška vzgoja	124
15. Vzgleđ	133
16. O poklicu	140
17. Sklep	141

Predgovor.

Ko sem l. 1879. nastopil svojo prvo službo kot ljudski učitelj, prišel sem kmalo do prepričanja, da je služba ljudskega učitelja silno težavna, tembolj, ker on ni lé učitelj, ampak tudi vzgojitelj. Pri drugem delu učiteljeve naloge t. j. pri vzgoji pa ne more doseči učitelj ničesar ali vsaj prav malo, če mu ne priskoči na pomoč domača hiša. Prišel sem pa do žalostnega prepričanja, da premnogi roditelji, posebno kmetski, toli važno nalogo „domače vzgoje“ prepovršno zvršujejo, da, še celo skoraj popolnoma prezirajo. Ta neprijetna izkušnja me je napótila, da sem pričel prebirati razne spise in knjige o domači vzgoji ter na podstavi tega in svojih izkušenj sestavil spis, kojega tu podajem dragim čitateljem. To delo je namenjeno roditeljem in sploh vzgojiteljem, kajti ne toliko šola in učitelj sta glavna činitelja pri vzgoji otrôk, ampak toliko bolj dom, odnosno roditelji.

Pri tem delu so mi bili glavni viri: „Die Erziehungskunst in der Familie,“ herausgegeben von einem praktischen Schulmanne. R. Niedergesäss: „Familienerziehung;“ potem Dr. Klenke: „Die Mutter als Erzieherin ihrer Töchter und Söhne“. Marsikako dobro jedro sem posnel tudi iz A. Zupančičeve „Pedagogike.“ Nekaj primernega gradiva sem dobil tudi po slovenskih časopisih in nekaj me je pa priučila lastna izkušnja.

Dal Bog, da bi ta moj trud rodil v rodbinah slovenskih blagodejen sad!

J. Dimnik.

A. Uvod.

Kriva vzgoja otrôk je slabih časov mati.“

Slomšek.

I.

Vzgoja — npravstvena vzgoja otrôk ali — izobraševanje srca in volje — je jedna iz važnejših dolžnostij roditeljev in vzgojiteljev, od katerih se zahteva sosebnega zanimanja in skrbi, da obvarujejo otroke nenravnosti. Radi tega je vzgoja kažipot in nekaj vodnik človeka k temu, kar mora biti.

Človek je ustvarjen po podobi božji in njegov smoter je v tem, da se po milosti božje popolnosti v bodočem življenji na veke zjedini z Bogom, kot virom večnega življenja. Na ta smoter mora se vedno ozirati pri vzgoji; zato treba se je truditi, da so otrokove sposobnosti vedno vzbujene in pripravljene za ta cilj; izrastki zlá pa, kot žalostni nastopki našega odpada od Boga, morajo se z vso močjo odpravljati, tako, da se tudi malovažni prestopki otrôk ne smejo prezirati, inace odgovarja se preziranju s preziranjem in otroci se ne brigajo za svoje vzgojitelje in svoje pregrehe. Trditi je možno, da v otročjem in mladeniškem življenji ni nijednega pregrešnega dejanja, ki bi se smelo smatrati neznatnim, kajti malo, ako se ne opazi v svojem času in ne popravi, postane konечно veliko. Pogostoma vidimo tudi sedaj, da so vsi veliki prestopki, storjeni v zrelih letih, izcimili se kakor iz semena iz malovažnih, da tako rečemo, iz šal, dopuščenih v mladosti. —

Roditelji, ki skrbé za npravstvenost svojih otrôk, morajo skrbeti za to že pred njihovim rojstvom; radi tega jim je najprej skrbeti, da si sami ohranijo dušno zdravje, da ne ostavljajo otrokom v nasledstvo svojih npravstvenih bolezni, kajti vsa npravstvena svojstva, dobra in slaba, prehajajo običajno od roditeljev na otroke.

Ko dete vzraste in dobiva razum, treba je nanj vplivati s pametnim ravnanjem in mu vsajati pravila s primeri, z lahkimi pripovedkami itd. O prvem slučaju, ko more dete že soditi o svojem postopanju, treba ga je prepričati o važnosti tega, čemur ga je proučila ali ga proučuje vzgoja. Od ranega vzrasta treba je v otrocih vzbujati in utrjevati npravstveni čut in vest. Malo po malem treba je vsajati jim spoštovanje do pravega in odvracanje od napačnega; vlivati jim je treba čut otroške ljubezni in pokorščine do Boga, roditeljev, vzgojiteljev in učiteljev, do domovine, národa, do cesarja itd. Dobro in hudo treba jim je pojasnjevati s primerami in zahtevati od njih, da sami razsojajo med tem in onim, da se na tak način z dne na dán navajajo pravilneje in prosteje soditi o dostojnosti in nedostojnosti svojih del.

Nedostatki, ki se zapazijo pri otrocih, se morajo popravljati brez zamude, da se ne ukorenini zló; popravljati jih je treba s prva na samo krotek način, s svêti in prepričanjem, potem pa, če je treba, stopati se mora polagoma do močnejših in strožjih sredstev, kajti „kdor hrani palico, ne ljubi svojega sina.“

Sicer pa v kaznovanji ni treba biti prepogost. Kazni so potrebne, kedar prepričevanja in nasledki pregrehe ne morejo ostaviti strmoglavosti. Popolnoma se pa motimo, če si domišljujemo, da s silo same besede ubrzdamo čutna poželjenja, in mislimo, da je možno vedno tudi brez kazni samo s slovesno zapovedjo otrokovo voljo obrniti k dobremu. Zaman si domišljujemo, da je naša ljubav do človeštva za to na višji stopinji, ako si v nikakem slučaju pri vzgoji ne dovoljujemo sredstev razumne strogosti. Nasprotno, to ne

dokazuje popolnosti, temveč nedostatek ljubezni do človeštva. Iz tega je le vidno, da ne poznamo blagih plodov one krepke ljubezni, s kojo ljubeč kaznujemo, ne pogubnih nastopkov one slabe ljubavi, ki zametava slednjo kazen.

II.

Najčistejša npravstvenost je brez dvoma npravstvenost krščanska; zato mora biti tudi vzgoja otrok ali izobraževanje njih srca ali volje popolnoma v duhu krščanskem. Osnova krščanski vzgoji mora vedno biti strah božji kot začetek modrosti. Radi tega se mora v otroških srcih čim preje vzbujati ta čut in moramo jih vzgajati „po zapovedi Gospodovi“ s pripovedmi, z vzgledi in primeri iz zgodovine in posebno s primerom svojega poštenega življenja. Roditelji morajo vzbujati in gojiti v otrocih ponižno ljubezen do Boga, kot blagega in usmiljenega Očeta; dasi je sila primera jako velika v vsakem drugem slučaju, velika je osobito pri vzgoji duha v poštenosti. Zato je treba jim pogosto razkladati dobrote božje, katere so se pojavile človeku v delih, mislih in sosebnost v odrešenju po Zveličarji.

Ako so roditelji in vsi, ki so v bližini otrok, sami prešinjani z otroškim strahom do Boga, govore vedno o Bogu spoštljivo z nadejo, da od njega dobodo vse dobro in pripisujejo vse sprejeto njemu z odkritosrčno hvaležnostjo; ako prenašajo, spoštljivo se ozirajoč na Boga, vse nesreče z voljno udanostjo in smatrajo grehe vedno velikim zlóm in nesrečam, napravil bode tak vzgled na otroke brez sumnje dober utis. Otroci se navadijo, videč vsak dan pred seboj primere poštenosti, pošteni biti; malo po malo začenjajo tudi sami spoštljivo misliti in govoriti o Bogu, odkritosrčno ga ljubiti kot dobrega Očeta, natanko izpolnovati njegove zapovedi in z otroškim strahom ogibati se vsacega prelomljenja volje božje. Sicer pa je treba, če hočemo dobro vplivati na gojence, da imamo istinito, odkritosrčno poštenost (npravstvenost) in ne smemo se samo kazati npravnostnim; krinko nprav-

nosti opazijo otroci kmalo in v takem slučaju začnó sami skoro tekmovati sè svojimi primeri.

Da vzdržujete in dopolnujete v otrocih nравnost, morate se roditelji truditi, da se otroci s zanimanjem bavijo s čitanjem in poslušanjem izbranih nравstvenih sestavkov, osebito izbranih odstavkov iz besede božje; in nasprotno, varovati jih je pazljivo, da ne čitajo veri in nравnosti škodljivih knjig in da ne občujejo z ljudmi pokvarjene nравnosti in pokvarjenih mislij, kajti hudobno občevanje pokvari dobro nравnost.

Osebito nujno je, da se otroci priučé pravilnemu načinu življenja. Naj bode njih priučenje skromnosti, ubogljivosti, dostojnemu vedenju pri službi božji itd. začetkoma samo slučajno, a koliko pridobi se s tem za bodočnost! Otroci, ki so se zgodaj privadili pravilnemu načinu življenja, lahko morejo potém, ko se jim razum razvije, prej znanim navadam dati značaj istinite nравnosti. Ako so pri otrocih čutne nagnjenosti zgodaj urejene, postanejo potem pregrehe redkeje, borba ložja in zmaga tem gotoveja, čim globeje se je v njih dobra navada ukoreninila po mnogokratnem in dolgotrajnem ponavljanji dobrih del. Dogaja se sevéda nasprotno, ako je otrok v prvih letih izročen samemu sebi, svojim nerodnim nagnjenostim in svoji naravi. More li razsodek pod svojo vlast spraviti gojenca takrat, ko je njegova nрав že davno pokvarjena in se je zló že ukoreninilo v njem, predno je sploh začel misliti? Radi tega je jako važno pravilo: Česar otroci ne bodo smeli delati potem, ko bodo začeli misliti, tega se jim tudi začetkoma ne sme dovoljevati; kar bodo pa morali otroci delati v bodočih letih, temu treba jih je čim prej možno privajati po meri njih razuma in ukrep-ljenja njihovih nравstvenih in fiziških sil. Iz tega se lahko razume, kako je treba soditi o izrekih, kakor: otrok še tega ne vé; on ne misli hudo; človek uči se iz slučajev; pomanjkljivost se s časom sama dopolni itd. Roditelji, ki ostavljajo svoje otroke v prvih letih brez oskrbi, ne mislijo, da njihovo mlado slabo nagnenje preide lahko v navado, da se slabo srce otrokovo izpremeni lahko v značaj mladenča

in moža, da se otroci, ki niso bili v ničem zadržani, predajo nagonu svojega temperamenta, svoje nevednosti itd.; kmalu predajali se bodo tudi svojim krivim nagnenjem, radi česa vest šestokrat podleže željam. Radi tega je dolžnost roditeljev, da zgodaj varujejo otroke pred hudimi nagnenji in strastmi. Vsled tega je v vsakem slučaju potrebno z vsem razumom in z vso skrbjo moriti v njih klijoči plevel zlá, kakor: trmoglavost, nepokornost, lenobo, zavist, maščevalnost, sovraštvo itd. in nasprotno pa vzgajati in utrjevati ljubezen do Boga in do bližnjega, spoštovanje do starišev in učiteljev, hvaležnost do dobrotnikov, uslužljivost, delavnost, odpušcanje, miroljubje itd.

Jeden iz važnejših predmetov npravstvene vzgoje mora biti tudi priučenje otrôk poznanju in prenašanju skrbi in potreb v življenji. Sosebno potrebno in važno je to, kadar se vzgajajo otroci bogatih in znatnih roditeljev. Otroci taci roditeljev se morajo vaditi, da znajo ceniti istinito dostojanstvo ljudij ne po sami zunajnosti in premožnosti, temveč osobito po notranjem dostojanstvu, ki se ne omejuje po znanju in po zunanjem obstoji.

Npravstvena vzgoja je za otroka neprecenljiv zaklad, kajti dela in stori iz otroka dovršenega človeka in kristjana in za vse one otroke, ki se na ta način okoriščajo z voditeljstvom in pravili dobre vzgoje, je to pogoj in zaklad resnične sreče — časne in večne.

III.

Naloga vzgoji ni le, da otroke telesno vzrejamo in jih pošiljamo v šolo, ampak pri vzgoji otrok moramo tudi skrbeti, da si priučé in privadijo potrebnih čednosti in lepih lastnosti. To pa dosežemo, če tako ž njimi ravnamo, da iz njih izraste tisto, kar je Stvarnik vanje vsadil. Mi jim moramo razum, srce in čut upodabljati in blažiti; vaditi jih moramo reda in lepega npravnega vedenja, pravičnosti in dobrotelčnosti, pridnosti in varičnosti. Res velika in težavna je ta naloga in nje izvrševanje imenuje se po vsej pravici

umetnost vseh umetnosti. Zato je dolžnost sleharnega človeka, sosebno pa ljudskega učitelja, da širi, kolikor mogoče, znanje o razumni vzgoji med národom. Ni resnica, kar nekateri roditelji trdijo, da moč ljubezni roditeljev do otrôk uči, kako naj otroke vzgojujemo, kako naj jih napolnimo k dobremu ter varujemo škode in nesreče. Koliko je takih roditeljev, ki nimajo nič pojma o dobri in razumni vzgoji! Kako nerodna in okorna je marsiktera mlada mamica v otročji sobi, če prav je splošno zelo omikana! In vendar je posebno razumna duševna vzgoja jedina prava pomoč, jedino vredno premoženje, koje moremo otrokom svojim zapustiti.

Pri vzgoji otrôk napravijo se čestokrat silno velike, neodpustljive napake, nekaj iz lenobe, nekaj iz malovažnosti, nekaj iz nevednosti in slepe ljubezni. O vsemogočna moč ljubezni! Koliko otrôk postalo je že nesrečnih, ker so jih roditelji preveč, preslepo ljubili in premehkužno ž njimi ravnali! Koliko tisoč in tisoč roditeljev je na svetu, ki otroke svoje tako slepo ljubijo, da vse svoje moči za-nje žrtvujejo, samo, da navidezno ustrezajo otrokom svojim, ne pomislijo pa, da taka slepa ljubezen otroke nevsmiljeno trpinči.

V nekaterih družinah ravna pa mati premehkužno, a oče zopet preostro in surovo z otroci; tú vlada preveliko dovoljenje v želje otrôk, tamkaj pa zopet prevelika popustljivost; nekateri roditelji pa otrokom preveč ukazujejo, pa premalo poučujejo. In vse to jim je „vzgoja“.

Da bi se pač roditelji malo bolj vnemali za razumno vzgojo, kakor do zdaj, da bi radi prebirali lepe, poučljive spise o domači vzgoji; in če se to zgodi, nam ne bodo nasprotniki naši očitali, da smo neizobražen národ.

Naj mi bode dovoljeno, da navedem vzgled, kako se dandanes tudi izobraženo ljudstvo malo briga za razumno vzgojo otrok.

V mestu N. bilo je na ponedeljek zvečer napovedano javno predavanje „o praktični vzgoji otrok“. Omenim naj, da je to predavanje napovedal učitelj, ki je imel veliko zaslug na šolskem polji in slavno je bilo ime njegovo v pe-

dagogičnem slovstvu. Predavanje je bilo objavljeno po vseh domačih časopisih in po hišnih voglih. In čuj! Določeni večer prišlo je le 16 poslušalcev, in še izmej teh bili so 4 učitelji s soprogami in 3 mlajši učitelji.

V prihodnjem tednu bilo je pa predavanje v istih prostorih „o Brehm-ovem živalstvu“ in „o potresih“ in v vseh treh večerih bila je dvorana natlačeno polna. —

Zanimanje za razumno praktično vzgojo je pri nas res še zeló na nizki stopinji, in nič ne pretiram, če povem, da vse skrbi, vse tožbe in revščina v posameznih družinah vseh stanov in milijoni in milijoni bridkih solz zaradi otrôk imajo svoj vzrok v premlačnem zanimanju za razumno vzgojo.

Vse hudo izvira iz slabe vzgoje, in če hočemo to hudo iztrebiti, moramo pri koreniki začeti. Napake, katere se spočetka kot majhne kali pokažejo, moramo takoj iztrebiti, ko jih zapazimo. To bo de pa mogoče, če se bomo z veseljem vnemali za vzgojo otrôk. Kali vsake najmanjše napake bomo pa lahko zapazili, če pridno prebiramo dobre spise o razumni vzgoji. *)

IV.

Namen te knjige ni le, da bi pokazal, kako otroke lahko varujemo napak, ampak pokazal bodem tudi, kako jih lahko navadimo na нравno življenje. Koj spočetka opozarjam naše matere na dve veliki napaki, katere sta čestokrat podloga slabi vzgoji. Prva teh napak je ta, če roditelji mislijo, da so otrokom nekatere napake uže prirojene, in da zoper prirojene napake je pa zaman ves trud. Druga še večja napaka pri vzgoji je pa ta, ker nekateri roditelji mislijo, da prav mladih otrok ni treba vzgojevati, ker imajo

O razumni domači vzgoji se je pa pri nas še vse premalo pisalo, a še to se premalo prebira. Največ lepih naukov o razumni domači vzgoji nam je podal blagi škof A. M. Slomšek v svojih „Drobtinicah“, potem pa razni duhovniki v mnogovrstnih pridigah. Knjigo slovensko, ki se jedino z vzgojo peča, je spisal Janez Ažman l. 1873. pod naslovom: „Krščanska izreja“; izdala jo je „Katoliška družba za Kranjsko“. Več tacih knjig imajo pa Nemci.

premalo razuma — ter vso vzgojo na šolo odlašajo. Da je tako mišljenje tudi popolnoma napačno, kaže nam ta-le dogdba:

Napoleon I. je nekdanj v razgovoru z madamo Campan opomnil, da stari vzgojevalni sistem ne daje onega sadu, kojega bi moral in jo vprašal, s čim bi se dalo pomoči, da bi se ljudstvo dobro vzgojevalo. Madame Campan je temu odgovorila le eno besedo, katera je tako imenitna, da ji je cesar veselo pritrdil. Rekla je: „**mati**“. Hotela je namreč reči, da le mati bi lahko pomogla k boljši vzgoji. Napoleon je rekel, da je v tej edini besedi pravi in najboljši vzgojevalni sistem ter je prosil madamo, naj bi ona skrbela, da bi se gojile take matere, ki bodo dobro vzgojevale svoje otroke. Mnogo roditeljev je, ki napačno menijo, da naj le učitelj in šola vzgoja otroke, češ: Pustimo otrokom to pa to; ko v šolo pridejo, bode učitelj uže skrbel, da jim odpravi slabe navade. Kako slabo umejo svojo dolžnost oni roditelji, ki tako ali enako govoré! Za vzgojo otrok je največ vredno čuječe materino okó, družbinski krog, veselo domovje; in noben učitelj ne bode mogel poboljšati otroka, ako mu roditelji domá niso blažili uma in čutov. Otroško srce vzbuja se v otroški stanici; dobre in slabe navade poprimajo se ga uže domá; tù se vzbuja um, in otroci se vadijo misliti. In nad vsem tem čuje skrbno materino okó. Naloga materina je tedaj zeló, zeló težavna. — Neka mati je duhovnika vprašala, kdaj naj bi začenjala vzgojevati svojega štiri leta starega sinka. Duhovnik jej je odgovoril: „Ako niste še začeli, izgubljena so uže štiri leta, kajti materina naloga ima početek še, predno se otrok prvič zasmehlja.“ In res, povsod je prilika otroka poučevati: v gozdu, na polji, na trati, v hiši, v kuhinji itd., povsod je polno poučljivega. Najboljša učiteljica otroku je tedaj lastna mati. A česar se mora otrok naučiti od matere in česar ga nikdo drugi tako naučiti ne more nego ona, to je pa pobožna molitev. Prvi pouk božji in prvo vspodbujanje k pobožnosti dobi naj otrok od svoje lastne ljube matere. Le to, kar posadi materina ljubezen v otroško srce, se utisne v globino istega in le to, kar se je

utisnilo v globino srca, donaša bogatega in cvetočega sadu. Da bi le vsaka mati prav razumevala in spolnjevala ta plemeniti poklic.

Prav slaba navada je tudi, če stariši otroku žugajo s šolo in z učiteljem. Na tak način se otroku vcepi nek strah, kateri mu šolo kot kaznilnico predstavlja. Taki otroci hodijo jokajoč in neradi v šolo, ne poslušajo učiteljevih nauk in se brezmiselno in neredno vedêjo.

V.

Prvi ter naravni vzgojitelji otrokom so torej njihovi roditelji. Da to morejo biti, jim je Bog: *a)* v srce vsadil veliko in nesamopridno ljubezen do svojih otrok; ljubav toliko, da je zemeljske ljubezni večje ni; *b)* storil je dete vsestransko toliko zavisno od roditeljev, da se jih oklepa kar nehoté; *c)* je Zveličar zakonsko zvezo povzdignil k časti sv. zakramenta, v katerem dobivata poročenca posebno moč, da moreta svoje otroke vzgojevati.

Roditelji imajo brez dvoma dolžnost, da vzgojajo svojo deco, a imajo do tega tudi pravico, katere se še iznebiti ne morejo. Na božjo in človeško postavo se opira ta dolžnost roditeljev in njih lastni blagor pa tudi sreča njihovih otrok je na tem, kako da zvršujejo to svojo nalogo. Pred Bogom in pred svetom so roditelji odgovorni za telesno in dušno življenje lastnih otrok.

Kakor smo uže omenili, je otroku prvi vzgojitelj mati; od nje detetu prihaja prva telesna pa tudi prva duševna vzgoja. Ona vadi deci čutila: oči, kazoč jej reči različne oblike in barve; ušesa, izrekujoč mile materine besede; tip, podajajoč otroku raznoterih stvari, da se igra ž njimi itd. Mati pa tudi vzbuja v svojem otroku duševne moči: opazljivost, kazoč mu razno lepo in dobro, ki mu je blizo; spomin, razgovarjajoč se ž njim o rečeh, katere je dete videlo; domišljijo, dopovedujoč mu čedne zgodbe, kazoč mu slike in mnogovrstne reči v prirodi. Mati otroka vadi misliti, ko

mu na njegova vprašanja odgovarja; ona vzbuja v njem tudi čustva, ko s svojo veliko in požrtvovalno ljubeznijo v otrokovem srcu budí nasprotno ljubezen, hvaležnost . . ., ali učeč svoje dete, da mora ljubiti očeta, brate, sestre, sorodnike, učitelje, nad vse pa dobrotljivega Boga. Tudi hotenje in voljo vzbuja mati v otroku, ker mu je lep vzgled v posnemanje v vseh krepostih, potrebnih tudi njemu, da postane časno in večno srečen. Mati je otroku tudi učitelj jezika: s svojim govorjenjem in narekovanjem uči ga govoriti in govor drugih razumeti.

Dobra in pobožna mati je zares največje bogastvo, do katerega dete more priti! Toliko globok in živ je nje vpliv, da se njega posledki poznajo vse poznejše življenje otrokovo. Naj otrok v poznejši dōbi še tako zabloudi, a materini utisi popolnoma nikoli ne zginejo: mnogokrat ga sam spomin na blago, pobožno mater dovēde k poboljšanju — k Bogu nazaj. Srečni, presrečni so torej otroci, kojim je prva leta življenja ob strani vrla, modra, zares krščanska mati! Ljubezen pa naša sv. vera sta jej oni vzgojni pomoček, po katerem svoje otroke vodi k vsemu dobremu in blagemu.

Da bi pa otroci vseskozi sami skrbi materini bili izročeni, utegnili bi se marsikaterikrat velika ljubezen materina zavreči v popustljivost, prizanesljivost, deci na kvar, torej je pri vzgoji otrok treba tudi resnosti očetove. Očetova moč, določnost in duševna prednost je otrokom prva zakonska oblast in predmet nepogojnega spoštovanja. Očetov vzgled ni manj važen, kakor materin; vse roditeljevo dejanje in nehanje, njegovo vedēnje in življenje vabi kar nehoté zlasti dečke k posnemanju. Oče navadi otroke, da so pokorni brez ugovora. In zares se spodobi otroku le taka nepogojna pokorščina, kajti ni več prava poslušnost, ako se navajajo razlogi.

Kjer oče in mati v pravem krščanskem duhu ter složno soglasno vzgojujeta, besedo z lastnim vzgledom podpirata ter vse pogubno skrbno odvrāčujeta od otrok in slaba nanjnenja v njih zatirata, tam je njihov trud gotovo poplačan.

VI.

Domača vzgoja, oziroma mati, je torej začetek in najboljši vir sreče otrok. Ako pa hočemo otroka prav vzgojiti, moramo najprej v njegovo nedolžno dušo prav globoko pogledati. Tamkaj tičijo vse zapreke in vse zmožnosti k pravi vzgoji. Otrokova duša, otrokova natora je velik svet, kojega nikdar zadosti spoznati ne moremo. Otrokovo srce je knjiga, katere nikdar dosti ne prebiramo. Nedolžni otroci so podobni tudi mladim drevescem; mlada drevesca potrebujejo pa skrbnega vrtnika in enako tudi mali otroci. Roditelji so pa v prvi vrsti potrebni vrtniki nedolžnim otrokom, in posebno mati je prva in najboljša vrtnarica, ki na svojega otroka naj lepše vpliva. Kakor boste ve, matere, svoje otroke od mladih let nagnile, na dobro ali na slabo stran, tako bodo največ tudi vse svoje življenje ostali. Mati je zlasti poklicana, srce svojega otroka prav obdelovati. Otroška srca so podobna vosku, iz katerega se lahko naredí vsaka podoba; kar se vanj vsadi, dobro ali hudo, to tudi iz njega priraste. Vsi ljudje smo pa nagnjeni več k hudemu, kakor k dobremu. Tudi pri malih otrocih se to nagnenje k hudemu kmalu prikazuje. Kakor pa skrben in marljiv vrtnik svoja drevesca pridno obrezuje in jim priliva, jih trebi, da bi strupena zelišča se vmes ne zaredila, tako bi morale tudi matere pri vzgoji otrok ravnati. Ako vidite, da so vaši otroci k eni ali drugi slabi lastnosti nagnjeni, ne smete temu hudemu nagnenju svojih otrok streči, ampak se morate temu hitro — v začetku zoperstavljati, da strupeno zelišče iz srca svojega otroka, če ne popolnoma iztrebite, vsaj vedno in pridno obrezujete, da mogočno ne postane. Pa vse to še ni zadosti. Iz vrta je treba slaba zelišča iztrebiti, in potem se mora pa z dobrim semenom obsejati. Tako je tudi pri otrocih. Matere morate iz njih src vse hudo in slabo odpravljati; dolžnost materina je pa tudi, da v otroško srce seje dobro seme. V mehko še nedolžno srce morate vsaditi blage cvetice lepih čednosti, kakor: pobožnost, ponižnost, čistost, pokorščino, pridnost, zmernost, varičnost, potrpežljivost, res-

ničnost in zlasti bogaboječnost, ki naj otroka povsod spremlja. — Skrbna mati ima noč in dan svoje pazljivo okó odprto nad svojim ljubeznjivim detetom; njeno uhó čuje vsako najmanjšo besedo, katero njeno dete spregovori in njeno „materino srce“ vedno bije za blagor in srečo svojega otroka. Blagor taki materi!

Brezskrbno in neusmiljeno imenujemo tako mater, katera pustí svoje nedolžno dete brez vse skrbi med popačenimi otroci in katera za vse drugo bolj skrbi, kakor za osodepolno prihodnost svojega otroka. Premnogo mater je, katere vso vzgojo na šolo odlašajo ter zahtevajo od nje, da naj ona preustroji njenega popačenega otroka v dobrega človeka. Marsikatera mati se izgovarja, da je njen otrok še premlad, da bi ga učila ali kaznovala. Verjemite mi, da si dete dobro zapomni, kar je enkrat storilo, in ako mu nikdo tega ne brani, stori še v drugič, tretjič itd. Veliko je tudi taci mater, katere se ne delajo samo slepe pred svojimi otroci, temveč nečejo tudi nobene njihove napake slišati, ako jim jo kdo drugi pové. Ta, manj ali bolj samovoljna materina slepota je ena največjih težav v prvi vzgoji otrok. Ko tako popačen otrok odraste, ga pošljejo v šolo. Učitelj ima potem nalogo, da mora popraviti vse, kar je mati v prejšnjih letih zanemarila. Da to opravilo ni lahko, mi bode gotovo pritrdil vsakdo, kdor je imel uže z otroci opraviti. Čudež smem imenovati, ako iz takega otroka res kedaj prida človek postane.

Vzgoja otrók, namreč duševna vzgoja, mora se torej takoj pri rojstvu pričeti. Kakor se v prvih mesecih otrokove starosti utrdi otroku zdravje, tako napeljujemo otroka tudi v prvih letih z dobro in razumno vzgojo, da postane popolen človek.

VII.

Roditelji ali njihovi namestniki imajo v rokah najdražje zaklade — otroke. Te dragocene zaklade morajo pa uže po zapovedi božji varovati in za nje skrbeti, ne le, da se telesno, ampak tudi duševno vzgojujejo. Zato se morajo pa

roditelji z otroci, kolikor le mogoče, mnogo ukvarjati, se ž njimi pogovarjati in z lepim vzgledom v govorjenji in obnašanji kazati, kako se morajo obnašati. Žalostno je, če postanejo otroci očetu svojemu nadležni, da jih podí iz sobe in jih drugokrat nikdar ne vidi, kakor pri jedi. Zeló žalostno je tudi, če prepustí mati svoje otroke deklam v varstvo in vzgojo. Kako vesel pa mora biti slehrn prijatelj otrok in vzgojitelj, če vidi, da se roditelji z otroci radi in veselo ukvarjajo, da se ž njimi mnogo pogovarjajo, hodijo ž njimi na sprehod, jim trgajo cvetice in jih opazujejo pri igrah. Res srečni otroci, ki imajo tako skrbne roditelje!

Otroci so naše bogastvo — naj dražji zakladi na tem svetu. Da jih bomo pa mogli razumno in po volji božji vzgojevati, se morata oče in mati prav tesno zjediniti, in obadva morata biti zopet v najožji zvezi z otroci. Nobeni nauki, opominjevanja in navade na otroke tako dobro ne vplivajo, kakor ravno nauki, opominjevanja in navade roditeljev. Roditelji morajo pa biti neutrudljivi, kajti pri nekaterih otrocih mora človek vso potrpežljivost uporabiti, da doseže svoj namen. Vedno moramo misliti, da smo mi zaradi otrôk, a ne otroci zaradi nas na svetu.

Roditelji, kateri hočejo imeti razumne otroke, morajo sami razumni biti. Tisti vzgojitelji, ki danes ravnajo premišljeno, drugi dan so pa čez vso mero strastni, ne vzgojajo prav otrôk, kajti otroci morajo vedno misliti, da to, kar oče in mati rečejo in delajo, je premišljeno in dobro storjeno. Čim bolj premišljeno je pa dejanje naše, čim bolje je storjeno po volji božji, tembolje nas otroška vest priporoča otrokom. V tisti družini, kjer previdno z otroci ravnajo, postanejo otroci sami po sebi previdni, pazljivi ter premišljujejo in povprašujejo, kaj je dobro ali slabo in potem le dobro posnemajo.

Če hočejo imeti roditelji dobre otroke, morajo sami dobri biti. Otroci so naši propovedovalci in nas opominjajo, da moramo zaradi njih biti prijatelji resnice, pravice in lepote. Vsaka napaka, kojo pri nas vidijo, vpliva na otroke, in nas prej ali pozneje tudi posnemajo. Če smo sami zmerni, miro-

ljubni, redni, dobrotljivi, usmiljeni in pobožni, bodo gotovo tudi naši otroci taki. To, kar otroci vedno pred saboj vidijo, postane jim v navado.

Če hočejo stariši srečne otroke imeti, jih morajo razveseljevati in jim privoščiti tako veselje, koje jih storí srečne. Napačno je pa, če roditelji otrokom privolijo v vse, kar želijo; kajti mnogokrat otroci zahtevajo kaj, kar ni prav. Koliko je takih starišev, kateri otrokom vse dovolijo, kar le želijo, ker ne razumejo drugače pomiriti svojih otrôk, in vender nepopačen otrok jako malo zahteva v svojo zadovoljnost. Prijazna beseda, primerna pohvala o pravem času, kaka lepa povest, igra itd. storí otroke uže srečne.

Kadar pride oče po trudapolnem delu zopet domov k otrokom, naj pozabi na ves trud in na vse skrbí; bode naj vesel ter naj dela tudi otrokom kako veselje. Saj vendar ni lepšega počitka nikjer drugod, kakor v krogu svojih veselih otrok.

VIII.

Ker so roditelji otroku prvi vzgojitelji, je torej kraj njihovega bivanja domača hiša, prvo a tudi najvažnejše vzgojišče. Ako so domače razmere take, kakeršne morajo biti, v krščanski rodovini, si kar ne moremo misliti boljšega, primernejšega vzgojnega zavoda, zlasti prva otrokova leta, kakor je domača hiša, obitelj. Tukaj se uporabljajo vsa vzgojna sredstva: vzgled, privada, pouk, strahovanje itd.; v rodovini se druži telesna vzreja z duševno. Otroku je domača hiša vzgojilnica in tudi učilnica. Prihodnja sreča ali nesreča otrokova sloni torej na domači vzgoji. Kar oče in mati storita za krščansko vzgojo, ni nikdar prazno delo; a težko, težko je pozneje nadomestiti, kar ta dva zamudita.

Domača hiša je še takrat otroku najimenoitnejše vzgojišče, ko hodi v šolo; kajti tudi tista leta še ostane vzgoja otrôk roditeljem pravica in dolžnost.

Dobra domača vzgoja je zeló potrebna, še zlasti pa dandanes, ko toliko nevarnosti in zapeljevanja preži na

otroka. Otrok, ki je domá dobro krščansko vzgojen, mora se ustavljati vsem poznejšim nevarnostim. Dobra domača vzgoja je otroku vse poznejše življenje najčvrstejša zaslomba.

Tudi za učitelja je zelo važno, kako se vzgojuje otrok domá. Učitelj mora nadaljevati, kar je pričela domača hiša; a kako more sezidati lepo poslopje krščanske vzgoje, ako je črviva, slaba podloga, t. j. domača vzgoja. Le tam je učenec vzprejemljiv za šolsko vzgojo in veselo napreduje tudi pri pouku, kjer storita uže oče in mati svojo dolžnost in vadita otroka pokorščine, pridnosti, pazljivosti itd. Domača hiša mora tudi vseskozi podpirati učitelja pri vsem njegovem blagem prizadevanji, ker zvršuje šola svojo namero le tam, kjer je lepa jedinstvo med njo in rodovino. Kakor pa povsod domača vzgoja trpi škodo, kjer živita oče in mati v razporu, tako se tudi ne more doseči kaj posebnega pri vzgoji in pouku v taki občini, kjer učitelji in roditelji niso složni. Tudi tù velja: „Sloga jači, nesloga tlači!“

B. Telesna vzgoja.

V zdravem telesu biva zdrava duša.

Juvenal.

I. Hrana novorojenčeva.

Ko zagleda otrok luč sveta, treba je najbolj paziti na hrano dojenčkovo, kajti nezadostna hrana ima čestokrat za vse življenje slabe nasledke.

Da se bode novorojenec pravilno telesno razvijal, dati mu moramo potrebnega živeža ter skrbeti za spanje in toploto.

Gledé spanja in toplote se večinoma povsodi ukrene vse potrebno, le gledé hrane se ravná pogostokrat napačno, ne toliko, kar zadeva koliko, temuč, kakšna je hrana.

Umrljivost otrok v prvem letu je izvanredno velika, in največ boleznij izvira iz slabe, napačne hrane.

Narava nam daje na to prav natančen odgovor. Jedina in nenadomestljiva hrana za novorojenca je materino mleko, in vender je na tisoče mater, ki otroku iz popolnoma neopravičenih vzrokov ne privoščijo te jedino prave hrane. Statistično je pa dokazano, da izmej 100 otrôk, ki dobivajo naravno hrano, umrje jih le 10 do 17, in izmej 100 otrôk, katerim dajejo umetno hrano, umrje jih 82 do 90.

Oziraje se na te številke, moramo izreči sodbo, da vsaka mati, koja zabranjuje brez pravega vzroka telesne slabosti ali zdravniško dokazane nesposobnosti svojemu otroku naravno hrano, kriva je ropa nad lastnim otrokom, kojega nikdar ne more poravnati.

Mati, katera je pri prvem otroku nesposobna za dojenje, naj si prizadeva pri drugem ali tretjem otroku, to napako odstraniti, in če bode imela dobro voljo, potrpljenje in tudi zmerno živela, bode gotovo dosegla svoj namen.

V deželah, kjer se matere zelo prizadevajo, da same dojijo svoje otroke, je umrljivost otrôk zelo majhna.

V Norvegiji in na Angleškem umrje izmed 100 živorojenih otrôk komaj 10 do 15, in to le zaradi tega, ker dobivajo naravno hrano — materino mleko. Pri nas jih umrje pri enakih razmerah 30 do 35, zato, ker otroci ne dobivajo take hrane, kakoršna jim gre po naravi. —

2. Hrana starejših otrôk.

Dojenca moramo le polagoma vaditi na drugo primerno hrano. Nekateri roditelji se preradi ponašajo, da njihovo jednoletno dete je že vse, kar mu ponudijo. Tako ravnanje z otrokom pa ne zasluži hvale, ampak graje, kajti za otroke, ki so stari manj ko dve leti, treba je tudi posebne, take hrane, koja je večinoma mlečna. Polagoma naj se navadi otrok na juho, zakuhano z rižem itd. Tudi lahka jajčna jedila in lahko prebavljivo goveje ali koštrunovo meso ali divjačino sme otrok uživati; vendar mu pa ne smemo vsak dan dajati mesa. Kruh je za otroka jako zdrava hrana, krompir in sočivje pa prvi dve leti ni posebno zdrav živež. Mlečen riž ali mlečna kaša ugaja otrokom jako dobro. Pregovor pravi: „Kaša otroška paša“. Čaj ali kava otrokom več škodujeta kakor koristita, ker jim preveč razburita živce. Tudi z vinom in pivom ni treba zdravih otrôk preveč siliti, zato jim moramo pa pogostoma ponujati vode. Čista, pitna voda, nikdar ne škoduje otrokom, razven na vroče jedi. Posebno pred jedjo in po jedi pijejo otroci jako radi vodo. Še celó dojenčem ne škoduje nekoliko vode. Malokedo misli na to, da je tak otrok v vročem poletju tudi včasih žejen. Če vpije v nenavadnem času, pogostoma je vzrok temu to, da je otrok žejen. Posebno za one otroke, ki imajo hitrico, je čista

voda zeló velika dobrota in pomoč; samó mleko v takih slučajih shujša bolezen.

Še le v četrtem letu smejo otroci nekako brez skrbi uživati vsako hrano. Le večerja naj bode kolikor mogoče priprosta. Še starejši otroci bolje spijo in so bolj zdravi, če zvečer malo jedó.

Varovati moramo otroke, da ne postanejo sladkosne-deži. Sladkor sam na sebi ni škodljiv, če ga otrok preveč ne uživa; da, še celó potreben je za zdravje otrók. Škodljive za otroka so presladke močnate jedí, ker se lahko pokvari želodec.

Nezrelo sadje je strup vsakemu človeku; zrelo sadje smejo pa otroci uživati, kolikor hočejo, ker sadje je potrebno za razvijanje kostij.

Surovo maslo s kruhom je jako zdrava jed. Maslen kruh in malo mesa je tudi zeló tečna hrana.

Gledé kolikosti jedij velja pravilo: Uživaj le toliko hrane, kolikor je more želodec prekuhati; kajti neprebavljene jedí prav nič ne koristijo organizmu. Otrok res potrebuje obilne hrane in izdatne, a preobjedati se ne sme.

Gledé kakovosti jedil je otrokom izbirati ter dajati najzdravejše hrane, to je take, koje si telo najložje in najboljše prisvojí, upodablja, ako bi tudi ne bila nejslastnejša, najokusnejša. Dražljivih in hudo razgrevajočih jedij in pijač otrokom vsaj pred 10. letom ne smemo dovoljevati, ali vsaj prav redko kedaj ter prav malega kaj.

Varovati se je vročih jedij, kakor tudi zeló mrzlih. Oboje škoduje zobem in želodcu.

Prebavo pospešuje, ako se jedí dobro in zadosti zvečijo. Rejenja moramo torej učiti, da ne sme jesti preurno in pohotno, temveč, da je treba vsa jedila dobro žvečiti ter pomešati s slino.

3. Snaga.

Kakor hrana, jednako tudi snaga veliko in zeló vpliva na telesno vzgojo otrók. Dostikrat se poravnajo s snago napake, ki jih naredimo pri hrani. Ni pa dosti, da umijemo

otroka vsak dan, ampak moramo ga tudi redno kopati. Kopanje osnaži kožo po vsem životu in provzroči, da se pretaka kri bolj redno po truplu; kopanje utrjuje tudi spanje in vpliva jako ugodno na prebavljanje. Saj je gotovo uže vsaka mati zapazila, kako zadovoljni so otroci v vodi in kako dobro se počutijo po kopanji. Bojazen, da bi se otrok prehladil, je popolnoma nepotrebna. Pri umivanji se otrok prehladí mnogo preje, kakor pri kopanji, ker pri umivanji se ne more vse telo ob enem zmočiti, in vsled tega nima telo jednake toplote. Nikdar se pa ne sme otrok umivati z isto gobo po obrazu, kakor po životu.

Kopanje škoduje le tedaj, če je voda prevroča ali premrzla. Posebno nevarno je otroka kopati v prevroči vodi. Zato je prav umestno in primerno, da zmerimo in uravnamo toploto vode vselej s toplomerom. Z roko meriti toploto vode ni zanesljivo in je mnogokrat zeló goljufivo. V prvih tednih je potrebno, da ima voda 28° R. toplote. Ko je otrok star šest mesecev, zadostuje 26° in po leti tudi 25° R. Pri starejših otrocih sme biti voda bolj mrzla. Za starejše otroke je najbolje, če se kopljejo zvečer, ker po kopanji spijo navadno bolj trdno. Potrebno je seveda, da otroka po vsakem kopanji dobro zavijemo v platneno rjuho in ga dobro obrišemo.

Ni pa zadosti, da otroke snažimo in umivamo le po životu, ampak tudi njihova oblačila morajo biti, kolikor le mogoče snažna. Zeló potrebno je, da ima vsak otrok, posebno kadar uže hodi v šolo, vsaj po dvoje ali troje oblačil.

4. Postelja in spanje.

Pred vsem si moramo zapomniti, da otroci ne smejo nikdar ležati z odraslimi ljudmi v jedni postelji. Ta navada je za otroke zeló nevarna in posebno škodljiva. Unetje očíj dobivajo otroci le od tega, če spijo z materjo v jedni postelji; dostikrat je pa temu vzrok tudi slab zrak v sobi; zato je potrebno, da sobe pogostoma prezračujemo. Mirno stoječa postelja je za otroke boljša, kakor pa zibelke. V blazine naj se nabaše mehke slame ali pa ovsenih plev, nikdar

pa ne kurjega perja. Zeló nezdravo je otroke v spanji pokrivati po obrazu z robcem, ker na tak način ne dobi otrok dovolj čistega zraka. Kolikokrat vender lahko zapazimo otroke pokrite črez obraz vse v potu; rudeč obraz, premetavanje semtertja itd. pričajo nam, koliko vender trpí tak otrok v spanji, in če potegnemo rutico raz obraz, pomiri se takoj in mirno zaspí dalje.

Zibanje je zeló neumestno in popolnoma nepotrebno. Zibanje moti prebavljanje, dela otroku omotico, in če je otrok vaje na to nepotrebno navado ali boljše razvado, ne zaspí drugače, da ga ziblremo. Koliko časa in truda izgubimo s tem! Koj prvi dan je treba otroka navaditi na mirno ležanje in spanje, ne pa, da ga poprej nosimo po rokah in ziblremo na kolenih. Če neče zaspiti, preiščimo, če ga obleka ne tiščí, in če je vse v redu, pustimo ga, naj le kričí. Če tako vadimo otroke, prihranili smo si mnogo dela in truda. Malo ropotanja ne škoduje, in prav je, da se navadijo otroci tudi na to. Gledati je treba tudi na to, da nimajo previsocega vzglavja; jedna blazina zadostuje popolnoma.

Koliko časa naj spé otroci, ni treba preveč skrbeti. Zdravi otroci uže tako radi ne spé predolgo. Po dnevi jim smemo spanje prikrajšati, nikdar pa ne po noči. Nezdravo je za otroke, če so zvečer dolgo po konci. Tudi otroci do 12. leta ne smejo iti nikdar spat po 8. ali 9. uri.

5. Obleka.

Obleka mora služiti človeku najprej za zdravje telesa, katero pokriva ter obvaruje vnanjih škodljivih rečij. V ta namen naj bodo oblačila srednje topla. Mehkužnosti se je ogibati ravno tako, kakor pretiranja v utrjevanji života. Posebno naj se skrbi za to, da so noge suhe in gorke, a glava naj se ne ogreva preveč. Se vé, da se je pri vsem tem treba vedno ozirati na starost, telesno lastnijo, letni čas, podnebje in vreme. Še bolj terjajmo, da je obleka čista, snažna, sosebno prtenina. Ako je perilo na životu umazano, ne more koža delovati, kakor je za zdravje potrebno. Oblačila

naj bodo tudi priležna in ne pretesna, ki bi zadrževala telesno kretanje. Ako veljá to za slehrnega, tedaj je še zlasti otrokom zeló škodljiva taka obleka, ki zavira lagotno gibanje.

Novorojenec nima še nikake obleke, ampak zavijemo ga v plenice in povijemo s povojem. Vprašati se moramo, je li zdravo in prav, da otroka tako povijamo in povezujeemo. Zdravniki trdijo, da je povijanje pravo trpinčenje za otroke, posebno če mu povijemo še roki tik telesa. Če otroka uže povijamo, pustimo mu vsaj roki prosti in tudi črez prsa ga ne smemo povezati pretesno, da lahko sope in diha; če je pretesno povit, razgreje se ves in spotí, in ko ga odvijemo, takoj se prehladí. Bolj zdravo in bolj človeško je, da otroke, kolikor le mogoče, malo in mehko povijamo.

Zgornji del telesa oblačimo navadno v kratko na hrbtu odpeto srajčico ali pa tudi z volneno jopico. Kadar otrok začénja sedeti, treba mu je nove obleke n. pr. nogovic, platnenih črevljkov, majhne suknjice ali krila in črez vse to dolgega plašča. — Ko otrok shodi, potrebuje zopet nove obleke. Treba mu je močnejših črevljkov in krajšega krila. Volnena obleka je boljša od platnene, ker je bolj topla in se tudi bolj raztegne. Kadar je obleka pretesna in premajhna, naj se takoj zavrže, da ne zadržuje otroka v rasti. Pretesni ovratniki pri srajcah provzročijo pogostoma bolečine v očeh, ker se kri ne more pretakati po životu. — Posebno je treba paziti tudi na obutev ter sploh na noge. Koliko ljudij moškega in ženskega spola, mladih in starih toži, da se jim poté noge. Drugod so zopet taki, ki niti pol ure ne morejo hoditi, da ne bi imeli krvavih, otiščanih in odrtih nog. Tretji zopet ne smejo niti koraka storiti bosí, kajti nahod jim je vedno za petami. S postelje na tla, in uže se ti marsikdo prehladí, če bi stopil bos na tla. Premnogo pa je ljudij, katerih noge so vedno mrzle kakor mrličeve. Mislečega človeka mora to vse vender kolikor toliko pridržati na potu življenja, da se vpraša: od kod in zakaj pa je vse tako? Kaj in kje je temu vzrok? Odgovor je lehák. Mehkužnost in zanemarjenost nôg je vzrok vsem poprej navedenim nedostatnostim in nadlogam ter še marsikakim

drugim. Zatorej ne moremo zadosti toplo na srce polagati vsem in vsakemu, da naj skrbno pazi na noge.

Kako silno neprijetno je človeku, če mu ob daljši seji „noga zaspí“ in postane popolnoma mrzla. Kako dobro dé šolarčku gorkega spomladanskega dné, če more iz šole gredoč sezuti, trde, robate in okorne črevlje, ki ga na vse strani žulijo, za ušesa jih skupaj zvezati, črez ramo vreči in teči, da ga veter komaj dohaja! Kako vesel je pastir, če mu solnce zjutraj mrzlo zemljo na pašniku ogreje tolikanj, da se lahko sezuje in v grm spravi pošvedrane, kvedraste, delavne črevlje! Kako dobro dé gosposkemu človeku z obširno nogo in ozkimi črevlji, če se more zvečer znebiti sicer lepega, toda silno ozkega obuvala, ki ga tišči na vse strani, da vidi revež dostikrat pri belem dnevu na jasnem nebu zvezde. Pantofelji, joj kolika nepopisljiva dobrota gizdavemu človeštvu! Zakaj smo imeli v črevljih ves čas mrzle noge? Tiščali so nas! —

Le tisti del našega telesa se nam ogreje in ostane gorak, v katerem ima kri prost pritok in odtok. Kjer pa tega ni, ostane dotični ud mrzel. Mrzle noge so torej živ dokaz, da je nekaj ž njimi v zvezi, kar ovira krogotok krvi v njih. Ker v noge ne more tolikanj krvi, kolikor bi je moralo ob normalnem položaji tjekaj, zopet je čisto naravno, da se taista v preveliki meri nahaja nekje drugej, naj uže bode kjer koli, kar zopet ni na korist našemu zdravju.

Iz tega, da noge pogrešajo krvi, kadar jih čutimo mrzle, izvira mnogo boleznij, katere provzroča preobilna kri na drugih krajih našega telesa. Kolikrat se je uže slišalo, da je moral zdravnik puščati temu ali onemu, ker bi ga bilo sicer morda zadušilo, ali bi ga bil zadel mrtvoud zaradi preobilne nakopičene krvi. Vsemu temu se lahko ogne človek, bodisi kmet ali gospod, mlad ali star, če skrbno pazi na svoje noge. Pri tem se ti ni bati nobenih posebnih težav, nikake posebne nadležnosti. Pazi le na sledeče:

Črevlji naj bodo nogam vedno prav, ne premajhni, pa tudi ne preveliki. Vender pa so poslednji boljši od prvih. Črevljar navadno res pomeri črevlje, da bi jih prav naredil,

toda pri najboljši volji tega skoraj nikdar ne stori, ker jih dela po kopitu, kakeršno ima na razpolaganje, in ne po nogi. To bode vender vsak verjel, da niti dva človeka nimata popolnoma enakih nôg, jedno kopito služi pa dostikrat stoterim nogam. Črevljar si torej vzame mero po živi nogi, potem pa izbira kopita, dokler je ne dobí, ki se nekako še najbolj vjema z mero naših nôg. Kopito je ali široko ali pa ozko in spodaj špičasto. Sedanja moda zahteva špičaste črevlje, v katerih se prsti vkup stiskajo in kopičijo drug vrh drugega. Da taka noša popolnoma pokvari nogi, razvidno je vender uže na prvi pogled. Prvi sad modernih črevljev so kurja očesa. Kdor jih ima, naj jih nikar ne izrezava, silno nevarno je to. Lehko se vreže in mesece in mesece bode kruljav, predno se pozdravi. Dostikrat se pa tudi primeri, da si človek kri zastrupi in mora umreti, pri izrezavanji kurjih očes, ako se je namreč vrezal. Če imaš kurja očesa in te bolé, smatraj to za očitiranje žaljene narave; pusti ozke črevlje in napravi si večjo obutev.

Večja obutev je prvi pogoj za zdrave noge, in vrhu tega jih je treba tudi vsak dan pridno umivati. Posebno materam se ponuja tù jako važna naloga, da utrdijo svoje otroke uže v nežni mladosti proti raznim napadom na zdravje v poznejih letih. Zato naj zmivajo uže dojenčkom vsak večer, predno jih polagajo k počitku, križ, noge in roke s hladno vodo (16 do 18° R.). To zmivanje naj se potem nikdar več ne opustí. Kadar otroci dorastejo, da so uže po pet, šest ali sedem let stari, treba jih je navaditi, da si dobro umijejo roki in nogi sami vsak večer, predno gredo spat. To je posebno pri otrocih tako potrebno, kakor večerja. Nikdar ga ne pusti v posteljo z umazanimi nogami.

Jako važno je za zdravje otrôk, da kolikor le mogoče hodijo bosi. Ni je reči na tem svetu, ki bi poleg vode po dokazih najiminitnejih zdravnikov tako ugodno in pospeševalno vplivala na živce in krvne dele telesa, kakor sta svetloba in zrak. Ne brani torej otrokom, če hodijo bosi po vrtu ali po hiši. S tem jim bodeš pripomogel do zdravih nôg in zdravega telesa sploh.

6. Skrb za telesno zdravje večjih otrok.

Če hočemo, da se bodo udje otrokovega telesa razvijali krepko in lepo, ne smemo otroka siliti poprej sedeti toliko časa, da se sam lahko drži po konci. Navadno se zgodi to v šestem mesecu. Če se pa otrok ne more držati po konci, moramo ga takoj zopet poleči, da se mu ne zakrivi hrbtenica.

Tudi stati in hoditi ne smemo prekmalu vaditi otroka, da se mu ne upogneta nogi. To se rado zgodi posebno pri takih otrocih, ki so podvrženi angleški bolezni. Tudi otrokom s šestimi in sedmimi leti se upognejo udje radi, in zato je jako neumestno, takim otrokom pustiti dojenčke pestovati. Pa ne samo to, da se jim vsled pestovanja pohabijo udje, ampak tudi umrje jih mnogo v nežni mladosti, in temu je kriva le brezobzirnost roditeljev.

Da se more rednik uspešno prizadevati za telesno zdravje, za moč in okretnost svojega gojenca, biti mu je zlasti tudi še pozornemu na vadbo in vzgojo, ki okrepuje otroku moči; na gibanje in pokoj, ki pospešuje življenje in jači; na strasti, katere moramo krotiti ter jih prav voditi, da nam ne rušijo življenja; na dijeto in zdravila, ker obojno to varuje obolenja in ozdravlja.

Vadbe in vzgoje je pa treba vsemu telesu. Posebno marljivo mora vzgojitelj skrbeti za vid ter varovati oči, pa odvrčevati vse, kar bi jim utegnilo škodovati, n. pr. čitanje ob mraku, natezanje očesa v temi, gledanje v veliko svetlobo, urno prestopanje iz luči v temo itd. Oči si tudi spridi, kedor se navadi od strani brati in knjigo preblizu držati. Oči je treba tudi okrepčavati zlasti s tem, da se umivajo vsak dan s čisto, hladno vodo, potem, da jim človek daje počitka, ali da se sprehajamo pod milim nebom, posebno mej zelenjem. Gojenčevo oko se mora vaditi tudi s tem, da razločuje daljave, višine, barve . . . ter da dobro in daleč vidi.

Tudi sluh se ne sme zanemarjati, ampak vaditi ga je treba, da razločuje glasove. Otrokom se mora vzbuditi posluh za glasove in glasbo s tem, da jih vadimo v petji itd. Silno šumenje, hud pok, zlasti prav blizu, škoduje posluhu.

Zeló važna na človeškem telesu je tudi koža, ker nam je tipalo. Polt pa je zeló imenitna gledé našega zdravja zaradi tega, ker po nji iztrebljá život nepotrebne snovi; zato mora človek imeti kožo vedno čisto, snažno, in se je treba prav pridno umivati. Ako bi kdo ne storil tega, zamaže si znojne luknjice, in polt ne more iztrebiti, kar je zdravju na kvar.

Da se telo ohrani ter razvija, da postane močno, okretno, zdravo in lepo, treba mu je primernega gibanja. Kretanje pospešuje krvni obtok, podpira prebavljanje in prenavljanje krvi ter stori s tem, da človeku bolj diši jed in pijača. Gibanje tudi vadi mišice in živce in nam jači telo in duha. Vzgojencu je torej kretanje živa potreba. To spoznamo, če prepustimo otroke samim sebi. Kako čvrsto tekajo, skačejo, plezajo, zvijajo se in prerivajo! V tej zadevi naj se deci le pušča svobode, kolikor mogoče; vzgojitelj naj samo čuva, da pri tem otroci ne prestopijo pravih mej in da ne počenjajo kaj nevarnega.

Po daljšem kretanji in vztrajnem delovanji je človek potreben pohoje. Kolikor slabotnejše je telo, toliko prej opeša. Kar se tiče zlasti spanja, znano je, da ga je treba več, kolikor mlajše je dete; otrokom naj se torej dovoljuje zadostnega spanja. Zgodaj naj gredo počivat in zgodaj ter ob določenem času naj vstajajo točno. Ni pa dobro in živčevju utegne škodovati, ako bi zbujali spečega gojenca mahoma, osorno. Predolgo spati in samo poležavati se gojencem ne sme dopuščati, pa tudi ne, da bi ležali na hrbtu, ker to škodljivo razgreva hrbtni mozeg.

Človeku škoduje tudi vsaka večja razdraženost, in vse strasti kvarijo mlado truplo, ker prenatezajo živčevje; a najhuje in najškodljiveje v tej zadevi vpliva na človeško telo nečistost. Vzgojitelju je torej sveta dolžnost, odvracati to pregreho od mladosti, skrivni pohotnosti priti na sled in jo na moč zatirati. Da se odvrča ta strašna pregreha, treba je: 1. Rejenca ohraniti vedno duševno in telesno delavnega, in le proste, ne preobilne hrane mu je dajati. 2. Treba mu je zopet in zopet primerne verske resnice kli-

cati v spomin, ter delati zlasti še na to, da se vseskozi zaveda pričujočnosti vsevednega Boga. 3. Odvrčati je od otrôk nevarne priložnosti, slabo tovarišijo, pohujšljivo branje itd.; sploh je treba tù stroge pazljivosti vzgojitelju, da zapazi vsako nespodobnost ter jo s kratko, previdno in z resno besedo odvrne in zatrè.

Kar se tiče bolezni, naj jih skuša vzgojnik najprej odvrčati s tem, da ravna pri rejencih zastran hrane in obleke itd. povsem tako, kakor smo povedali prej. Zeló važen za zdravje otrôk je tudi zrak, o kojem bomo govorili v prihodnji točki. Vzgojitelj si mora tudi prizadevati, da skuša kmalu zapaziti uže morebiti nastale betežnosti in če so precejšnje, da se posvetuje o daljnem ravnanji z veščim zdravnikom. Paziti je pri bolnih gojencih tudi na to, da se natančno tako vedêjo in vestno izvršujejo vse, kakor jim je ukazal zdravnik.

7. Zrak.

Zrak nam je brezpogojno silno potreben, ne le ljudem, temveč vsemu stvarjenju, kar ima življenje v sebi; od človeka do najmanjših rastlin, vse potrebuje zraka; kar je zdrava voda ribi, to je človeku zrak, in smem reči, da bi laglje živela nekoliko časa riba brez vode, kakor pa človek brez zraka. Zrak je torej zdatno bolj imeniten, kakor bodi si kakoršna koli jed, kajti brez jedi prebije človek po poskusih nekaterih novodôbnih poskušnjakov lahko po več tednov, brez zraka pa niti nekoliko minut ne.

Zrak je torej pljučam kruh v pravem pomenu besede. Kaj ne, da nihče ne jé umazanega ali celó oskrunjenega in spridenega navadnega kruha? Koliko bolj izbirični bi morali biti pri uživanji zraka, kar pa, žalibog, prav nič nismo, če tudi nas dostikrat svari nos. Nos ima nalogo, preiskavati zrak, ali je ugoden našemu zdravju, ali ne. Da je telo zdravo, mora se, kolikor je mogoče, gibati v čistem zraku, pod milim nebom, najbolje v gozdu ali sploh med drevjem. Skrbeti je tudi za čist zrak po sobah. Ako ni blizu rastlinja,

koristno je v stanovanjih imeti kaj rastečih zelišč, zlasti takih rastlin, katere imajo obilo in velikega listja.

Zrak se pokvarja pred vsem po izdihanji spridene sape (oglikove kisline), zato je treba pridno prevetrovati sobe, v katerih bivajo ljudje. Zračiti se mora toliko večkrat, kolikor manjši je prostor, in kolikor več ljudij je dihala v njem. Posebno kmetski ljudje bi morali imeti večjo skrb, da bi prevetrovali sobe bolj pridno, posebno po zimi. V nekaterih kmetških hišah se nahaja tako spriden zrak, da mestnega človeka kar znak vrže, kadar ga zanese osoda v take kraje. Uže ako greš mimo zaprtega okna kmetških spalnic, udari ti zaduhel duh v nos, kaj pa še le, če spiš notri! Čuda ni. Spalnice, kakor tudi hiše se prezračujejo po kmetih po zimi navadno le tedaj, kadar kak neroden komolec zdrobí kako šipo in ni takoj na prvi hip toliko papirja pri rokah, da bi se zalepila luknja. Da bi pa naša kmetica zjutraj ali črez dan kedaj po zimi odprla okna v „takem mrazu“, na to niti ni misliti. Velika sreča za kmetške ljudi, da so večino svojega življenja, uže ker njihova opravila tako zahtevajo, vedno pod milim nebom v neokuženem, nepokvarjenem zraku, sicer bi nihče ne živel dolgo! Kajti v takem zraku, kakoršnega imajo po kmetških hišah, ne živete bi niti cvetlice, kaj še le ljudje! Ljubi slovenski kmet, če hočeš torej sebi in svojim otrokom dobro, da bodete zdravi, odpiraj pridno okna v hiši, kjer stanuješ, in v spalnici, kjer spiš. Naj se ti ne smili tisto malo gorkote, katera ti uide pri tem, kadar napravljaš novemu zraku pot skozi okno!

Zrak je torej zeló, zeló važen za človeško življenje, je zares živelj, pogoj življenja. Kedor ne diha, ta tudi uže ne žíví.

Če otrok ne more dihati, umrje, in če diha slab, spriden zrak, pa obolí ravno tako gotovo, ako bi užival spriden živež. Nevarnost, da žíví otrok v spridenem zraku, ne pokaže se sicer tako hitro, kakor kadar uživa spridene jedí; slabi nasledki spridenega zraka se pokažejo le polagoma, a se odpravijo tem težje.

Večini otročjih boleznij bi se lahko ognili, ako bi dihal otrok od prvega dne svojega življenja čist, nepopačen zrak, kakoršnega nam daje narava. Res je, da ne moremo v našem podnebbji živeti vedno zunaj na prostem, posebno po zimi ne, vender si pa prav lahko dobimo čist zrak v naša stanovanja. Hiše si zidamo, da so nam zavetje ob neugodnem času in vremenu, ne pa, da bi se zapirali pred čistim zrakom. Sevéda pride zrak v naša stanovanja, če jih še tako zapiramo, ali ta zrak se kmalu spridi, in zato je čez vse potrebno za naše življenje, da sobe, kolikor le mogoče, pridno zračujemo ter tako slab zrak nameščamo s čistim; kajti zrak, kojega človek izdiha, ni več zdrav za človeško življenje. Zrak spridimo tudi s kurjavo, lučjo in z mnogimi drugimi opravili v sobi, posebno pa z nesnago. Snaga je torej jeden prvih pogojev, da se vzdrži čist zrak v sobi in — da se otroci naši lepo razvijajo telesno. Nikdar se ne sme umazano perilo sušiti v sobi; na peči obešene mokre plenice najprej okužijo zrak. Ni zadostno, da sobo pometemo vsak dan, ampak potrebno je tudi, da pobrišemo pod z mokro cunjo. Prah je največji sovražnik otrók in čestokrat vzrok prehlajenja, vnetja v grlu, pljučnice itd. Paziti moramo tudi na peči in svetilnice. Komur je le mogoče, naj ima po svojih sobah ilnate peči in kuri naj z drvmí, mesto s premogom; železne peči dajejo prehudo in nejednakomerno vročino. Gledé svetilnic so petrolejeve velika dobrota, le za ponočno luč se ne smejo rabiti, ker porabijo preveč zraka.

Tudi gledé na toploto po sobah se naredijo pogostoma velike napake. Da bi se ne prehladil mali ljubljencek, zakurijo nekateri roditelji spalnico tako močno, da niti odrasli človek ne more prenašati take vročine. Razvidno je, da je to za malega otroka še huje, ker je uže tako preveč povit in odet. Otroci postajajo nahodni le radi tega, če spijo v prevroči in premalo prezračeni sobi, in ravno prvi dnevi otrokove starosti so važni, da diha čist in svež zrak. 14° R. in po noči tudi 12° toplote v otročjih spalnicaх zadostuje popolnoma. Po leti sme biti v spalni sobi malo okence celo noč odprto, in po zimi pa v sosedni sobi; le toliko je treba

paziti, da otrok ne leží na prepihu, in potem takem se ni treba bati, da bi se prehladil.

Gledé na toploto ne sme biti vzgojitelj preboječ in prenatánčen, da ne omehkuži rejenca. Človek živi v raznovrstnem zraku, kojega si večinoma ne more uravnati po svoje, ampak on se mora ravnati po njem ter se torej tudi navaditi vsakršnega zraka, toplega in mrzlega. Uže dete se mora polagoma privaditi različne toplote, raznovrstnega vremena; treba se mu je utrditi, da more pozneje v življenji prenašati vsakršne vremenske nezgode.

8. Stanovanje.

Vzdrževanje čistega zraka po sobah je zavisno največ od tega, kako imamo zidana stanovanja naša. Dokazano je, da vpliva razven živeža ugodno stanovanje najbolj dobrodejno na razvitek rastočega rodú, ker tù preživé otroci večino svojih mladih let. Da bi se vender prepričali nekateri stariši o veliki važnosti tega vprašanja! Dobro vemo, da je na svetu le malo ljudij, kojim dovoljujejo gmotna sredstva, da si poiščejo in pripravijo za svoje zdravje ugodno in primerno stanovanje, a vender bi se tudi ubožnejši ljudje lahko ogibali vsaj najbolj nevarnih napak pri stanovanjih. Tudi revež se zadovoljuje premnogokrat s slabim, nezdravim stanovanjem — ne iz varičnosti, temveč največkrat iz zanikrnosti. Do src naj nam šine dokazana resnica, da potrebujejo otroci poleg živeža najbolj zraka, svetlobe in solnca. Brez solnca se razvijajo otroci ravno tako slabo, kakor cvetice. Primerjajte rudečelične otroke kmetskih ljudij z bledimi in suhimi mestnimi otroci, ki stanujejo v ozkih in temnih stanovanjih, in zapazili bodete lahko na njihovih obrazih vpliv slabega stanovanja in pomankanje svetlobe.

Ako imaš na razpolaganje dve jednaki stanovanji, izvoli si brez premisleka stanovanje na solnčno stran, če hočeš, da se bodo razvijali otroci krepko in rastli lepo.

Kjer sije solnce, tjekaj dohaja tudi zrak; v takih sobah, v katere solnce sije po več ur na dan, ni nikdar tako spri-

den zrak, kakor v onih, v koje ne morejo prodreti solnčni žarki. Ne stanujte torej v pritličnih stanovanjih, če vam zapirajo nasprotno stoječe hiše zrak in svetlobo!

Najslabše vplivajo na človeški organizem vlažna, pritlična stanovanja, posebno če imajo razgled na dvorišče in če ni kleti pod njimi. Gorje nesrečnikom, ki morajo leta in leta stanovati v takih luknjah. Odrasli človek se more le malo časa upirati takim nedostatkem, otroci pa začno v kratkem hirati in vcepi se jim v nežna prsa kal smrtne bolezni.

Najbolj razširjene otročje bolezni: angleška bolezen, bramorji, bezgavke izvirajo, kakor smo uže omenili, iz slabe, napačne hrane, a nič manj pa tudi iz nezdravih, vlažnih stanovanj, ker v vlažnih stanovanjih otroci ne morejo biti zdravi.

Pred vsem naj bodo naša stanovanja zračna, svetla, suha in ne v obližji gnojišč in stranišč. Če je le mogoče, imejmo različne sobe za stanovanje in spalnice. V takih sobah, v katerih se črez dan dela, kuha, lika obleka itd., ne smejo otroci spati, drugače gotovo obolijo. —

9. Postrežba v boleznih.

Če smo še tako previdni, vender se mnogokrat pripeti, da zbolí otrok. Potrebno je torej, da vé vsaka mati vsaj najpotrebnejša navodila, kako je ravnati z bolnim otrokom. Ni moj namen, da bi obširno o tem pisal, kažem slovenskim materam o tej zadevi le najvažnejša navodila.

Glavni pogoj hitrega okrevanja je gotovo ta, če odstranimo od bolnika vse tisto, kar smo povedali do sedaj, da škoduje otrokovemu zdravju, kajti tisto, kar škoduje zdravim otrokom, škodljivo je toliko bolj bolnikom. Če trese otroka mraz, naj gre takoj v posteljo, ni ga pa treba odevati s pernicami, da ne bode trpel prevelike vročine. Toplota v sobi tudi ne sme biti tako visoka, kakor navadno; po životu naj bode otrok lahko odet, le varovati ga moramo prepiha. Tako moramo ravnati z otrokom posebno, če ima

ošpice, rudečico itd. Če je bolnik žejen, kadar ga trese mraz, in to se zgodi zelo rado, dajte mu brez vse skrbi čiste vode; če pa silite otroka v takih slučajih s čajem, s tem mu še mnogo shujšate trpljenje.

Čisti zrak je vedno čez vse potreben, tembolj pa, če imamo bolnika v hiši; posebno moramo pa skrbeti za čist zrak pri nalezljivih boleznih. Gledati moramo tudi na snago po sobi in posebno še na telesno snago bolnikovo. Zelo se motijo oni, ki trdijo, da ne smemo umivati bolnih otrok; dokazano je pa, če umivamo bolnega otroka večkrat z mlačno vodo, bode tem preje okreval; kajti nesnaga ni nikoli koristna zdravju, in snaga pa nikdar ne škoduje. Tudi spodnjo obleko in rjuhe je treba večkrat premenjati bolniku, le poprej jih moramo pogreti. Nalezljive otročje bolezni trajajo še jedenkrat tako dolgo, če mora otrok dolgo časa ležati v isti srajci in na istih rjuhah ter je prisiljen, na ta način zopet v se dihati ves strup, ki se izcimi iz života.

Pri vsaki bolezni se je pa treba tudi posvetovati z večšim zdravnikom. Paziti je pri bolnih gojencih tudi na to, da se vedéjo natanko tako in vestno izvršujejo vse tisto, kakor jim ukazuje zdravnik.

S tem odstavkom končavam „telesno vzgojo“ z iskreno željo, da bi se vzgojitelji ozirali na njo nadalje bolj, kakor dosedaj, ker dobra telesna vzgoja je podloga tudi dobri duševni vzgoji, o koji bomo govorili v prihodnjem odstavku. Za telesno vzgojo so se zanimali uže najstarejši narodi, dobro vedoč, da le:

„v zdravem telesu biva zdrava duša“.

C. Duševna vzgoja.

I. Dojenec.

Pri rojstvu otrokovem duh še dremlje v otroku in razvije se le polagoma; da, še celó trditi je možno, da je novorojeno dete popolnoma nesvestno. Res je, da kriči in vpije, kadar kaj potrebuje, a to vse brez prave zavesti. Novorojenec se tudi ozira pogosto okrog sebe, a vendar ne vé ničesar, kaj gleda. Še le po dolgem času hrepení po luči, ki jo je uže videl in jo želí prijeti tudi z roko. Prve dni zaužije otrok grenčico ravno tako rad, kakor sladko mleko in še le čez več dni zapazi, da je mleko bolje, kakor grenčica. Da otrok prve dni ničesar ne čuti in ne vé, naj bode v tolažbo onim roditeljem, ki so tako nesrečni, da jim otrok smrtno zbolí in ga morajo gledati v največjih mukah in bolečinah umreti, kajti vse te muke in bolečine so le navidezne, v resnici pa otrok silno malo ali prav nič ne trpí, ker življenje njegovo je podobno le bolj spanju in sanjam, kakor pa pravemu življenju. Če je otrok zdrav, ne kriči, razven če je lačen, ali če čuti drugo potrebo, marveč leží mirno ter se ozira na okrog. Mater silno veseli, če se ozira otrok prav modro okrog sebe; iz same ljubezni in veselja ga vzame iz posteljice na ročaj, ujčka ga na rokah ter nosi po sobi gori in doli. To je prvi korak napačne vzgoje. Ko bi se zgodilo to samo jedenkrat na dan, ne bi še škodovalo, a ponavlja se ta na paka skoraj vsako uro. Zdaj pride stara mati, zdaj teta, zdaj prijateljica itd., in vsaka ujčka in popeva lepega angeljčka. Če mora pa ta angeljček potem sam ležati, ker radi slabega vremena ali tudi kacega

druzega vzroka ni ne stare matere, ne tete, ne prijateljice, čuti takoj, da mu manjka nekaj; mati je uže trudna in drugzega pa ni nikogar, da bi ga ujčkal. Na ves glas kriči in vpije toliko časa, da ga mora uže utrujena mati naposled vzeti na ročaj. Prav jednako je tudi z zibanjem. Večletna skušnja mnogih zdravnikov kaže, da je zibanje mnogo krivo, da toliko novorojencev pomrje. Zibanje je nevarno mamilo in tešilo, ki je pogosto vzrok te ali one bolezni. Če dete ziblremo, prevzame ga neka omotica in vrtoglavica, vsled katere le kratek čas in nemirno spí. Zato se pogosto zbudi, mnogo kriči in z ponovljenim zibanjem ga skušajo zopet utolažiti. Otrok nima tedaj nikakega okrepčujočega spanja; materi in dojenčku se počitek oropa. Možgani otrokovi, zlasti možgani mladega dojenčka so prvi čas zelo mehki, in tekoči; vsled zibanja, zlasti vsled močnega drleskanja tečajev (končnic) ob trdi pot, se čezmerno pretresejo, kar mnogo škoduje. Nasledki se kažejo v bljuvanji, slabostih, včasih se vnamejo možgani ali nastane „vodena glava“. Kolikrat se tudi dogodi, da se zibelka zvrne ali da se dete venkaj vrže! Slednjič le pomislite, kako bi se godilo odraščenemu, katerega bi s sitim želodcem silno sem ter tje zibali in gugali! Skočil bi gotovo hitro iz zibeli, če bi hotel, da bi ne obolel ali da bi mu ne prišlo slabo. Nežno dete pa, ki ne zna ne govoriti, ne s znamenji dopovedati, da mu je slabo, je primorano trdo povito tičati v zibelki, naj še tako kriči in se dere, ali se vije v bolečinah. Vsak človek, bodisi velik ali majhen, čuti potrebo, da si po jedi nekoliko mirno odpočije; in zato je naravnost neumljivo, da matere po dojenji svoje nasičene otroke polagajo v zibelke, da jih s zibanjem umiré. — Če joče tak otrok, koji ni navajen na zibanje, je to znamenje, da je lačen ali žejen, umazan, ali pa slabo leží. Treba mu je dati jesti ali piti, postelj se mu popravi, in zopet nadalje molčí brez zibanja in popevanja. Če leží dojenček mirno v svoji posteljici, je to znamenje, da mu ne manjka ničesar ter da je zadovoljen s svojim stanjem. Takega otroka je treba pustiti toliko časa, dokler le hoče molčati. Veselje, koje si napravi mati tù pa tam s

tem, da nosi otroka na rokah, mora mnogokrat prav drago plačati, ker mora po noči ure in ure nositi razvajenega otroka po rokah, predno zaspí. Tudi péstunjam ni treba dovoljevati, da bi nosile otroke po rokah, ker otrok kmalu zapazi, da z jokom vse doseže. Dokazano je tudi nasprotno, da pravilno vzrejeni otroci jočejo, če jih hoče kdo ujčkati in nositi po rokah, zato ker niso vajeni temu. Ogibati se je torej treba vsega, česar se otrok ne sme naučiti, in nasprotno pa moramo večkrat ponavljati tisto, kar želimo, da bi se otrok naučil in navadil. Tù sem spada vsakdanje kopanje ob gotovi uri. Če je otrok vaje na redno kopanje, dobí mati mnogo časa za počitek, ker zdrav otrok po redni kôpi spí nenavadno dobro. Ko se zbudí dojenček, treba mu je dati hrane in vsega družega, kar potrebuje za razvoj svojega telesa; tudi je prav, da ga pustimo nekoliko časa zbujenega, obrniti pa ga moramo tako, da lahko gleda po sobi. Če je otrok navajen, da je opoludne zbujen, navadno popoludne bolj trdno spí, in na ta način pridobí mati zopet par ur za počitek. Če je mati primorana po noči dojenčka vzdigniti iz postelje, da ga podojí, osnaži itd., naj storí to kolikor hitro mogoče, dobro in potem naj ga položí zopet mirno v posteljico. Na tako strog red navajen otrok se dobro počuti tudi po dnevi v posteljici. Svojo zadovoljnost pokaže s smehljanjem, vriskanjem, brcanjem itd.

2. Otrok v drugem in tretjem letu.

Mnogi roditelji imajo navado, da otroke te starosti prepuščajo péstunjam ali kaki stari ženici po več ur na dan v varstvo, večinoma zato, da jih vodijo poletni čas na sveži zrak na sprehod. Če pridemo na take javne prostore, kjer se zbirajo péstunje z otroci, lahko zapazimo večkrat, kako malo je péstunjam mar za otroke; brigajo se le bolj same za-se ter imajo čestokrat prav nenravne, da ne rečem pregrešne pogovore. Srečni so otroci, kojim je mogoče ves dan preživeti pod varstvom skrbne matere, in blagor materi, ki opravlja v družbi svojih otrok vsakdanji posel svoj.

Opazujmo malega dečka v otroškem vozičku na javnem sprehajališču. Vroči solnčni žarki sijejo mu naravnost v obraz. Péstunja se še ne zmeni zanj. Otrok se skoraj pēče od velike vročine. Tudi uže nekoliko hodi, pa ko bi ga vzela péstunja iz vozička, morala bi sevēda vedno paziti nanj, da bi ji kam ne zginil; morala bi ga voditi za roko, snažiti, ker se umaže, zopet ga vzdigovati, ker pade i. t. d.; v vozičku je bolje spravljen in brezvestna péstunja se zabava bolj brez skrbi in čenčā s prijateljicami ali pogosto tudi s prijatelji?!

Poleg vročine se pridruži dečku v vozičku še dolgčas. Sam na-se postane nevoljen ter pričenē na vse grlo jokati; sedaj še le se ga spominja zanikrna péstunja. In kaj si je nedolžni otrok na boljem? Péstunja ga vrhu tega ozmerja še prav grdo in še celó natēpe, misleča, saj je otrok ne more zatožiti materi, ker še ne more govoriti.

Večji otroci se navadijo od péstunj pri takih sprehodih mnogo grdih besed in pregovorov, kakoršnih domā gotovo ne čujejo nikdar, ker jih roditelji vzgojujejo popolnoma naravno.

Zopet druge péstunje, ki pa niso prav nič boljše od prvih, skušajo otroke s strahovi pomiriti, samo da so tihi ter da se same lahko zabavajo. Te péstunje niso nič manj nevarne, kakor prve, da še celó nevarnejše. Jezo in udarce otrok še prenese in pozabi; če je bil pa prestrašen, tega pa nikdar ne pozabi; strahovi mučijo ga noč in dan.

Prav nič boljše niso zopet tretje vrste péstunje, ki pustē varovanca, da se igra z drugimi otroci, kakor in kolikor časa se mu le ljubi. V takih prilikah se navadijo otroci preradi nenravnih in pregrešnih besed in navad. Da potem péstunje zmerjajo in tepó otroke prav po nedolžnem, o tem nas učí izkušnja. Nihče pa krivične graje in nezasluzene kazni ne občuti bolj grenko, kakor nedolžen otrok, ki niti ne poznā krivice. Če se večkrat ponavlja tako krivično ravnanje z otroci, vzbudi se v njihovem srci jeza in sovraštvo najprej do péstunje in pozneje pa tudi do vseh drugih oseb v družini — tudi do roditeljev — in sploh do vseh družinskih razmer.

Ni čuda torej, da se sliši toliko tožeb, da nekateri otroci domá nikogar več ne ubogajo, in če hočejo roditelji doseči pri njih kaj, morajo na pomoč klicati tuje ljudi. Taka slaba vzgoja izvira iz krivičnega ravnanja z otroci v nežni mladosti.

Zato naj skrbi vsaka mati, da si vzgoji péstunjo prav po svoji volji. Najboljše so 14letne deklice, ki so ravnokar izostale iz šole; predno jo mati vzame v službo, povpraša naj poprej o njenem vedénji, o njeni nramnosti gospoda učitelja, koji jo je poučeval zadnje leto. Boljše so bolj tihe, mirne in pohlevne deklice, kakor pa prežive in žlobudrave. Ponižna deklica prinese s sabo dobro voljo in veselje.

Od nove péstunje se pa ne sme zahtevati, da bi koj prvi dan ustrezala vsem željam. Péstunja mora biti uže nekaj dnij v hiši, da se privadi na hišne navade; tudi mora dlje časa gledati in poslušati, kako je treba ravnati z otrokom; videti mora, kako se z otroci govori, igra in smehlja; mlada péstunja mora priti tudi do prepričanja, da so otroci naši najdražji zakladi na tem svetu. Sevêda, roditelji se morajo tudi zelo truditi, da pravilno vzrejajo otroke svoje, ker navadno ravná mlada péstunja z otroci ravno tako, kakor roditelji. Da je péstunja dobra, se spozná najlaglje, če jo imajo otroci tako radi, kakor roditelje; če stori kaj napačnega, ne smejo je roditelji ozmerjati v pričo otrok, ampak dopovedo naj ji na skrivnem z lepo besedo, kar želé. Tudi ne smejo biti péstunje zadnji posli v hiši, ampak prvi, ker so prav za prav tovarišice naših otrok.

Prve dni smemo zaupati péstunji otroke samo v hiši in šele pozneje tudi zunaj hiše, pa le za kratek čas. Na sprehod naj vodi otroke v take kraje, kjer ni preveč ljudstva in jih tudi lahko nadzorujemo.

Čim prijaznejši so roditelji in péstunje z otroki, tem preje prično govoriti. Veselje, koje napravi prva otrokova beseda v srcih roditeljev, je plačilo za trud, kojega smo imeli ž njim; otroška soba postane kraj razvedrovanja in veselja; mali ljubček prežene roditeljem s svojim nerazločnim govorjenjem marsikako nevoljo in žalost. Varovati se je pa

treba, da otrôk v govorjenji ne oponašajo posli ali kak drug član v družini, ampak gledati je treba na to, da vsakdo slovnično pravilno govori ž njimi, ker otrok se mora učiti čisto in pravilno govoriti; vsako stvar mu moramo prav imenovati.

Otroci pri dveh ali treh letih tudi ne potrebujejo dosti igrač, ker je ves svet njihova igrača; ljudje, živali, vozovi na cesti i. t. d., vse jim je v zabavo; vse stvari, vsa opravila naša, sploh vse, kar vidijo in slišijo, vse jim je v zabavo, vse jim dela kratek čas. N. pr. dajmo otroku žličko v roko in pustimo ga pri miru nekaj časa. Koliko veselje! Iz jedne roke jemlje jo v drugo, suče jo na vse strani in naposled jo vtakne tudi v usta.

Zakaj pa obrača otrok vsako igračo na vse strani?

Jedino zato, ker jo hoče dobro poznati od vseh strani. Žena ubogega dninarja, katera ne more imeti péstunje, dá svojemu otroku kako jabelko ali kak krompir v roko. Otrok se igra s tem celo uro, in mati lahko med tem opravlja poleg njega svoje delo.

Najbolj pa se moramo varovati, da otroku ne postane dolgčas; njegovi čuti morajo biti vedno delujoči, ker s tem se izobražuje duh in razum.

Ko prične otrok uže hoditi ter si prisvoji na ta način uže nekako samostalnost, potrebuje zopet družega opravka. Na tisoče novih predmetov se vrtí zopet v njegovi glavi, vse, kar vidi, zanima ga, radi tega tolik nemir in živahnost.

Jako nespametno, da, še celó krivično je, če se zahteva od otroka, ki nima nikakih igrač, da bi mirno sedel na odločenem mestu; tako zahtevanje otroka globoko žali.

Kdor hoče imeti žive in vrhu tega tudi uljudne otroke, mora neprenehoma na primeren, pravilen način ž njimi ravnati. Najbolj naravno opravilo so v prvih letih za otroka jedino le igrače. Roditelji, ki svojim otrokom nikdar ne privoščijo igrač, ravnaajo ž njimi ravno tako, kakor vrtnik, ki ne pusti, da bi jutranje solnce sijalo na mlade cvetice. Igrače dobijo se vender prav po ceni; saj ne vpraša otrok nikdar po vrednosti; majhna žoga ali pa prav priprosto izdelan

voziček ali konjiček mu dela ravno toliko veselja, kakor prav velik, zeló okinčan in drag voz ali konj. Otroku je igrača živo bitje, koje zbudí v njem celo množico novih mislij; ravno zato otrok tudi vsako igračo raztolče, razdrobí ali raztrga, da vidi, kaj je v njej i. t. d.

Zeló, zeló nevarno je pa, če otrokom dajemo preveč igrač. Če ima otrok dovolj razmetanih, — sevéda razbitih igrač, izgubi veselje do njih, in vsake reči se takoj naveliča.

Zato priporočamo:

1. prav malo igrač;
2. trpežne igrače in
3. take igrače, koje otrok lahko razdira in zopet sestavlja.

To je pravo načelo. Kdor želi, da se bodo dolgočasili otroci njegovi, naj jim le dá prav mnogo igrač; kolikokrat pač se dolgočasijo otroci bogatih roditeljev, krog njih pa leží polno igrač. Od kod to? Prav veselo začénjajo se igrati, pa primejo zdaj to, zdaj zopet drugo stvar v roko in naposled se naveličajo vsega. Igrače, s kojimi so se igrali, ležé razmetane po sobi; nazadnje sami ne vedó, s čim so se uže igrali in postane jim dolgčas.

Je pa še tudi neki drug vzrok, zaradi česar se otroci naveličajo preveč igrač.

Od otrôk moramo vedno zahtevati, da imajo vse igrače v lepem redu. To jim pa postane silno težavno, če imajo cel kup igrač pred sabo, kajti, če se otrok naveliča jedne igrače, mora jo poprej spraviti na svoj prostor, predno dobí drugo v roko.

Zvečer, predno gredo otroci k počitku, morajo poprej spraviti vse igrače na odločeni prostor. To moramo zahtevati od njih, kajti tù ne gré le za mali nered, kojega napravijo z igračami, ampak zato, da se priučé lepega reda ter da spoznajo, da morajo vsako stvar imeti v lepem redu.

Če je šel otrok zvečer, znabiti v odsotnosti roditeljev, poprej v posteljo, predno je spravil svoje igrače na odločen prostor, moramo z lepo, nekako tako-le svojo nevoljo pokazati:

„Poglej, tvoja žoga leži še pod posteljo, vsa se bode pomazala po noči“; ali pa: „Tvoj konjiček stoji prav pred durmi; če pride kdo v sobo, bode padel in si zlomil nogo“.

Če otrok na take opazke postane nemiren, moramo tako-le nadaljevati:

„Daj mi roko pa vstani in spravi vse igrače lepo na odločen prostor, bodeš videl, kako bodeš potem sladko zaspal!“

In otrok spozná na ta način, da je red potreben tudi pri igračah; če jih ima pa preveč, mu je nemogoče, da bi imel vse v redu.

Res je sicer, da pripravljajo mnogi roditelji svojim otrokom prav malo igrač, prinese jih pa stara mati, ali strije, ali teta i. t. d. posebno o Božiči ali Veliki noči, tako, da otrok prav res ne vé, kam ž njimi. Kaj naj pa storé roditelji v takih slučajih? Ali naj igrače odklonijo? Ne, tega ni treba, ampak otroku naj dajo prav malo igrač, druge naj pa spravijo; tudi jih lahko podarijo otrokom ubožnejših roditev, koji jih vzprejmo gotovo z največjim veseljem in hvaležnostjo.

Prav izvrstno vzgojevalno sredstvo so knjige s podobami.

Glavni namen teh knjig je, da se vzbuja v otrocih čut do lepega.

Sevéda, vsake podobe tudi niso za otroke. Podob s popačenimi obrazi i. t. d. ne smemo dajati otrokom.

So pa še druge vrste knjig s podobami, ki hočejo biti humoristične, v resnici pa napravljajo otrokom le strah in grozo. Tù n. pr. striže suh in strašen krojač dečku prste, ker jih stavi vedno v usta, tam zopet maši črn dimnikar neubogljivega dečka v vrečo ali koš i. t. d. Takih podob ne smemo dajati otrokom; če otrok verjame vse to, zeló se prestraši, in kakor uže od prej vemo, strah otrokom zeló škoduje.

Dostikrat pa se pripetí, da otrok ne verjame vsega, kar vidi; to ima zopet slabe nasledke, ker otrok potem mnogokrat tudi resnice neče verjeti.

Knjige, ki jih dajemo majhnim in tudi večjim otrokom v roke, morajo biti za nje prava veljava, ker tudi knjige so učitelji in vzgojitelji otrokom.

Zopet druga napaka, kojo lahko večkrat zapazimo pri knjigah s podobami, pa je ta, da dajó nekateri roditelji svojim dvanajstletnim otrokom take podobe, ki so za šestletne pripravne — ali pa tudi narobe. Nasledek temu je, da pregleda otrok prav naglo in površno podobe, zraven pa umaže in raztrga posamezne liste in naposled iz dolzega časa zarine knjige v kot.

Torej dajajmo otrokom v roke le dobre, нравne, v resnici koristne knjige, če so tudi nekoliko dražje, saj so vsejedno vredne.

Sama knjiga s podobami pa ne zadostuje otrokom; pridružiti se mora tudi oživljajoča beseda; vsaka podoba mora imeti svojo zgodbo; vsako najmanjšo potezo na podobi moramo natančno razložiti otrokom; le na ta način dosežejo take knjige svoj namen.

Roditelji se morajo zeló potruditi, da vzgojujejo prvo dete popolnoma pravilno; na ta način bodo imeli potem pri drugem otroku mnogo manj truda, ker postane starejši otrok v vzgled mlajšemu. Kakor si vzame uže odrasli človek prav rad v vzgled tistega, ki je le malo, znabiti za jedno samo stopinjo višji od njega, tako se ravnaajo tudi otroci. Vojak pazi bolj na korporala, kakor pa na častnika, in nižji hlapec bolj na prvega hlapca, kakor pa na gospodarja.

Srečni roditelji, ki prvega otroka nimajo za posebnega ljubčeka ter ga prično koj s početka resno vzgojevati!

Blagor roditeljem, ki imajo toliko takta in poguma, da kaznujejo prvega otroka brez pomisleka in odlašanja za vsak prestopok!

Vedno bomo pogodili pravo, če ravnamo z otrokom popolnoma naravno. Otrok je posamezno bitje. Kakor v naravi ni list podoben listu, in kakor ima tudi vsak človek svoje navade, tako je tudi z otroci. Na tega vpliva to, na onega zopet kaj družega; ta zapopade lahko in hitro, drugi pa težko in počasi; ta ima dobre zmožnosti, drugi zopet

slabe, ali ta ima zdravo, drugi zopet bolno telo itd. Ker so otroci tako različni, zato moramo pri vzgoji tudi z vsakim drugače ravnati, in ravno to, z ozirom na individualiteto otrok, je najtežji oddelek v vzgoji.

Premnogi roditelji, posebno matere, dovolijo otrokom dveh do treh let vse, kar le želijo; v vsako zahtevanje jim privolijo, pri mizi jim odločijo prvi prostor, od vsake jedi dobodo zopet prvi, — ne pomislijo pa, da s takim ravnanjem redijo v otrocih domišljavost, napuh in sebičnost ter jih tako pokvarijo za vse življenje. Skoraj neverjetno je, pa žalibog, vender res, da takó začnó slabo vzgojeni otroci čestokrat, če se jim ne zgodi vse po volji, na vse grlo vpiti, tresejo se same nevolje in jeze, zmerjajo svojo mater z grdimi psov-kami in čestokrat se tudi zgodi, da vzdignejo roko proti svojim roditeljem, do kojih bi morali imeti največjo ljubezen in spoštovanje, ter jih tepejo. In prva vzgojiteljica takega otroka, mati! se smehljá k vsemu temu ter opravičuje svojega poredneža z besedami: „Saj je še otrok, saj ne dela iz hudobije itd.“

O, obžalovanja vredni, zaslepljeni roditelji! O, ubogi, nesrečni otroci!

V takih slučajih se obračamo do vas, očetje, da vi poprimete vmes ter koj s početka, jedenkrat za vselej, uničite take žalostne dogodke v vzgoji, ravna se po pregovoru, ki pravi: „Mladost potrebuje moške vzgoje“. Razumen oče se mora v takih slučajih po robu postaviti svoji ženi, tudi če trpi radi tega za nekoliko časa domači mir.

Mlado drevesce ne postane nikdar ravno in močno drevo, če je vrtnik pustí, da raste, kakor samo hoče. Drevesce se mora zgodaj požlahtniti in upogibati, če prav včasih nekoliko počí.

Telesno pokorjenje je zeló potrebno, posebno v prvi mladosti; sevéda po živinski pretepati ne smemo svojih otrôk. Če je otrok trmoglav, ni treba prav nič palice varovati, le dobro ga našvrkajmo, da čuti svojo napako. Nekateri roditelji pa tepó svoje otroke prepogosto, a le neresno;

to več škoduje kakor koristi, ker se otroci na lahke udarce prav kmalu navadijo; bolje je torej polj po redkoma, pa takrat zdatno kaznovati.

Otroškim razuzdanostim moramo nasprotovati precej v začetku, ker pozneje jih bomo težko odpravili. Navadno se otroci materine palice prav malo ali pa nič ne bojé, ker matere navadno nimajo toliko poguma, da bi dobro našvrkale malega nagajivčka. Torej koj pri prvem přestopku je treba palico resno rabiti. Kdor pa udari danes svojega otroka le toliko, da komaj čuti, v drugič znabiti ravno tako, in le redkokedaj resno, tak otrok se popolnoma privadi palice, in nazadnje mu ne koristi nobena kazen.

Roditeljem, ki kaznujejo svojega otroka koj pri prvem prestopku tako dobro, da si otrok zapomni to kazen na veke, smemo le častitati, ker prava, ostra kazen vedno svari otroka pred nadaljnimi prestopki. Obžalovanja vredni so pa roditelji, ki svojih otrok nikdar ne kaznujejo ter jim življenje, kolikor le mogoče, sladko napravljajo; taki roditelji si ne pridobé nikdar ljubezni svojih otrok,

Izkušnja uči: Kolikor večkrat privolijo roditelji v želje svojih otrok, kolikor bolj jim prizanašajo, toliko manj spoštujejo taki mehkužneži svoje roditelje, toliko manj trpežna je ljubezen takih otrok do roditeljev, in kar je še najhuje, je to, da taki otroci ne postanejo nikdar prida ljudje.

Poglejte prezgodaj osivele lase materine in od skrbi razorani obraz očetov! Vprašajte jih po vzroku, in žalostno vam bodo odgovorili: „Naši otroci so temu krivi!“ Da, da, „kdor ne seje, tudi ne žanje“; kdor slabo seje, tudi slabo žanje.“

Kdo neki bolj spoštuje človeka na večer življenja, kakor dobro vzgojeni otroci! To je zanj večja vrednost kakor knežja milost in blesk zlatá. Najbogatejši mož, tudi če ima knezove zaklade, pa popačene, slabo vzgojene otroke, zavida revnega dninarja, kojemu pri smrtni postelji milo jočejo hvaležni otroci, akopram ne pričakujejo od njega

nikakih časnih bogastev in slave, pa ga vendar prosijo za blagoslov njegov.

Užé v prvi mladosti moramo vaditi otroke, da znajo pomagati sami sebi, ne pa, da bi jim morali za vsako malenkost streči posli ali roditelji. Če mu pade kaka stvar na tla, mora si jo sam pobrati; če hoče pri zaprtem oknu na cesto, dvorišče ali na vrt gledati, prinese naj si stol k oknu, k stolu podnožnico, in potem naj sam zleze na stol; če mu pade žoga pod posteljo, naj si prinese palico ter potegne žogo izpod postelje.

Kadar gre otrok spat, naj se sam sleče, kolikor mu je možno, in tudi sam naj se vleže v posteljico. Strogo je treba gledati na to, ga se otroci sami oblačijo in umivajo; sevéda prav lahko to ne gre, a počasi se vendar navadijo vsega. Če se otrok ne umije snažno, mora se toliko časa umivati, da je čist. Da se bode oblačil otrok lahko sam, naj bodo vsa oblačila prav priprósto narejena. Ta navada na samodelavnost otrok, napravlja materam mnogo sitnostij, ker potrebujejo za to več časa, kakor če bi jih opravljal kdo drugi; treba je torej mnogo potrpeti.

S takim ravnanjem spozná otrok prav kmalu, da je v mnogih stvaréh neodvisen ter ne potrebuje nikake pomoči; to dela otrokom mnogo veselja in prigodí se še celó, da jočejo, če jim hoče kdo drugi zvršiti delo, koje bi sami lahko storili.

Prav tako radi strežejo otroci tudi svojim starišem. Ko pride oče domov, hitro mu teče nasproti mali sinček, pozdravi ga, vzame mu palico in klobuk ter nese vsako na svoj prostor. Kateremu očetu se pač kaj takega ne dopade? Otroci naj se tedaj le vadijo, da sami zvršujejo lahka opravila; za vsako najmanjše delo pa se jim moramo zahvaliti ter jim kazati, da smo zadovoljni. Otroka zeló veseli, če vidi, da užé more roditeljem kaj pomagati in zraven se pa še naučí, da se moramo vsakateremu primerno zahvaliti za storjeno delo; če pa n. pr., otrok kako delo napačno zvrši, kar se čestokrat pripetí, ne smemo se mu pa smejati ali ga še celó karati; če se n. pr. smejemo njegovemu govorjenju, bal se bode potem odkritosrčno govoriti; če pa zaniču-

jemo njegovo delo, izgubi veselje do dela. Tudi poslom ne smemo dovoljevati, da bi otroke dražili in jezili, ker s tem se zaseje prva britkost — prvo zló v otrokovo srce. —

3. Čut pobožnosti.

Vsak človek potrebuje, če hoče biti srečen in koristen član človeštva, zdravega telesa, duše in nravnosti; prav tako mora vsak človek verovati v Boga in v večnost.

Mati je užé po naravi prva vzbuditeljica in rejenka verskega, pobožnega čuta v svojem otroku, in kjer se ta čut ni v nežni mladosti vsejal v otrokovo srce, vseje se tudi težko v šoli in v poznejšem življenji, in kjer vsadé bolezní in druge nesreče seme verskega čuta v srce, pade navadno na puščobna, od trpljenja razorana tla.

Mati je torej vidljiva namestnica božja svojemu otroku. Blagor otroku, če je materino srce napolnjeno s pravim pobožnim duhom, če prebiva v njenem srci Bog in če razumi mati svojo sveto dolžnost, da pri otroku vzbuja in ohranja misel na Boga! Potem takem je tudi poznejša vzgoja bolj lahka, ker se otrok bolj boji svojega notranjega sodnika, kakor pa kazni; to se pa zgodi, če se otrok zaveda o Bogu. — Materi pa ni treba otroku še le umetno vcepiti kalí k temu, ker je užé prvotno v otroški duši ter se vzbudi v prirojeni ljubezni in čutu naklonjenosti materine; zaduši se pa brez gojitve. Le s pomočjo vzgoje — versko-nravne vzgoje — izpremeni se prvotni kal zavednosti do Boga v cvetko popolno nravne vzgoje, koja ne prešine jedino le srca z nagonom resnice in pokorščine, marveč razširi tudi ves duševni razvoj otrokov. Kako lepo, kako vzvišeno mesto ima tù mati kot posredovalka mej otrokom in Bogom!

Umé se sevéda samo ob sebi, da pri malem otroku ne smemo in tudi ne moremo govoriti o taki nabožnosti, kakoršna se zahteva pri odraslem človeku, ker mali otrok nima niti nravnosti, niti značaja. Vse, kar more otrok pokazati o pobožnem čutu, je ljubezen, spoštovanje in pokorščina do roditeljev, vidljivih namestnikov božjih, kojim je-

dino je odprta otroška duša. Kako bi se zahtevalo, da bi si predstavljal otrok nevidljivo bitje in lastnosti božje, ker je zmožen umeti samo vidne nazore! Vse, kar zvé otrok o Bogu, mora stvarno pred sabo imeti; ljubezen, dobrota, modrost, pravičnost, vsegavednost, vsegapričujočnost mora spoznati iz posameznih prikaznij, dogodkov, dejanj i. t. d. Tak otrok ljubi Boga kot stvarnika vseh prikaznij, veselí se ga, posluša s spoštovanjem in pobožnostjo njegovo ime, sklepa roki po vzgledu materinem, ozira se k nebu ter moli tudi užé kako kratko molitvico; — ne smemo pa misliti, da zraven mali otrok tudi misli in čuti, kakor mati njegova; v resnici zna otrok moliti le tedàj, ko Bog nič več odzvnaj ne vpliva nanj, ampak kadar se vzbudí v njegovem srci; to se pa zgodi tedàj, ko se otrok zavé nramnega trenutka, ko zna ločiti pravo od nepravega ter spozná svojo dolžnost in odvisnost ne le od roditeljev, ampak tudi od nekega višjega bitja, ki gospoduje tudi čez roditelje — od Boga.

Nikdar naj se pa mati ne prenagli pri vzbujanji verskega, pobožnega čuta, ker otrok ne more takoj zapopasti vsega, in zato se izcimi iz takega prenagljenja mesto prave pobožnosti le navidezna pobožnost — hinavščina; zato ni treba nikdar prej voditi otrôk v cerkev, dokler ne poznajo cerkvenih obredov, ker se sicer otroci dolgočasijo v cerkvi. Mlačnost do vere izvira čestokrat iz tega, če silimo otroka prezgodaj v cerkev.

Torej ne precej, ko otrok komaj dobro shodi, užé s cerkvijo v njem verski čut buditi; to je pretežko, saj je družih prilik na izbor. Če nastane vihar, se bliska ali grmi, imenuj pred otrokom božje ime n. pr.: „Bog nas varuj!“ — „Sv. križ božji;“ i. t. d.; zvečer mu pokaži zvezde na nebu in občuduj božjo vsemogočnost; če je kdo v hiši bolan, prosi z otrokom „ljubega Boga“ za bolnikovo zdravje; če se čuti otrok posebno veselega in izvanredno srečnega, zahtevaj od njega, da se zahvali Bogu za to srečo; če se ti zlaže ali bojí povedati resnice, spomni ga na vsegavednost in vsegapričujočnost božjo; rudečica ga bode oblila in takoj bode povedal resnico. Na ta način se vzbudí v otroku vest —

in ta naj bode prva cerkev njegova. — Še celó včasih brez premisleka izgovorjene besede, kakor: „Jezus Marija!“ — „Hvala Bogu!“ — „Bog daj!“ — „Bog pomagaj!“ — „Bog obvaruj!“ i. t. d. vzbujajo v otroku čut pobožnosti, le če se ne izgovarjajo prepogosto in nepotrebno.

Varovati se moramo tudi, da ne vzgojimo otroka preveč versko-mehkočutnega; ne smemo mu vcepljevati nenravnega strahú pred Bogom, ampak opisati mu moramo Boga kot najboljšega očeta, ker spoštovanje do Boga mora izrasti iz prave ljubezni do njega, ne pa iz nekega strahú. Zato pa morajo roditelji Boga v resnici spoštovati; vsi poskusi, v otroku vzbuditi pobožni čut, so zaman, če roditelji ali pa drugi ljudje v hiši ne govorijo spoštljivo o Bogu — o veri. Kadar otrok moli, naj ga nikdo ne moti, moliti pa mora vsako jutro in zvečer, pred jedjo in po jedi; do 7. ali 8. leta naj moli oče pri mizi, in pozneje naj pa to molitev opravljajo otroci. Nikdar pa ne sme izostati molitev pred jedjo in po jedi, če so tuji gosti pri mizi; otrok takoj spozná, da se roditelji sramujejo v pričo tujih ljudij moliti in potem izgubi veselje do molitve. Kadar gre otrok v cerkev, naj gre vedno z roditelji, da mu kažejo z lastnim vzgledom, kako naj se véde v cerkvi. Večje otroke moramo navaditi, da hodijo redno k vsaki službi božji.

Slednjič je važno pri vzbuditvi pobožnega čuta tudi to, kar je povedal sv. Frančišek Sal. neki materi, katera se mu je pritoževala, da se njen sin noče poboljšati — ne mara biti pobožen, čeravno mu toliko govori o Bogu. Svet-nik reče ženi: „Mesto z otrokom govoriti o Bogu, treba je tudi še večkrat z Bogom govoriti o otrocih.“ Pač res, s srčno molitvijo si morajo vzgojitelji izprositi za svoje delo blagoslova božjega; samo govorjenje in moralizovanje še ne zadostuje. Tudi pri vzgoji velja:

Ker prazno je delo
Brez sreče z nebes.

4. Pokorščina.

Točna pokorščina je prva in najvažnejša podloga vsej vzgoji. Vsi otroci, zdravi in bolni, morajo svoje stariše ubogati na prvo besedo, ker ubogljivost je podloga nramnosti. Pokorščina pri otrocih se vzbuja sama po sebi, če otroci ljubijo roditelje, posebno matere in jih spoštujejo iz ljubezni. Otrok mora duševni in nramni presodek svojih starišev čutiti, potem se dá pri svojem početji od lastnega čustva nagniti ter si prizadeva, da s svojim ravnanjem dopada roditeljem svojim. Če pa napravi otrok pri svojem početji malo napako, moramo mu jo spregledati.

Žalostno je, če si morajo roditelji pokorščine pri svojih otrocih izprositi s prijaznimi, priliznjenimi besedami, obljubami ali še celó s sladčicami; žalostno je tudi, če si morajo roditelji pokorščino prisiliti s tem, da imajo skoraj vedno palico v rokah. Na ta način postane otroško sree trdovratno, roditelji pa izgubé pri otroku veljavo in ljubezen.

Otroka privaditi na to, da na prvo besedo uboga, ni prav za prav nič težko, a vender čujemo tožiti dan na dan, da so dandanes otroci neubogljivi; dognano je pa, da ravno tisti, ki naj več tožijo o neubogljivosti otrok, so čestokrat sami krivi pri tem. Matere, tete, varuhinje rade tožijo, kako so otroci trmoglavi, a očetje in učitelji pa iste otroke le hvalijo. Iz tega se razvidi, da ima nepokorščina vzrok le v napačni vzgoji. Mnogo, mnogo je tudi takih mater, ki žugajo neubogljivemu otroku z očetom, n. pr.: „Le počakaj, ko oče pridejo domov, bodeš užé dobil, kar ti gré;“ ali pa: „Sedaj grem pa po očeta“ i. t. d. Nobenemu pametnemu očetu ne more biti ljubo, da bi bil otrokom svojim strašilo. Sploh je to zeló slabo znamenje vzgojiteljevo, če mora pri tem iskati tuje pomoči. Otroci kmalu zapazijo tako senčno stran vzgojiteljevo in jo umno uporabljajo.

Bolje bi torej bilo, ako bi znale matere prav ukazovati in poučevati, kajti le napačno ravnanje z otroci — napačna vzgoja je kriva, da ne uboga otrok na prvo besedo. Mnogokrat ravnajo najbolj lju-

beznjivi roditelji s svojimi otroci pretrdo, da, še celó presurovo, jedino le zato, ker se niso učili gospodovati. Taki roditelji dajó svojim otrokom tako težke ukaze in postave, kojih pri najboljši volji ne morejo izpolnjevati in potem jih kaznujejo zaradi nepokorščine. N. pr.: Mati in otrok sedita na vrtu. Deček se igra in razveseljuje, kakor vé in zná. Sedaj prične mati s svojimi nauki, kakor bi jih stresala iz koša, nekako tako-le: „Na travo ne sedaj!“ — „Ne skakaj po pesku!“ — „Ne igray se z vodo pri ribniku!“ — „Ne plezaj na drevo!“ — „Ne stavi kamenčkov v slamnik!“ — „Oh, kakšne so tvoje hlače!“ itd. Takih pridig ni konca, ne kraja. Ubogi otrok sedaj ne vé, kaj sme početi in kako se mu je obnašati; in če odkritosrčno govorimo, mati tudi sama ne vé kaj. Ona želi samo, da bi se razveseljeval njen sinček, pa ne vé kakó. — To je važno vprašanje. Glavni vir teh brezštevilnih prepoved je skrb za dečkovo obleko, da bi se ne pomazala ali še celó raztrgala. Deček je namreč prav čedno oblečen in nališpan, da bi ga ljudje občudovali, kako je lep, ali bolje rečeno, da bi ljudje občudovali mater, ki zna tako lepo in okusno oblačiti svojega sinčka. — Otroška obleka pa mora biti praviloma prav priprosta, trpežna in vender okusno narejena. Če je obleka priprosta, otroku ni treba ničesar družega prepovedati, kakor to, kar je nenravno in telesnemu zdravju škodljivo. Le v posebnih slučajih, n. pr., če gre v cerkev, k šolski svečanosti, k sorodnikom itd., naj obleče „praznično“ obleko.

Ta vzgled uči, da prepogosto ukazovanje več škoduje, kakor koristi. Mnogo je takih družin, v kojih po veš dan vpijejo na otroka. Pri takih ljudeh bivati je zeló neprijetno in take otroke pomiljujemo, in ni čuda, če se veselé, kadar pridejo k tujim ljudem. Taki zaslepljeni vzgojitelji se pa čestokrat hvalijo, da obračajo vso skrb na vzgojo svojih otrok. „Mi ne puščamo otrokom proste volje, neprehoma jih opominjamo in poučujemo, pa vender ne ubogajo“ itd. sliši se pogosto v takih družinah. Ubogi otroci, lastni roditelji grenijo vam mladostna leta! Torej: „Malo ukazujte in le malo prepovedujte!“

Mnogo nepotrebnih ukazov si prihranimo, če otroka zgodaj navadimo na red. Če vé otrok, da se mora umiti, predno gre spat, da mora svoje igrače spraviti in obleko lepo zravnati, na boljem smo uže za tri ukaze. Tako je treba gledati tudi na vsa druga otrokova opravila. Če pa otrok tù pa tam slučajno pozabi svoje delo izvršiti, ni ga treba takoj karati, ker izgubi vsled tega mnogokrat veselje do dela. V takih slučajih ga le prav začudno pogledjmo, če je res mogoče, da je to ali ono pozabil in ni storil. Če smo pa vender prisiljeni, da mu kaj ukažemo ali prepovemo, storimo to z malo besedami. Čim manj besed, tem več uspeha. Nikdar pa ne smemo preveč najedenkrat ukazovati, ampak vselej samo po malem, in še to mora biti tako, da otrok to lahko izpolni. „Pospravi svoje igrače!“ — velí mati svojemu otroku in toži, da ne more v redu imeti svojih igrač, ne pomisli pa, da je ta naloga otroku silno težavna, zato ker vmes pozabi na ukaz ter se igra dalje. Nazadnje je vse še v večjem neredu, kakor je bilo poprej. Otroku je treba tako povelje olajšati in razdeliti v majhne naloge, n. pr.: „Spravi konjičke!“ Drugokrat: „Obesi klobuk na obešalo!“ Zopet drugokrat: „Prinesi očetovo palico!“ Take posamezne naloge izvršuje otrok lahko in prav rad, zato ker takoj spozná, da jih lahko zvrší.

Sedaj pride najbolj važno opravilo na vrsto, koje mora vsak otrok izpolnjevati in sicer: Vztrajno moramo obstatí na tem, da otrok gotovo izpolni to, kar smo mu ukazali, in pa opustí, kar smo mu prepovedali. Važno je to opravilo, posebno radi tega, ker se pregrešijo o tem oziru premnoge matere — žalibog tudi mnogi očetje in učitelji. Zakaj pa? Zato, ker je izpolnjevanje tega pravila čestokrat dolgo trajno, neljubo in dolgočasno. N. pr.: Mali deček se igra s fižoli in potrese ž njim vso sobo. „Poberi hitro fižol“, pravi mati, „potem greva na vrt, na polje!“ Deček prične pobirati fižol po sobi. Razume se, da se mu delo zeló počasi odseda. Mati je uže pripravljena, da bi šla in vidi, da je pobranega komaj polovico fižola. „Ti si prepočasen, predolgo bi te morala čakati“, oglasi

se mati in začne sama pobirati; v par minutah pobere vsega in potem gresta s sinkom na prosto.

Mali ljubljencek si to dobro zapomni. Kadar mu potem mati zopet naloži kako delo, vedno je prav počasen, ker vé, da bode mati nepotrpežljiva in mu pride pomagat. Ali pa, deček pobere navidezno ves fižol, le tega ne pobere, kar ga je pod posteljo in omaro skritega. Mati tega ne vé in sinka še pohvali za to navidezno pokorščino. Ni čuda, če si deček v prihodnje še bolj polajša svoje delo.

Če torej ukazujemo, moramo strogo gledati na to, da se točno in natančno izvršujejo vsi ukazi, naj bodo še tako malovažni.

Kako pa naj ravnamo z nepokornim otrokom?

Triletnega Ivana kličejo mati, da bi ga umili; tega se pa sinček zboji in se skrije. „Če ne prideš sem, bodem se pa jokala,“ pravi zaslepljena mati in v resnici se to tudi večkrat pripetí. Deček se ohmehčí in pride k materi. Ali pa: „Pridi, pridi k meni, ti bodem pa dala zato košček sladkorja!“ To vpliva na otroka še bolj; hitro teče k materi in pusti, da ga umije. Drugokrat pa zahteva otrok uže naprej košček sladkorja in še le potem uboga.

Ali je to prava pokorščina? Gotovo ne!

Dovolj žalostno, če dobi otrok za tako pokorščino še plačilo. Za pokorščino, ki otroku gotovo koristi, **ne smemo** nikdar obljubiti plačila; da, še pohvaliti ni treba otroka za to. —

Taka mati, ki na ta način vzgojuje svoje dete k pokorščini, doseže prav nasproten uspeh; — otrok postane nepokoren, in vrhu tega se navadi še sladkosnednosti.

Če otrok prvič ne uboga, našvrkajmo ga brez pomisleka s šibo; to je najboljše zdravilo za nepokorščino; žuganje ali grožnja ni na pravem mestu. Ko smo ga našvrkali, moramo mu prav mirno, kakor bise ničesar ne zgodilo, zopet ponoviti ukaz. Otrok posluša potem nenavadno pazljivo. Prvi udarec naj bode resen, tudi če čutijo stariši sami več kakor otrok. Res je sicer, da otrok

pri prvi nepokorščini še ne zasluži hude kazni, ker morebiti še ne vé, da je ravnal napačno; pa prvi udarec ima čestokrat tako blagodejne nasledke, da ni otrok nikdar več nepokoren ter si dobro zapomni, kaj se pravi ubogati.

S preziranjem in pomilovanjem se vzgojuje le nepokorščina, kotera se o poznejših letih nikdar več ali pa le z največo silo more iztrebiti.

Zeló nespametna je navada, ako se vadijo otroci z opominovanjem k pokorščini, kajti mnogokrat otrok opominovanja ne razumi ali ga pa tudi ne sliši; taka opominovanja nimajo nikakega uspeha. Primeri se pa tudi, da otrok opominovanje razumi in ga prav zvesto posluša; potem je modrejši; bolji pa ni, ker taka opominovanja otrokom niso prijetna, in čisto naravno je, da neprijetnosti nihče ne izpolnuje z veseljem, najmanj pa otrok, ker še ne zna ceniti opominov. Kadar pa ukazujemo, ne smemo nikdar groziti ali žugati; n. pr. stariši ne smejo nikdar govoriti tako-le: „Če ne bodeš priden, ne bodeš šel z menoj na vrt“. Otrok tolmači ta pogoj napačno.

Grožnje imajo tudi to slabo stran, da jih prav malokateri roditelji vztrajno zvršujejo; če pa zažugamo kazen, moramo jo tudi zvršiti, če še tako neradi. Pri grožnjah moramo biti tudi jako previdni, kajti mnoge so take, da se niti ne dajo zvršiti; predno žugamo, moramo torej dobro premisliti vsako besedo. —

„Če takoj ne ubogaš, ne smeš z nami na vrt“, pravijo oče. Deček vender ne uboga, moral bi torej ostati doma. „No“, oglasi se mati, „otrok vender ne more cele tri ure ostati sam, zgodi se mu lahko kaka nesreča!“ — — „Torej danes naj še gre z nami“, pravijo oče, „če pa v prihodnje ne bode ubogal, bode moral ostati sam doma!“

Iz tega slučaja si je deček zapomnil to-le: 1. Če prav ne ubogam, grem vsejedno z roditelji. 2. Saj ni mogoče, da bi me pustili samega doma. 3. Oče niso mož beseda, ker niso izpolnili, kar so obljubili, oziroma zažugali. 4. Mati so

na moji strani, oče jih pa ubogajo. 5. Prihodnjič bodem šel gotovo zopet z roditelji, če tudi ne ubogam.

Veljava roditeljev se popolnoma podkoplje s takimi slučaji. Konečno moramo si pa zapomniti še to-le:

„Pravilno vzgojen otrok ne potrebuje po četrtem ali petem letu nikake kazni, t. j. ni nikdar več nepokoren“.

5. Trmoglavost in upor.

Otrok nima prirojenih napak, torej tudi trmoglavosti in upora ne. Če so otroci trmast, temu krivi so vselej le roditelji in vzgojitelji.

Poglejmo si Anico! Od joka je vsa umazana po obrazu, po kojem se pretakajo kakor lešniki debele solze; drži se tako grdo, da bi se je človek ustrašil ter vpije na mater, da ji mora ona jed dajati, ne pa varuhinja. Poprej ni miru v hiši, da ji vstrežejo, t. j. mati jo mora pitati.

Mati in oče se pa še veselé nad tako presrčnostjo svoje hčerke, domišljujoč si: „Iz naše Anice bode še kaj posebnega, ker tako prodera s svojim mnênjem in z željo“.

Taka dejanja se ponavljajo skoraj slehrni dan in še po večkrat; otroci vladajo v hiši, in pravilna vzgoja gre po vodi. Kakor pa uže omenjeno, trmoglavost otrokom ni prirojena, ampak jo vzgojajo le nespametni roditelji.

Ljubeznjiva mama vpraša svojega malega otroka: „Hočeš li mleka ali kave?“ — „Iz katere skudele pa bodeš pil, ljubček moj?“ — „Hočeš li domačega kruha, ali pogače?“ Otrok zahteva mleka in ga tudi dobí. Komaj pa ga pokusi, uže pravi: „Ne maram za mleko, dajte mi kave!“ Hitro mu prinesó kave, in mati, ki nima nikakega pojma o pravilni vzgoji, misli si: „Mali otrok še ne vé, kaj je dobro ali slabo; bomo videli, kaj mu bode bolj dišalo“.

Res je, da si otroci še ne znajo zbirati; prav zato pa jih ni treba popraševati, kaj bi raje jedli; dajte jim mleka dan za dnevom in vedno z iste posode. — Še slabše je pa

to, ker je mati vstregla otrokovi želji ter mu potem prinesla kave. Otrok spozna takoj: „Kar le želim, to se zgodi“.

Tudi govoriti zna uže otrok, pa neče povedati, kaj želi, ampak — joka. Mati in varuhinja si prizadevata, da bi uganili njegovo željo. „Kaj pa vender hočeš, otrok mój?“ — „Povej mi, povej, srček moj!“ — „Hočeš li svojega konjička?“ — „Oh, povej mi, povej, saj znaš tako lepo govoriti!“ Odgovor na vsa vprašanja je pa le jok in jok.

No, sedaj hočemo pa mi povedati materi, kaj je želel otrok in po vsej pravici tudi zaslužil: „S šibico našvrkati bi ga morali prav dobro!“ To bi ga kmalu pomirilo; in če ga prav dobro našvrkamo z resnim obrazom, brez vpitja in jeze, ima tako ravnanje res čudovite uspehe. Otrok postane sam nase pozoren, misleč si: „Kaj sem pa prav za prav želel?“ „Zakaj sem pa jokal?“ In s tem je trmoglavosti konec, ker trmoglavost je to, če otroci jokajo in nekaj zahtevajo, pa sami ne vedó, kaj.

Zoper trmoglavost je šiba najboljše zdravilo. Dà, precej je treba pritisniti, ne pa pobožati z golo roko; vse se pa mora vršiti prav mirno! Zmerjanje in opominovanje učini dober namen telesne kazni. Če pa spoznamo, da otrok dobro občuti kazen, moramo prav prijazno obrniti pogovor na kaj drugega, kakor bi se ne bilo nič zgodilo; n. pr.: „Poglej, na strehi sedita dva golobčka!“ itd. Če zahteva otrok jokajoč svoje igrače ali kaj drugega, moramo ga takoj spomniti na šibo; le če prosi popolnoma mirno, naj se mu vstreže.

Še slabši, kakor trmoglavost, pa je upor. Tudi upor ni otrokom prirojen, ampak se izcimi iz napačne vzgoje.

Kaj nespodobnega in nedovoljenega prav rad uganja mali otrok. Kako smešno je vender — po mnénji nespartmetnih roditeljev — če majhen otrok žuga materi s palico n. pr.: „Prinesite takoj mojega konjička, jaz ga hočem imeti!“ Vse se mu smeja in mu ploska, roditelji si pa mislijo: „Poglejte, pogledjte, kako je naš sinko uže pogumen;

iz njega bode še kaj posebnega, ker mu je tak pogum prirojen; péstunja mu uže ne sme prav nič ukazovati!“

Sevéda, mati mu prinese tudi konjička takoj. Žalostno, silno žalostno! — Vsaka otroška predrznost se dopada takim zaslepljenim roditeljem, ter hvalijo otroka v njegovi prisotnosti znancem in prijateljem. Če odbijemo takemu otroku slučajno kako željo, začne vpiti na vse grlo ter bije z nogama ob tla itd. To je nadležno. Mati ljubi mir v hiši in takoj vstreže njegovi želji. Poslom ukažejo strogo paziti, da „mladi gospod“ ali „mlada gospodičina“ ne razsaja t. j. „vsaki želji otrokovi morajo takoj vstreči“.

Mala Jerica izruje cvetico na vrtu in jo raztrga na koščke. Mati ji prepovedo, da ne sme trgati cvetic. Navlašč izruje potem še jedno in na zopetno prepoved zopet še jedno. —

Mali Pavel, sevéda „gospod v hiši“, trga namizni prt. „Ne trgaj prta“, ogласijo se oče. Hitro potegne Pavelček navlašč še jedenkrat prt prav močno; pri tej priči pade okrožnik iz mize in se razbije. Oče razdražen, hoče sina udariti, kar mu pade od jedne strani mati, od druge pa stara mati v roke, rekoč: „Vender — ne bodi neumen — za tako malenkost pač ne bodeš tepel nedolžnega otroka!“

Oče se potolaži in pregovori, misleč si, da sinček ni storil tega iz hudobije, ampak se je le prenaglil — ponesrečilo se mu je itd. „Oj, koliko skrbí nam prizadeva naš Pavel; kaj bode še vse, ko doraste“, toži pozneje mati svoji prijateljici; „ne meni in ne očetu ni podoben“. „Kaj če to“, odgovori hinavska prijateljica, ki se boji resnice povedati v obraz, „saj so vsi dečki taki, zdaj je ravno v tistih letih, pozneje bode ves drugačen, gotovo bode vama jednak“. Naposled s sinom ni več shajati; nič se ne poboljša, čeprav je uže vsak dan tepen. Pa vse zaman; pomilovanja vreden deček je uže preveč popačen.

Zakaj je pa otrok zdaj vsak dan kaznovan? — „Za nečednosti, koje so roditelji v njem vzbudili in puščali, da so izrastle velike“.

Roditelji so se veselili v prvi mladosti nad njegovo trmoglavostjo, dajali mu pogum, prav malo ali nič ga kaznovali in stregli njegovim slabim navadam.

Ta vzgled ni prav nič prenapet, ampak popolnoma resničen. Koliko je pač takih očetov in mater, ki so tako slepi, da mislijo, da s početka še majhna trmoglavost ali upor je le dobra volja, prav za prav je pa trmoglavost le slaba bolja — slabost, upor pa pomnožena, delujoča trmoglavost. — Spočetka nima otrok še volje; saj je pa tudi še ne more imeti, ker volja se vzbudi še-le z ukazi, ki jih damo otroku, ker želi to storiti, kar mu ukazujemo.

„Teci k meni“, pravijo mati otroku, ki še ne more dobro hoditi. Otrok premaga vse zapreke in teče k materi. Ukaz: „Teci k meni“ vzbudil je v otroku še-le voljo „teči“. — Otroku ukažemo, da mora zvečer pospraviti vse svoje igrače in druge stvari; to mu je zelo težavno in nadležno; stori pa vender, zato ker smo ga prisilili k temu. Premagal je namreč lenobo, okrepčal voljo in zvršil ukaz. Primerni ukazi vzbudé v otroku voljo; s točno pokorščino se pa vadi in krepča volja.

Dokler je otrok še mlad, mora biti volja roditeljev tudi otrokova volja; vender pa morajo uže prav mladi otroci spoznati, da ne ravnamo ž njimi po svoji volji, ampak po določenih pravilih. Ko pa otrok uže odraste, morajo mu pa vzgojitelji in roditelji polagoma ponehovati zapovedovati in prepovedovati; razmerje med vzgojiteljem in gojencem se mora zasukati tako, da postaneta obadva pokorna gotovim, neizpremenljivim postavam.

Pri igranjah naj se giblje otrok popolnoma prosto. Vender mu njegovo voljo s tem lahko krepčamo, da se sme le z jedno stvarjo igrati in nič menjavati. Tudi naj se uči, kako se nepotrpežljivost brzdá in krotí. Če človek kaj dela, mora dobro zvršiti svoje delo; če se mu pa delo skazi ali pone sreči, mora še jedenkrat pričeti in naj bode bolj pazljiv; učiti se mora težave premagovati; če se pa pri svojem delu, n. pr. pri risanju zelo muči, moramo ga pohvaliti, tudi če je delo še tako slabo; posmehovati se mu pa ne smemo, dru-

gače ne bode potem rad delal in ubogal. Važno je pa tû posebno to-le pravilo: „Nikdar ne smemo pohvaliti otroka zaradi dobro izvršenega dela, ampak vselej pohvalimo le delo. Ni prav, če pravimo: „Ti si res priden in dober otrok; zeló si se trudil!“ ampak „Hišica, ki si jo narisal, je res prav lepa!“

Z neprimernimi kaznimi uničimo pogosto v otroku veselje do dela, zato ne smemo z delom otroka nikdar kaznovati. Delo ne sme biti kazen, ampak otrok si mora predstavljati delo vselej kot nekaj koristnega in dobrega za človeštvo. Če dela n. pr. ni dobro zvršil, ker je bil len, mora je sevéda še jedenkrat pričeti; pa to ne sme biti kazen, ampak mora vzbuditi v njem zadovoljnost.

Če otrok svoje igrače zeló površno pospravi, ga moramo nekako tako-le opominjati: „Vidiš, ljubi moj, v takem neredu vender ne bodeš pustil svojih igrač, to ni lepo; pospravi jih še lepše, kakor včera.“ Ravnajmo torej tako, da se slabo delo pristudi otroku, dobro pa ga zadovolji.

Premnogi otroci se v prvi mladosti zeló omehkužijo; nečimernost, samoljubje in sebičnost se jim tako globoko vcepi v srce, da se čestokrat vzbudi v njih oblastna misel: „Jaz sem gospod; ves svet je le radi mene tû; vse dela samo za-mé!“ Kakor se vse čednosti in nečednosti pri otroku še le vzgojijo, tako godi se tudi z nečimernostjo, samoljubjem in sè sebičnostjo. „Dête vender, kako lepo ti pristoji nova obleka, kako lepa si v njej!“ Tako govori se pogostoma deklicam; če pa roditelji tega ne storé, občudujejo jo pa sorodniki, prijatelji in znanci. Radi tega hoče otrok potem vedno imeti novo obleko, in če mora zopet staro oblačilo obleči, postane nezadovoljen.

Pri dečkih se ni toliko bati, da bi postali nečimerni zaradi obleke; nečimerni in ponosni pa postanejo radi zavoljo njihovega znanja. N. pr.: Prijateljica pride na obisk. Takoj pokliče malega dečka in ga začne občudovati. Povprašuje ga to in uno, se mu prilizuje, ga bôža in poljubuje, da se dečku uže nadležno zdí. „Povej mi še jedenkrat ono lepo pesmico, ki si mi jo zadnjič tako lepo pripovedoval!“ —

„Pokaži no, kaj si lepega narisal!“ oglasijo se mati. Potem nagnejo se k prijateljici ter ga po tihem hvalijo: „Za to starost je naš sinček res razumen in priden“ itd.; hvale ni ne konca ne kraja. Otrok se pa med tem časom sam igra in se dela popolnoma gluhega pri tem pogovoru. Čudno je pa to, da otroci nikdar tako zvesto besedi ne vlečejo na ušesa, kakor če se po tihem pogovarjamo o njih. Čisto naravno je tudi, da napravijo taki tihi pogovori na otroke tudi velik utis; to imajo za resnico, tù spoznajo, kako so modri. Ker pa mati pri vsakem pohodu take govorice ponavlja, se otrok kmalu prepriča o važnosti svoje osebe.

Napaka tiči torej v tem, ker je otrok središče vseh zabav in pogovorov in ker čuti, da je največji zaklad svojih roditeljev.

Nekateri mislijo, da postane otrok potem hvaležen svojim roditeljem, če mu pravijo, da so vse stvari zaradi njega na svetu. N. pr.: „Peč greje mojega otroka“; „krava daje mojemu otroku mleko“; „drevo rodi dobro sadje za te“ itd. Ni čuda torej, da otrok misli, da je vsemu gospodar; ko pa spozna, da je varan, čuti se nesrečnega. Ravno to velja tudi o vednih poljubih, kojih otrok niti ne zahteva; večkrat si misli pri tem: „Da bi me pač ljudje v miru pustili, da bi se igral!“ Treba se je zelo varovati takih sorodnikov, prijateljev in znancev, ki otroka od igrač vzamejo in ga poljubujejo itd. Takim ljudem moramo otroka skriti, kajti tem je vsejedno, čeprav otroka s prilizovanjem, ki velja prav za prav roditeljem, vsega pokvarijo. Otrok ima take ljudi mnogo raji, ki se pečajo več z njegovimi igračami, kakor pa ž njim samim. Najbolje je torej, da otrok nikdar ne sliši, kako ga imamo radi; v njegovi prisotnosti ne smemo nikdar o njem govoriti; potem gotovo ne bode nikdar samega sebe precenjeval. Tudi o njegovi vzgoji ne smejo oče in mati v pričo njega govoriti. Vzgojevati moramo torej prav po tihem; otroci še zapaziti ne smejo, da jih vzgajujemo.

Sebičnosti naučé se otroci včasih tudi v otročjih tovarišijah. V otročje tovarišije pa mora otrok sicer zabajati,

kajti če se odrasli ljudje z otroci še tako po otročje igrajo, vender se ne znajo nikdar tako igrati, kakor otroci, in otrok, ki preveč z odraslimi občuje, postane prekmalu star v mladosti. Razven tega so pa otročji shodi prav dobro vzgojevalno sredstvo, ker je otrok popolnoma enakopraven med svojimi vrstniki. Prav v otročjih družbah se morajo vse otročje zarobljenosti ogladiti in čednosti izobraziti, kojih se pri odraslih nikdar naučiti ne more, ker se čuti podrejenega in odvisnega. Mislimo pa tù prave, res otročje, nedolžne družbe, v kojih se otroci prav nedolžno zabavajo.

V otročjih družbah vcepi se otrokom prav rada sebičnost. N. pr. Otroci uživajo sadje. „Ljubček moj“, pravi skrbna mama svojemu sinu, „bodi le pameten in ne dajaj drugim otrokom najlepših hrušek!“ Drugokrat mu dá mati zopet na skrivnem kaj dobrega, ne da bi družba to zapazila.

Otročje družbe moramo za lastne otroke bolj pametno uporabljati; domač otrok mora biti z manjšim in slabšim zadovoljen in kar je kaj boljšega, naj dobijo tuji otroci; tudi v prepirih morajo domači otroci odjenjati, če so prav nedolžni.

Ko tuji otroci odidejo domov, moramo se s svojimi otroci vselej potem pogovarjati, kaj smo dobrega in lepega zapazili na njih; zgodi se pa, da se mati in oče čestokrat prav nasprotno izražeta o njih. Prav radi opomnijo svoje otroke na razuzdanosti malih gostov in končajo z opazko: „Naš sin pa kaj takega nikdar ne počenja!“ To je škodljivo. Bolje bi bilo, ako bi se oče in mati med sabo na tistem n. pr. tako-le pogovarjala: „Sosedov Ivan, ki je bil danes pri nas, se je pri jedi prav lepo obnašal; nobene drobtinice ni raztresel po tleh; tudi njegov sedež je prav snažen; in kako pazljiv in postrežljiv je bil! Padel mi je namreč klopčič na tla, takoj je skočil s stola in ga pobral; da bi bil pač še naš sin tako postrežljiv!“

Taki pogovori pa tembolj vplivajo na otroka, čim manj ga imamo za mar. Otrok ne sme nič zapaziti, da s takimi pogovori hočemo vzgojevalno nanj vplivati.

Če roditelji tuje otroke v goste povabijo, je njihova dolžnost, da tudi tē jednako s svojimi otroci vzgojujejo. Prigodí se, da postanejo mali gosti razposajeni, a roditelji se jim ne upajo nič reči, ker se bojé zamere pri roditeljih teh otrok. Zato je prav, da vabimo otroke takih roditeljev, ki so toli pametni, da niso nevoljni, ampak so še celó hvalježni, če jim napake njihovih otrok razkrijemo. To moramo zahtevati tudi mi od tistih roditeljev, h kojim svoje otroke pošiljamo. Iz doma pokažejo otroci čestokrat nove senčne strani svoje, in tuji ljudje zapazijo mnogo napak, koje mi pregledamo, zato ker smo jih vajeni. Zaradi tega je želeti, da roditelji, kojih otroci med sabo občujejo, svoja opazovanja med sabo vzgôji v korist drugi drugim razodevajo. Ko pride naš otrok od sosedovega dečka zopet domov, drži se znabiti prav nevoljno, ker ima sosedov deček lepšega konjička, kakor on. Nevošljivost se mu hoče vcepiti. „Tvoj konjiček je pa tudi dober, moj ljubi otrok; le poglej, kaj vse zná! Uprežemo ga lahko v voz itd.“ Kolikor bolj si zná otrok s svojimi igračami igrati in kolikor bolj ga s samodelavnosti vadimo, tembolj se iztrebi nevošljivost iz njega. Nevošljivost vzbudí se le pri takih otrocih, ki svoje igrače samo gledajo, ne razumejo pa se ž njimi igrati. Če tuji otrok našega nehoté razžali, suni, udari ali mu kaj pokvari, še omeniti ne smemo o tem. „Saj ni nič slabega mislil“, naj mati reče, če je treba, „to bode kmalu bolje“.

Otrok mora za vsako reč prositi in se za vse tudi zahvaliti. Da je pa oboje odkritosrčno, mora otrok spoznati, da se trudimo, da bi mu vstregli. To pa je mogoče otrokom spoznati s samodelavnostjo, ker umeje potem ceniti naš trud, zato, ker so sami poskusili, kako težko je delati in služiti vsakdanji kruh; prav radi tega je njihova zahvala potem odkritosrčna.

Razvajenec, kojemu preveč strežemo, nikdar odkritosrčno ne prosi in se tudi nikdar odkritosrčno ne zahvaljuje, ampak izraža svojo zahvalo le tja v en dan, ker misli, da smo mu dolžni ljubavosti skazovati.

Pri tej priliki naj opomnimo še nekaj o molitvi malih otrok. Molitev malih otrok ne sme biti nič drugega, kakor prošnja in zahvala temu, ki otroku vse dá. Najprvo se mora ljubezen do Boga v otrokovo srce vcepiti. Kakor smo uže v jednom prejšnjih odstavkov omenjali, namreč pri „vzbuditvi pobožnega čuta“, pa otrok težko tako bitje ljubi in spoštuje, kojega ne vidi. Najprvo se mora naučiti ljubiti svoje roditelje, vzgojitelje in prijatelje, sploh vse, od kojih kak dar dobí, torej taka bitja, koja vidi. Otrok mora čutiti odvisnost od svojih roditeljev, mora jim biti hvaležen. Otroka moramo tedaj uže zgodaj dobro vzgojiti in potem bode še-le znal odkritosrčno moliti. Pri tem opomnimo ga na prirodne prikazni, na dan in noč, na vremenske prikazni itd.; povejmo mu tudi, da je Bog, ki vse to dela, ohranja in vlada, da ljudje vseh teh prikazni ne morejo napraviti, pa tudi ne izpremeniti. Tudi na rastline in sploh na vse, kar se brez človeške pomoči godí, moramo otroke opozarjati in mu povedati, da vse to le Bog vodi in vlada. Popolnoma nemogoče je, da bi si otroci Boga drugače predstavljali, kakor v človeški podobi. Poglavitni namen je le, da se otrok uči Boga ljubiti in da čuti, da je odvisen od njega. Še-le potem se sme otrok učiti nekaj kratkih molitvic, kojih zapopadek naj bode prošnja in zahvala za prejete dobrate.

6. Bolni otrok.

Popolnoma napačna je trditev, da se pri bolnih otrocih pravilna vzgoja ponesreči. Trdil pa ne bodem, da bi ne bila vzgoja bolnih otrok težja, kakor pri zdravih, kajti če telo obolí, tudi vsled tega duh, kolikor toliko opeša; sploh pa, če se priklati bolezen v hišo, trpí pravilna vzgoja ne samo pri bolnih, ampak tudi pri drugih še zdravih otrocih. Dognano je tudi, da tisti roditelji, ki so bili toli nesrečni, da jim je umrl jeden ali več otrok, drugim otrokom, ne prav iz opravičenih in pametnih vzrokov, dovolijo vse, kar le želé. Vsaka najmanjša želja se jim izpolni in s tem vzgojuje

se trmoglavost. Če so pa ti otroci znabiti še nekoliko bolehnih, potem bi jih taki zaslepljeni roditelji najraje spravljene imeli v „škatljicah“ in — dobre vzgoje je konec. Še celó v takih družinah, v kojih navadno zeló gledajo na dobro vzgojo, se zgodi, da kar mahoma zabredejo na napačno vzgojevalno pot, če otrok zbolí. Največjo napako pri bolnih otrocih s tem napravimo, če jim kažemo svoje sočutje in jih preveč pomilujemo. Res je sicer, da trpi vsaka mati in vsak oče, če je otrok bolan, navadno še več, kakor otrok sam. Kaj pa dosežemo s sočutjem in pomilovanjem? Nič drugega, kakor to, da otrok potem svoje bolečine še bolj občuti; v takih slučajih joče tudi, če nič bolečin ne trpi. Bolni otrok mora tedaj vedno vesele obraze okrog sebe videti in tudi nekoliko več zabave mu moramo privoščiti.

Čimbolj omikan pa je človek, tembolj zna zatajevati svojo bolezen, ker ga zanima vsaka dnevna novica in pozabi na ta način na svojo bolezen. Predstavljajmo si n. pr. človeka, komur vse drugo nič mar ni, ampak skrbi le za svoj vsakdanji kruh. Če tak človek zbolí, ne misli v bolezní na ničesar drugega, kakor na svoje revno stanje in s tem si zeló pohujša svojo bolezen.

Če bolnemu otroku pripovedujemo kako lepo povest, pozabi popolnoma na svoje bolečine in zato je prav, da ga kolikor mogoče zabavamo; le počitka in spanja mu ne smemo kratiti.

Zeló nes pametno je, bolnemu otroku z zdravnikom žugati ali strašiti ga. Zdravnikov prihod mora biti otroku prava sreča, v njega mora imeti največje zaupanje ter mu biti popolnoma udan in pokoren. Če je otrok splošno dobro vzgojen, tudi v bolezní ni preveč nadležen. Svoje glavnosti pa tudi v bolezní ne smemo prizanašati. Seveda kaznovati ne smemo takoj bolnega otroka, ampak njegove neumne in nepotrebne želje mu moramo z veselimi zabavami izbiti iz glave, ker izkušnja nas uči, da bolni otrok vsejedno ne postane zadovoljen, čeprav ustrežemo njegovi želji. Zdravniki imajo mnogokrat prav dosti sitnosti z bolnimi otroci, ker ne morejo zvedeti iz njih, kaj jih boli. Skr-

beti moramo tedaj, da otroci razločno govore in da znajo imenovati posamezne dele telesa. Vzgojevalni način naj se pri bolnem otroku od zdravega razločuje le v tem, da bolnega otroka ne kaznujemo za vsak prestop, ampak mu zabranjujemo z veselo zabavo, da ne dobí prilike grešiti.

Ako pa ni prav nič več upanja, da bi otrok okrev, no seveda, potemtako ne bode nihče zameril roditeljem, če otroku v zadnjih urah njegovega življenja tudi vsako željo vstrežejo, da mu znabiti še jedenkrat malo veselja napravijo. Ako se pa otroku na bolje obrne in postaja od dné do dné boljši, mu pa ne smemo nič več tako pogosto streči, in polagoma ga moramo vaditi zopet na pravilno vzgojo; če se to ne zgodi, se bode otrok tako dolgo, kolikor le mogoče, delal bolnega ali vsaj bolehnega.

Če hočejo torej roditelji pripravljati in vzgojiti svoje otroke za življenje, morajo jih uže zgodaj navaditi tudi na majhno pomanjkanje; kajti iz takega otroka, komur se vse izpolnijo želje, ne postane nikdar prida človek. Tudi če roditelji prav lahko vstrežejo vsaki otrokovi želji, ne smejo tega uže iz vzgojevalnih vzrokov storiti. Kako se pa godí v resnici? Otroci dobé sladkarij, kolikor jih hočejo. Pri obedu sede popačen otrok na prvi prostor namestu na zadnjega; vse jedí mora pokusiti prvi in še celó take, ki so njemu nezdrave. Mali ljubček sede prvi k mizi, ne čaka ne roditeljev in ne drugih odraslih ter grabi brez dovoljenja najboljše kose iz sklede, roditelji se pa še veselé nad tem, misleč si: „Deček mora, prej ko mogoče, postati samostalen“.

Navadno pride popačen otrok s polnim želodcem k mizi, saj ga je mati ves dopoludan pitala s sladkarijami. Ker nič ne jé, nagovori ga oče tako-le: „Srček moj, prosim te, vsaj nekoliko juhce popapcaj!“ Mati pa tako-le: „Poglej, moj ljubi otrok, najlepše kose mesa sem izbrala za te, pojéj jih, pojéj, prosim te!“ Na to sné otrok par koščkov, pa brez slasti. Pri vsaki jedi se potem zopet ponavljajo take prošnje in gorjé roditeljem, če razžalijo otroka le z najmanjšo besedico. Takoj vrže žlico, ali kar ima v roki, v kot, prebrne stol in tuli na vse grlo. Če ga oče na to opominja ali ga

še celó prav lahko udari z roko, je šele ogenj v strehi, in vrhu tega pričnè se še mati grdo držati in obkladati očeta z raznimi psovkami, kakor: „Ti si trinog, še pri jedi ne daš otroku mirú!“ i. t. d. Na to se, sevèda, oče omehčá, prime otroka za roko, vzame ga na ročaj, boža ga, potem posadí na stol in se ž njim pogovarja tako-le: „Ali si še kaj hud na me? Ali sem te močno udaril? Kaj ne, da mi bodeš odpustil?“ i. t. d. Na ta način se vzgojujejo otroci prav v mnogih, bolj premožnih družinah in kaj je nasledek temu? S takó vzgojenimi otroci se polnijo ubožne hiše in kaznilnice.

Otroka moramo tudi uže zgodaj vaditi na to, da mu napravlja majhno pomanjkanje včasih tudi veselje in zadovoljnost. Pred vsem pa mu moramo redno ob gotovem času dajati jesti; razven določenega časa ne sme ničesar dobiti, posebno ne, če toži uže ravno pred poludnevom, da je lačen. Učiti se mora čakati, da prideta oče in mati k mizi; pri mizi mu moramo odločiti zadnji prostor, in od vsake jedi mora dobiti zadnji. Na to je treba posebno dobro paziti! O jedi ni treba z otrokom mnogo govoriti, ker jed mu mora veljati le kot telesna potreba; tudi se jedi ne smejo nikdar hvaliti zaradi okusa, ampak vedno zaradi tečnosti. Razumno vzgojenega otroka kmalu pripravimo tako daleč, da si častí išče v tem, če se vzdržuje kake jedi.

Ako gremo z otrokom šetat, ne smemo nikdar brez potrebe zahajati v gostilne; glavni vzrok obiskovanja gostiln na sprehodu mora biti le odpočitek. Med potjo se pogovarjamo z otrokom o stvareh, ki jih vidi v bližini in v okolici, učiti ga moramo rabiti svoje čute. Učitelji lahko večkrat zapazimo, da se otroci premožnih roditeljev prav malo spoznajo zvonaj na prostem, dočim otroci revežev prav dobro poznajo svoje bivališče in okolico. Bogatini se vozijo, reveži pa hodijo na sprehod; to je odgonetka te zastavice.

Dandanes pa vzgoji posebno škodujejo mnogovrstne zabave, na koje mnogi roditelji preradi vodijo svoje otroke. Otroci se zabavajo dandanes kakor odrasli ljudje, dočim še

ne znajo opravljati istih del, kakor odrasli. Prepogosto jih vodijo nekateri roditelji brez potrebe v restavracije, slasčičarne, javne vrtove, v koncerte, gledišče i. t. d. To je popolnoma napačno!

7. Otročji vrt.

Uže do sedaj smo videli, da je vzgoja otrok pred šolsko dôbo zeló važna. Jako koristna naprava za vzgojevanje malih otrok pred šolsko dôbo so otročji vrti, posebno za reveže in tudi za otroke takih roditeljev, ki premalo skrbé za vzgojo svojih otrok domá. Kjer se pa stariši razumno in pridno ukvarjajo z vzgojo svojih mladoletnih otrok, tamkaj otročji vrti niso toliko važni. Ime „otročji vrt“ pomeni, da je vrt za male otroke zeló ljub kraj, v drugem oziru pa, da so otroci gledé vzgoje podobni vrtnim cveticam. Kakor se razvijajo cvetice na vrtu boljše in lepše, kakor zunaj na prostem (sevéda, če imajo dobrega vrtnarja), tako se tudi otroci v otročjem vrtu vzgojajo boljše in pravilneje, kakor domá, le škoda, da se ljudstvo premalo zanima za otročje vrte. Če so otročji vrti uravnani po načrtu njihovega stvaritelja Fröbel-na, prinašajo res blagodejen sad in vsi tisti roditelji, kojim ni mogoče svojih otrok domá pravilno vzgojevati, naj jih pošiljajo pred šolsko dôbo v otročje vrte. V teh zavodih se izobražujejo otrokovi čuti in vadi telo na tako pravilen in blagodejen način, kar domača hiša pri najboljši volji storiti ne more.

Po mestih se nahajajo tù pa tam uže prav izvrstno urejeni otročji vrti, žalibog, da ne tudi po deželi, in še teh je silno malo. Pa tudi gledé prostorov za otročje vrte so v nekaterih krajih premalo izbirčni, da ne rečem površni. Soba za otročji vrt naj bode pri tléh, ne pa znabiti v najvišjem nadstropji; skrbeti je tudi treba za dobro ventilacijo, svetlobo, za priležne klopí i. t. d., da se nežni otročiči tudi telesno dobro razvijajo. Po deželi se pripetí pri teh zavodih tudi ta velika napaka, da zahtevajo nekateri roditelji od vrtnarice, da bi učila otroke v začetnih naukih ljudske šole,

brati i. t. d. Fröbel gotovo ni mislil, da bi se v otročjih vrtih poučevalo v začetnih naukih ljudske šole.

Ker so otročji vrti toliko važni, naj možje, kojim je mar za omiko in blagostanje národovo, delujejo na to, da se po raznih krajih mile slovenske domovine naše, kolikor le mogoče, ustanovi veliko otročjih vrtov, sevéda javnih, koje lahko obiskujejo tudi otroci ubogih roditeljev. Kjer se pa ustanoví otročji vrt, se mora pa posebno skrbeti:

a) za dobro vrtnarico;

b) za prostorno, pritlično, svetlo in z dobro ventilacijo preskrbljeno sobo;

c) za vrt blizu učilne sobe;

d) za dobra učila.

Na te štiri točke je treba paziti, da se pri ustanovitvi otročjega vrta nanje ozira, kajti za otroke od 3. do 6. leta vsaka najboljša stvar še ni dovolj dobra.

8. Otrok v šolski dōbi.

V dobrem otročjem vrtu se naučí otrok vseh naukov, ki so potrebni, predno začne hoditi v splošno šolo. Posebnega predznanja v branji ali računstvu ne potrebuje otrok, kadar stopi v prvi razred, in večina učiteljev želi, da pridejo otroci v teh predmetih popolnoma nepripravljeni v šolo. Nekateri roditelji pa poučujejo svojega otroka uže pred šolsko dōbo v predmetih prvega razreda, da bi potem ne zaostajal za drugimi, ali pa, da bi bil boljši, kakor drugi otroci.

Mladi roditelji opazujejo pri rojstvu otrokovem v prvič otrokovo življenje bolj natančno; od tedna do tedna, od meseca do meseca, od leta do leta gledajo naravni napredek otrokov gledé telesnega in duševnega razvitja. Vse to jim je novo in ni čuda, če si domišljujejo, da ima njihov otrok posebne zmožnosti ter da je več vreden, kakor drugi ljudje. Taka domišljija ima pa čestokrat neprijetne nasledke, da postanejo roditelji nejevoljni, če izkušeni ljudje ne hvalijo njihovih otrok. Roditelji, koji želijo svojim otrokom dobro,

morajo radi poslušati svèt izkušenih ljudi in se tudi ravnati po njem, ker drugače se jim lahko pripetí, da morajo potem svoje otroke kaznjevati zaradi istih napak, zaradi kojih so jih poprej hvalili, in umevno je ob sebi, da ima to potem jako neprijetne nasledke. Boljše je torej, da drugi ljudje presojujejo otroke, ker roditelji ne vidijo vseh napak tako natančno, kakor drugi.

Pripetí se večkrat, da pravijo matere pri vpisovanji svojih otrok v šolo: „Jaz ne zahtevam, da bi se otrok uže moral učiti, saj je še mlad; uči naj se le mirno sedeti“. Tako zahtevanje pokvari otroka. Učenec mora koj prvi šolski dan spoznati, kaj je šola, saj se mora učitelj ravno prvi dan najbolj na otroka ozirati, če tudi prizanesljivo in ljubeznjivo. Če učitelj vsled želje roditeljev otroka znabiti pol leta pusti brez dela, potem ne bode nikdar več tako delaven v šoli, kakor drugi učenci, ker meni, da je šola kraj, kjer se tudi lahko lenobo pase. Prvi utis ostane.

Da bode šolski pouk, kolikor mogočno ugodno vplival na otroke, moramo jih posebno prvih šest let njihovega življenja npravno vzgojevati. To se pa ne zgodi povsod, še celó v omikanih krogih ne, in učitelji morajo čestokrat mnogo za pouk odločenega časa uporabiti, da iztrebijo nekaterim učencem stare, uže vkoreninjene napake. Marsikateri učenec se ne more ali neče na nobeden način privaditi, da bi s svojimi součenci živel v miru in prijateljstvu, ampak ga najbolj veselí, da jih draži na razne načine. Zopet drug učenec se ne more navaditi na red, ker ga od dóma ne pozna. Novo berilo, koje je znabiti dobil v šoli na posodo, raztrgano je uže v prvih osmih dneh popolnoma. Večkrat se pa pridejo potem oče in mati v šolo jeziti k učitelju, da se otrok nič ne naučí v šoli, še celó svojih šolskih stvari nima v redu. Kako bode neki učitelj popravil v četrť ali pol leta, kar so stariši zamudili v šestih letih?

Zopet pride n. pr. majhen, prav ljub deček v šolo, ki ima prav dobre zmožnosti, pa je tako razposajen in nemiren, da niti jedno trenotje ne more pazljivo poslušati. Šola naj tedaj mahoma popravi to, kar je pokvarila domača hiša.

Zopet tretji deček sedí boječ, brez poguma v klopi, da se trese strahu; odgovarja prav po tihem, čeprav ne vselej napačno. Premalo zaupa sébi, ker so ga vzgojevali domá prestrogo — s strašilom, ali se pa norčevati, če je zinil kaj napačnega. Razven tega prinesó pa mnogi otroci še mnogo nenravnih napak v šolo, kakor nesnago, laž, sladkosnedenost i. t. d., koje naj bodo tù le mimogredé omenjene.

Zeló potrebno je tudi, da znajo v šolo na novo vstopivši otroci rabiti svoje čute. Nekako čudno doní ušesom, če učitelj toži otroka, da ne zna gledati in poslušati, čeprav ima zdrave oči in zdrava ušesa. Če vprašamo takega otroka, kaj je videl med potjo, ali kaj so mu naročili roditelji, ne vé ničesar odgovoriti. Tako zamišljen hodi, da mnogokrat ne vé, po kateri cesti je prišel. Ker ne zna niti na zunanje stvari paziti, tem manj zna takoj paziti na učiteljevo besedo, ampak se privadi temu le polagoma. Pri pisanji ne gleda na predpis in pri branji ne v knjigo; če piše učitelj na šolsko tablo, ne gleda na učiteljevo pisavo, ampak gleda bolj na njegovo gibanje i. t. d. Ali ni res, da tak otrok ne zna gledati?

Če učitelj kaj razlaga, sedí tak otrok res prav mirno ter gleda na učitelja, a ga ne posluša, kaj govori, ampak opazuje le njegovo postavo, obleko i. t. d. Ali zna tedaj tak otrok poslušati? Gotovo ne. Njegovi čuti ga nadvladujejo, namesto da bi on nadvladoval čute; ni se še učil svoje pazljivosti t. j. delovanje svojih čutev na jednom določenem predmetu zbirati, ampak njegov duh izpolnuje to, kar se mu ljubi.

Da bode tedaj dobro pripravljen za šolo, moramo ga učiti gledati in poslušati, t. j. uže zgodaj mu moramo dajati majhne naloge ter gledati natančno, da jih prav zvrši; posebno moramo paziti, da odgovarja na vsako vprašanje razločno in natančno pové naročila drugih ljudij; če je bil na ulici, vprašajmo ga, kaj je videl; če se pogovarjamo ž njim, ne sme se zmotiti, tudi ako bi ga kaj motilo. Na ta način postane otrok gospodar svojih čutov — učí se gledati in poslušati.

Prav tako potrebno je tudi, da znajo otroci razločno govoriti. Tù se pregreší marsikatera mati, in iz otrokovega izgovarjanja se more soditi domača vzgoja. Nakateri otrok vé za vsako reč prav ljubeznjive, sladke izraze, drugi govori zopet tako, kakor se je naučil od poslov, in zopet tretji ne zna niti posameznih glasov izgovarjati, dasi nima organične napake. Dobro, razločno izgovarjanje podpira pouk bistveno; ne samo, da se naučí otrok poprej brati, ampak to mu koristi tudi pri pravopisji, ker prva leta piše otrok tako, kakor govori. Prav dobro je tudi, da prinese otrok nekoliko pojmov o številkah sabo v šolo. Da ima vsak zdrav človek dve nogi, dve roki in na vsaki roki pet prstov, to vé skoraj vsak otrok, ko pride v šolo, zato ker so mu to povedali domá; nekateri znajo še celó prav gladko šteti do sto; če pa vprašamo takega otroka, kaj je več, devet ali pet, primeri se, da tega ne vé. Zakaj pa ne? Učil se je le mehanično šteti brez zveze s kakim pojmom. Taki učenci pripravljajo učitelju mnogo sitnosti, ker to, kar znajo, nima nikake vrednosti; roditelji se pa potem čudijo, da njihov sinček ne napreduje v šoli, dasi je znal pred vstopom v šolo uže to pa uno prav dobro. Mnogi roditelji naučé svoje otroke še celó poštevanko in mislijo potem, Bog vé, kako veliko uslugo so napravili učitelju. To je popolnoma nepotrebno delo. Če hočete otroka uže pred vstopom v šolo vaditi v računstvu, da bode njemu in šoli v korist, ne smejo biti posamezne številke le prazen glas, ampak jih morate zvezati s pojmi; saj v to otroci čestokrat sami napeljujejo, n. pr.: „Koliko hrušek bom danes dobil za malo južino?“ S takimi vprašanji kaže otrok pravi način, kako se pride do številnih pojmov, ker vedno povprašuje po številu stvari; zato ne smemo nikdar vprašati; koliko je $2 + 1$, ali $3 - 2$ itd., ampak vselej po številu podob, ogledal, stolov in drugih stvari v sobi. Včasih dajmo otroku tudi malo nalogo, v koji lahko rabi znanje svojega računstva, n. pr.: „Prinesi iz kuhinje 3 žlice! Postavi k mizi 4 stole! Tù imaš 6 hrušek, 3 daj svoji sestri, druge pa obdrži za-se!“ i. t. d.

Brati se sme otrok domá pred šolsko dôbo vaditi le tedaj, če se vadi pri tem razločnega izgovarjanja; če se pa vadi otrok poprej tudi pisati, škoduje mu to več, kakor koristi.

Le nekaj ne sme pri domači vzgoji izostati pred šolsko dôbo, in to je dobra, нравna vzgoja, brez koje je ves šolski pouk neuspešen.

Roditelji, kojim je mar za srečo svojih otrok, naj žive v prijateljstvu s šolo, oziroma z učiteljem ter hodijo ž njim z roko v roci. Žalibog, da temu ni povsod tako. Nekateri, posebno nižji stanovi, nečejo spoznati koristi in potrebe ljudske šole ter sovražijo učitelja, ker naznanja otroke radi šolskih zamud, in zabavljajo v pričo otrok čez njega. Take žalostne razmere med šolo in domom škodujejo starišem, še več pa otrokom. Otroci si prav dobro zapomnijo vsako besedo, ki jo rekó roditelji čez učitelja, ter ga cenijo, potem tudi tako nizko, kakor roditelji sami. Kjer se pogovarjajo v pričo otrok o šoli in učitelju, treba je strogo paziti, da nikdo nič nečastnega ne reče čez učitelja ali šolo. Otroci si zapomnijo to dobro, in če vidijo, da govoré roditelji spoštljivo o učitelju, spoštujejo ga potem tudi sami tembolj. — Če otrok toži, da je bil kaznovan v šoli, ni ga treba poslušati in če ga poslušamo, moramo vselej učitelju prav dati, nikdar pa otroku; jako pametno je tudi, če je otrok potem še domá kaznovan; potem gotovo ne bode več tožil čez učitelja in tudi v šoli bode postal bolj marljiv. Če se pa imajo roditelji pritožiti zoper učitelja, naj storé to na pravem mestu, ne da bi otrok vedel o tem.

Kaj pa, če roditelji, katerim se dozdeva, da pripadajo bolj omikanim stanovom, poslušajo svoje otroke, če o učitelju tožijo, zabavljajo i. t. d.? Tako ravnanje gotovo zeló škoduje šolski vzgoji. Premnogi roditelji mislijo, da učitelj dandanes ne sme kaznovati otrok, a vender je vsakemu učitelju dovoljeno, da po zasluženji kaznuje neporedneža in lenuha. Kakor imajo roditelji pravico in tudi dolžnost, da kaznujejo svoje otroke, isto pravico in dolžnost ima tudi učitelj, če so prav otroci v prvi vrsti last roditeljev, a v drugi vrsti

so pa otroci tudi last države, ta pa naklada učitelju dolžnost, da vzgaja dobre državljanke. Otroci so pa tudi last božja; Bog pa zahteva istotako, kakor od roditeljev, tudi od učitelja, da jih vzgaja za nebesa, ter mu dovoljuje zato pri tem težavnem poslu tudi vsa potrebna sredstva, — torej tudi pokorila, t. j. kazni za prestopke in pregreške, — da mu je mogoče potem doseči svojo svrho.

Najboljše pokorilo za neubogljive in nemirne otroke je pa domá še zmerom šiba, in stari pregovor, da „šiba novo mašo poje“, potrjuje se še vedno.

9. Domače naloge.

Ako bi vprašali stariše, kateri so za domače naloge in kateri so proti temu, vem, da bi se jih oglasilo gotovo 90 odstotkov proti, in to največ po pravici. Otroci, ki so morali 4 do 6 ur sedeti v šoli, storili so za ta dan svojo dolžnost, in prav radi tega jim ni treba nakladati še domačih nalog. Roditelji seveda ne smejo nasprotovati domačim nalogam, ker je njihova dolžnost, da se udajo šolskim naredbam, vender pa svojim otrokom prav lahko olajšajo domače naloge, in sicer tako-le: Pripetí se čestokrat, da so otroci prav preobloženi z domačimi nalogami; ko pridejo iz šole domov, bi se radi učili ali pisali, pa nimajo pripravnega prostora za učenje ali pisanje, ne miru in čestokrat tudi luči ne. Tù naj oče in mati pomagata otroku ter mu preskrbita pripraven prostor in luč. Kako je pa v nižjih stanovih, kjer stanujejo roditelji in otroci vkupaj v zaduhli izbi in zvečer niti luči nimajo?!

Gotovo bi bilo prav, ko bi tù popolnoma odpadle domače naloge, ali se vsaj nekoliko omejile in sicer pri deklicah zato, da se bolj vadijo v ročnih delih in v gospodinjstvu. Pa tudi dečki potrebujejo odmora. Misel, da bi dečki od 4. ure popoldne do 9. ure zvečer brez učenja zdivjali ali počenjali mnogovrstne nerodnosti, je nespametna. Deček se mora na prostem gibati, skakati, telovaditi, poleti pod nadzorstvom tudi kopati se itd.; v sobi pa naj bere poučljive

povesti. Če pa zapazi oče, da se otrok dolgočasi, ali da počenja nespodobnosti, naj mu dá kako nalogo, n. pr. prepisovanje iz berila, kratke in lahke naloge iz računstva, ali učenje na pamet, kratke pesmice.

Pametno pa je, da imajo otroci čez počitnice domače naloge; roditelji naj pa strogo gledajo na to, da si jih enakomerno razdelé; ni prav, če otrok prvi ali pa zadnji dan izvrši vso nalogo, vmes je pa brez duševnega opravka.

Naj mi bode dovoljeno, da pri tej priliki omenjam tudi še nekoliko gledé posebnega poučevanja.

Posebno poučevanje je zeló nevarno za učenca, tudi če je še slaboten, in prav previdno je treba ravnati, da ne trpi pri tem izobraževanje učenčevega značaja. Kdaj pa je vender potrebno, da se učenec poučuje posebej? Le tedaj, če je zaradi bolezni ali slabih dušnih zmožnostij zaostal za drugimi učenci. Če je bil otrok n. pr. nekaj tednov bolan ter je vsled tega zamudil šolo, prav je, da se poučuje še v posebni uri; to naj pa traja toliko časa, da ponoví vse, kar je zamudil, potem ga pa moramo zopet prepustiti samemu sebi.

Ako ima otrok vedno posebnega učitelja (inštruktorja) na pomoč, da mu pomaga izdelovati domače naloge, na tak način učenec ne dela nič samostojno, ampak čaka vedno, da ga dreza k učenju domači učitelj; da bi pa sam zvršil kako nalogo, kaj takega se še ne spomni, ker vé, da bi se predolgo časa moral mučiti ž njo, a s pomočjo inštruktorjevo je pa takoj narejena. Prav zaradi tega se mu tudi v šoli ne ljubi misliti; razlaganje domačih nalog posluša prav površno, ali pa nič, ker vé, da mu bode inštruktor domá razložil vse natančno. Najslabše je pa to pri tem, ker se uči zraven prav nedolžno varati; vse prav dobro izdelane naloge kaže v šoli kot svoje lastno delo.

Dočim je treba bolnim otrokom le kratke pomoči, potrebuje pa malo zmožen otrok trajne pomoči; zato je prav, da imajo malozmožni otroci domá še posebnega učitelja, in to radi tega, da vzbudi v otroku še dremajoče duševne zmožnosti.

10. Izobraževanje resnicočutja.

Majhni otroci, ki so se naučili komaj govoriti, pripovedujejo večkrat res prav smešne stvari ter zamenjujejo čas, kraj in dejanje. To je sevéda vse nedolžno in nikomur ne bode prišlo na um, da bi imel take nedolžne pripovedke za laž; roditeljem se zdi to še zeló zabavno. In vendar — čeprav se nam zdi tako govoričenje popolnoma nedolžno — je tako govorjenje prva podloga laži. Roditelji in vzgojitelji nadlegujejo večkrat otroke, da pripovedujejo tudi pred drugimi ljudmi svoje izmišljene pripovedke. Smeha ni konca, ne kraja, in čestokrat poplača nad vse srečna mati svojega otroka za tó z gorkimi poljubi. Če se ponavlja kaj takega večkrat, zapomni si otrok počasi, da napravlja svoje napačnosti in izmišljenosti drugim ljudem in roditeljem veliko veselje, in če je otrok le nekoliko umen ali prebrisan, potem navlašč presuče in prenaredí resnične dogodke, da bi se s tem prikupil svojim roditeljem in drugim ljudem. Takih otrok je prav mnogo, ki prav radi presučejo resnico, a pozná se jim pa takoj, da storé to navlašč, ker njihove pripovedke niso več tako smešne, nedolžne in naivne, kakor so bile s početka. Tù šele spoznajo roditelji, da se otrok laže; šele zdaj ga posvaré in kaznujejo, ko je užé mnogo zamujenega. Otroka moramo na prvo, še tako nedolžno nerresnico opozoriti.

Roditelji, ki gojé slepo ljubezen do svojih otrok, predstavljajo si jih kot prave angeljčke; ne morejo si misliti, da bi mogel njihov otrok kaj napačnega povedati ali storiti. Otrok dobro zapazi kaj takega. Ni čuda torej, če precenjuje otrok samega sebe! Posebno pri malih otrocih se greší v tem oziru prav mnogo. „Poglejte no, kako lepega konja je narisal naš Tonček!“ pravi mati svoji prijateljici; otrok pa ni sam risal, ampak mati mu je vlekla roko s svinčnikom po papirji. „Jaz Vam bodem tudi pokazal, kako zná moj sinko užé lepo pisati“, oglasi se oče, „poglejte, to-le je napisal vse sam!“ „Ali res?“ začudi se obiskovalka. „Kaj ne, da ti ni nihče pomagal?“ vpraša oče na to dečka. Po-

kazalo se je pa pozneje, da deček niti jedne črte ni naredil sam. Taki otroci imajo potem taka dela, take naloge, koje so s pomočjo drugih zvršili, za svoje lastne izdelke.

Kakor prenapeta hvala, istotako škoduje tudi prenapeta graja. Če je mati morebiti slabe volje, kar se večkrat pripetí, zmerja svojega otroka za vsako malenkost, kolikor le more. Ti si nagajivec, nepoboljšljiv otrok, hudobnež i. t. d., ne pomisli pa prav nič, da je vsaka neresnica laž.

Mislimo si, da je omenjena mati navadno prav prijazna z otrokom, in da je otrok pozabil tudi bolečino, vender mu pa pri tem vedno ostane v spominu, da so mati krivično ravnali ž njim, da so ga ostro kregali in kaznjevali. Spoštovanje pred resnico se mu potem le prav težko utrdi.

Mala Milica je ubila po nerodnosti kozarec. „Neroda!“ zakriči mati, „poglej svojega brata, ta nikdar nič ne ubije!“ Ko se pa čez nekaj časa bratu tudi pripetí nekaj takega, pa mati brata z „nerodo“ zmerjajo ter mu stavijo sestro v vzgled. Oba otroka pa zapazita takoj, da se mati motijo ter si jih mislita krivične in vsled tega jih zanaprej ne spoštujeta tako, kakor bi jih morala.

Neka precej omikana mati, ali vsaj domišljevala si je, da je omikana, grozí svojemu jokajočemu otroku s temi-le svarilnimi besedami: „Če ne bodeš takoj tiho, bodem te zarinila tja v zid!“ Deček le ni tiho ter čaka, kedaj ga bode vrgla mati v zid. Svest si je bil, da tega mati gotovo ne bode storila, ker mu je užé večkrat žugala tako, a storila mu še ni nikdar nič. Kaj so pa neizpeljana žuganja v otročjih očeh? Prav nič drugega, kakor laž. Le žalibog, da se kaj takega tolikokrat pripetí domá, v šoli in drugod; zato ni treba nikdar ukazovati in zraven tudi žugati! Otrok spozná takoj, da mu žugamo s takimi kaznimi le radi tega, da bi bil tiho, vé pa tudi prav dobro, da se mu nič ne zgodi. Malim otrokom žugajo matere prav rade tudi tako-le: „Le počakaj, ti grdi otrok ti, zdaj grem pa proč, in nikdar več ne pridem nazaj!“ Če se to ponavlja, izgubi tako strašilo popolnoma svojo veljavo, in otrok si zraven misli: „Vedno govorite o tem, a jaz pa vender vem, da to

ni resnica“. Nasprotno pa mnogi roditelji svojim otrokom obetajo preveč, kar pa ne izpolnijo ter jim dajo s tem kar naravnost vzgled neresnice in laži.

Nihče ne verjame, kako lahko se izpodkoplje pri otrocih ljubezen do resnicoljubja ter položi temelj laži. Mnogi roditelji so v obče prav strogi, vestni in natančni za vsako besedo, le domá pri otrocih se jim pa ne zdi to tako potrebno; mislijo si, saj otrokom dano obljubo popravimo lahko na kak drug način. Mati pravijo n. pr. mali družini: „Če ne bodem danes nikake tožbe slišala o vas, povedala vam bodem zvečer lepo pripovedko“. Otroci se res prav lepo vedêjo do večera ter komaj pričakujejo lepe povesti; a zvečer se pa nakupiči materi toliko dela, da nima časa otroke zabavati ter odloži povest na drugi dan; drugi dan je pa mati preveč utrujena ter odloži povesti na tretji dan. Tako gré naprej od dné do dné, in to zato, ker mati ni nikdar namepravala otrokom povedati povesti, ampak jim je to obetala le zaradi tega, da so bili potem mirni in pridni. Otroci so pa tudi kmalu zapazili, da mati ne mislijo vselej resno in da ne izpolnjujejo tega, kar so obljubili. Posledica temu je, da se tudi otroci tako navadijo in tako delajo.

Otroci so čestokrat priče neresničnega govorjenja svojih roditeljev. Stariši dobé n. pr. goste; skazujejo jim toliko prijaznost in ljubezen, kolikor le možno, a komaj pa gosti odidejo, užé slabo govoré o njih — v pričo otrok! Otroci to dobro zapazijo in občudujejo svoje roditelje, da drugače govoré, kakor mislijo n. pr.: „Mati“ oglasi se popolnoma nepopačen otrok, „z ženo, ki je bila danes pri nas, bili ste zeló prijazni; hvalili ste jo in se ji dobrikali, a dva dni poprej ste toliko slabega pripovedovali o njej!“

Pojdimo še jeden korak naprej. Nekateri roditelji prepovedó svojim otrokom v družbi govoriti resnico, ako bi se utegnili radi tega komu zameriti. „Saj ti ni treba vsega povedati, kakor misliš“, poučevala je mati svojega sina, ko ga je poslala v otročjo družbo, „da te ne bodo potem drugi

zasmehovali; če se ti tudi kaj ne dopade, moraš vender vse hvaliti, drugače bodo mislili, da si neotesan ali neumen“.

Prigodí se tudi, da poučé otroka užé domá, kako naj odgovarja na razna vprašanja v družbi n. pr.: „Če te bodo vprašali, zakaj me toliko časa ni k njim, reci, da sem bolna; saj ni treba, da bi morali ljudje vse vedeti“. In kolikokrat se pa tudi res pripetí, da spravi otrok z odkritosrčnim govorjenjem — z resnico — svoje roditelje v neljubo zadrego; ali pa, da takega otroka popačeni otroci zasmehujejo in zaničujejo radi njegovega resnicoljubja. Ali se smemo tedaj čuditi, če postane tak nedolžen otrok na vse zadnje vender užé „pameten“ (sevéda po mnenji zgoraj opisanih roditeljev) ter sprevidi, da se z resnico večkrat zameri drugim ljudem?!

Kako se otroci uče lagati, kaže nam posebno ta-le dogodka: Desetletna Rozika sedi pri oknu, gleda na cesto ter reče materi: „Mati, pogledjte, teta Ivana gre k nam.“ Mati nato: „Kaj zopet hoče pri nas? Ves popoldan bo sedela in me mudila pri delu, da ne bom mogla nikamor naprej. Veš Rozika, jaz se zaprem v drugo sobo; ti pa reci teti, da me ni doma.“ Rečeno, storjeno. „Kje pa so mati?“, vpraša teta, vstopivša v sobo. „Mame ni doma!“ odgovori Rozika. „Kam so pa šli?“ — „Ne vem.“ — „No,“ pravi teta, „daleč ne bodo, ako niso nič povedali; vsedem se med tem tukaj na stol ter jih počakam.“ Zdaj je bilo Rozikine modrosti konec; nič ni vedela, kaj bi odgovorila. Zato stopi v svoji priprostosti rahlo k vratom druge sobe ter vpraša skozi ključavnico: „Mama, kako naj pa zdaj rečem?“ — Teta hitro izgine iz sobe, imela je dovolj, mati pa, mislimo, da še preveč. — Kolikrat se kaj jednakega zgodi po družinah in potem naj še kedo vpraša, zakaj da otroci tako radi lažejo. Besede mičejo, vzgledi pa vlečejo.

Vsi roditelji, tudi taki, ki učé svoje otroke na ravnokar naveden način lagati, gotovo ne želé, da bi postali njihovi otroci hudobni; bojé se slišati kaj slabega iz ust svojih otrok, in če otrok izusti kaj hudobnega ali nenravnega, prav navlašč to preslišijo. Poznali smo mater, koje sin je učinil neko

nenravno, pregrešno dejanje. Otrok je bil pripravljen, da bi bil užé povedal vse po pravici. Ničesar se pa mati ni bolj bala, kakor resničnosti tega dogodka, čeprav je bila skoraj užé prepričana, da je njeni otrok storil to res. „Kaj ne, da ti nisi storil tega?“ — „Gotovo nisi ti storil kaj takega“, nadaljuje vsa razburjena mati, ko je zapazila, da hoče otrok svoj pregrešek obstati; — „ne, tega nisi storil ti, to ni mogoče, povej le resnico, bodi odkritosrčen in reci „ne!“ — Kaj je hotel deček pač drugega reči, kakor „ne“.

Kakor se vsako zló lažje zabrani, kakor ozdravi, isto tako je tudi z lažjo. Mi varujemo svoje otroke pred lažjo najprej s tem, če jim sami dajemo najlepši vzgled v besedah in dejanju ter resnico prav visoko cenimo. Kakor je slab vzgled glavni vir vseh lažij, prav tako je tudi dober vzgled resničnosti glavno sredstvo zabranjevanja laži. Tudi pri najmanjšem otroku moramo kazati spoštovanje pred resnico. Tudi v malem otroku moramo vzbujati le resnične podobe in predstave. Morebiti utegne kdo misliti, da preveč zahtevamo. Ne, gotovo ne preveč! Ali je znabiti lepo in prav, če ponudimo malemu otroku košček krede in mu pravimo: „Na, tù imaš košček sladkorja!“ Otrok déne sevéda kredo v usta, in mi se mu radi tega prav zaničljivo smejamo; ali je to lepo in prav? Gotovo no. Bolj pametno je, če mu damo košček krede in košček sladkorja v roke, da se učí ločiti kredo od sladkorja. Zloraba otročjega zaupanja do nas je v istini prav surova zabava. Pa še celó prav pametni roditelji mnogokrat uganjajo z nedolžnim otrokom take norčije; pripetí se pa, če je bil otrok samo jedenkrat tako ogo-ljufan, da jedini tak slučaj vcepi strup v dušo njegovo, n. pr.: Mati se obrne proti svoji hčerki, pokrije obraz z rokama in navidezno prav bitko joče; ko jo hoče nedolžna hčerka potolažiti, razkrije mahoma obraz in pričnè na ves glas zasmehovati svojo nedolžno hčerko. Otrok se pa na to ni smejal, marveč bitko zajokal, zato ker on se noče norčevati z občutki; posledica temu je bila, da je od istega dné naprej izgubila mati vse zaupanje pri svoji mali hčerki.

Ko pride čas, da začénja otrok užé govoriti, veselimo se prav mnogokrat na njegovih naivnih zmotah. To naj užé bode, vender pa mu ne smemo dajati poguma k temu; tudi ni treba misliti, da otrokova naivnost kaj trpí, če mu popravimo njegove napačne nazore; napačni otrokovi nazori so pa le tedaj naivni, če so popolnoma nedolžni t. j., če se nehoté izcimijo iz otroka; če se pa napačni nazori ne pokažejo nehoté, ampak so umetni, takrat so pa užé laž. Če otroku kaj ukažemo, moramo strogo gledati na to, da delo zvrši natančno; da pa otrok to lahko storí, ne smemo „tja v en dan“ ukazovati ali prepovedovati, ampak le vedno, kolikor mogoče, malo in, kolikor mogoče, lahko. „Vsako besedo moramo dajati na tehtnico“. Kdor tega ne razumi, ne vé, kako je treba ravnati z otroci, tak človek tudi nima pravice, da bi kaznoval otroke zavoljo nepokorščine. V tem oziru se greší čestokrat domá in v šoli. Domá zahtevajo pogosto od otrok take reči, kakoršnih nikakor storiti niso v stanu; v šoli pa dobivajo take naloge, za koje so še premalo pripravljeni. Radi tega prosijo otroci pomoči pri roditeljih, součencih in prijateljih ter prinesó v šolo te naloge kot svoje delo in — laži in goljufiji stojé na ta način odprta vrata.

Prav živahni otroci pripovedujejo nam včasih radi kake povesti, ki so jih od drugih slišali ali pa brali; pripovedujejo nam pa s prav veliko navdušenostjo ter tù pa tam tudi radi kaj dostavijo, kar vso povest tudi znabiti povzdigne; gotovo nam ne pade v glavo, da bi se jezili radi tega, ampak še celó veselimo se na tihem, če pokaže otrok toliko žive domišljije; vsejedno so pa te vrste laží, ki se nahajajo navadno le pri dečkih, tako nevarne, da postane tak otrok polagoma lažnik skozi in skozi; tako se laže, da sam sebi verjame.

Ako nam pripoveduje otrok kaj neresničnega, ne smemo ga torej kar mirno poslušati, ampak takoj ga moramo ustaviti in prisiliti, da govori resnico in ko zapazi, da strogo pazimo na vsako besedo, bode potem govoril vedno le resnico, laž pa zaničeval. Kakor slab vzgled, isto tako se širi

tudi dober vzgled vedno naprej; otroka torej prav lahko obvarujemo laži, če je le splošno dobro vzgojen.

Da, da, če je le splošno dobro vzgojen! To je glavna stvar; v teh kratkih besedah je povedano vse, kar je treba, da se zabrani laž, in to je splošno dobra moralična vzgoja. Slabo vzgojenega otroka vzgojitelj sam čestokrat napelje na laž, ker se v mnogih slučajih ne zná drugače iz zadrege pomagati, kakor z lažjo; dobro vzgojen otrok pride pa redko kedaj v tako stališče, da bi si moral pomagati z lažjo iz zadrege. Laž pa ne nastane nikdar sama iz sebe, in otrok tudi ne laže iz zabave, ampak laž je vedno spremljevalka nekega drugega greha, kojega namerava otrok pokriti z lažjo, in ko bi vse druge nenravne nagnjenosti odstranili, ne bilo bi tudi laži.

Naj pa bodo notranji vzroki ali nagibi laži še tako različni, vender je neki vir, ki nikdar ne izostane in iz kojega vselej izvira laž, namreč samopoželjivost. Deček na glasu kot dober pripovedovalec, baha se, da bi ga občudovali; dela tako, da samega sebe obvaruje škode, ali pa, da si izboljša svoje stanje; taji rad, če vidi, da bode imel sam kaj koristi; vzrok laži je skoraj vedno lastni jaz. Če se dá ta samopoželjivost iztrebiti iz otroka, bode gotovo potem tudi bolj resničen. To pa roditelji lahko dosežejo s tem, če vstrežejo opravičenim zahtevam, neopravičene pa uničijo. Kakor smo užé omenili, nekateri otroci, posebno dečki, prav radi pripovedujejo kake povesti in zraven pa tudi radi kaj izmišljenega pristavijo, da bi jih bolj občudovali. Takih pripovedek pa ne smemo zanimivo poslušati, ampak bolje je, če jih preziramo. Če vidi otrok, da ima malo poslušalcev in da se nihče ne zmeni zanj, kmalu ga ne bode veselilo, da bi si izmišljeval pripovedke. To je negativno ravnanje z lažniki te vrste. Kakšno je pa pozitivno? Če nam otrok rad pripoveduje izmišljenosti, torej neresničnosti, moramo pa tako-le ravnati ž njim: „To ni nikaka umetnost, če nam pripoveduješ še kaj tako lepega, če pa zraven lažež, če to ni res, kar govoriš; težje pa tudi lepše bi bilo, ko bi

nam povedal kaj resničnega; potemtakem te bode vsakdo rad poslušal, a laži se pa pametnim ljudem gnjusijo“.

„Če je otrok le splošno dobro vzgojen!“ V teh besedah zapopaden je prav resen opomin do vseh vzgojiteljev, da vestno vzgojujejo izročene jim otroke in jim pred vsem sami dajó najlepši vzgled. Kakor slabe vzgledé popačijo dobre navade, istotako se godí tudi nasprotno, kajti, če vidi otrok krog sebe vzgled stroge resničnosti, in ga torej nihče ne napeljuje k laži, gotovo ne bode nikdar postal lažnik. Mislím, da ni treba posebno poudarjati, da morajo biti pred vsem rodítelji in učítelji najbolj resnicoljubni.

Dosti je takih vzgojiteljev, očetov, mater in tudi učiteljev, ki razumíjo koj s početka odstraniti laž od otroka ter jo umoré še v kali t. j., uničíjo jo za vselej. Od kod pa tak blagodejen vpliv? Ta vpliv se sam pokaže po sebi, če je vzgojitelj sam popolnoma v vseh zadevah nraven. Otrok čuti, da je tak oče v vsaki zadevi visoko nad njim; čuti pa tudi, da mu dobro želí in prav radi tega spoštuje in ljubi otrok očeta. Spoštovanje in ljubezen do vzgojiteljev sta neobhodno potrebni, če hočejo isti gledé resnicoljubja kaj doseči pri otroku; prav tako je tudi neobhodno potrebno, da vzgojitelj ljubi in spoštuje svojega gojenca. Ljubezni do otrok pa ne smemo nikdar pokazati s tem, da jih božamo, dajemo jim sladkarije, ali jim privolimo v vsako željo itd., ampak ljubezen do otrok pokažemo lahko s tem, če spoštljivo ravnamo ž njimi, nikdar jih v njihovih pravicah ne žalimo ter jim kažemo popolno zaupanje. Ako otrok zapazi, da spoštujejo rodítelji tudi njega užé kot človeka, potem se prav rad udá vsaki volji in želji. Rodítelji, ki svoje otroke spoštujejo in ljubijo, brigajo se navadno mnogo za nje, zanimajo se za vse, kar otroci počenjajo ter radi občujejo z osebami, ki jim pomagajo otroke vzgojevati n. pr. z učítelji itd. S takim ravnanjem se zabrani marsikaki laži. Pred vsem pa je vzgojiteljeva veljava pred otroci glavno sredstvo v zabranjevanje laži.

K dobri nravni vzgoji spada tudi vzgojevanje bogaboječnosti. Užé prav majhnim otrokom moramo

trditi, da Bog vé za vse naše misli, želje, besede in dejanja, ter da mu ničesar ne moremo prikriti; človeka še lahko za malo časa prevaramo, nikdar pa ne Boga, in prišel bode dan, ko bodo očite vse človeške laži in tudi druge pregrehe. S tem se vzbudi v otroku neka resnost, koja mu potem vedno očita, da bodemo morali od vsake besede odgovor dajati. Vsled tega se boji potem otrok laži in nikdar se je ne bode privadil, posebno, če večkrat ponavljamo te nauke. Otroci spoznajo, da ima laž kratke noge; naj bode še tako zvita, gotovo je prej ali slej očita; le resnica je vedno neovrgljiva; laž pride pa čestokrat takoj na dan, kajti:

„Nič ni tako skrito,
Da bi ne bilo kedaj očito!“

II. Poželjivost.

Glavni vir poželjivosti je napačna ljubezen roditeljev do otrok, — ona ljubezen, ki je nesreča otrok, — ona napačna ljubezen, ki naredi roditelje gluhe in slepe. Mali petletni Karol je jedini sin svojih roditeljev; zjutraj smé do 10. ali 11. ure spati; ko se vzbudi, prinesó mu zajutrek v posteljo, in potem mu je dovoljeno, da skače v sami srajčici po sobi, kolikor časa se mu ljubi. Potem ga oblečejo, sevéda, če je njegova volja, in pestunja dobí strog ukaz, da mora z otrokom prav lepo ravnati; da bi si sam pomagal pri oblačenji, o tem še misliti ni. Komaj zagleda mati otroka, užé ima zanj polno pest sladkarij. Pri obedu sedí mali ljubljénček na prvem prostoru, mati in oče se pa skušata, kedo mu bode dal najlepše kose od vsake jedí, in obadva ga lepo prosita, da naj jé od vsake jedí, kolikor mogoče mnogo. To se ponavlja ves dan in vsaki dan. Sladkarij dobí otrok, kolikor jih hoče; zvečer smé toliko časa po konci ostati, kolikor časa se mu ljubi, znabiti do 10. ali 11. ure. Da bi otrok molil, predno gré spat, ali se roditeljem zahvalil za prejete dobrote, o tem še govoriti ne smemo. Tako napačno vzgojo do poželjivosti nahajamo v prav mnogih premožnejših družinah. Užé naprej lahko povemo, da iz otroka, kojemu

se na ta način poželjivost vcepljuje, ne postane nikdar prida človek, ter čestokrat pride sodnji na glavo, in vsega tega je kriva nespametna vzgoja, ki jo je užival od svojih zaslepljenih roditeljev.

Zato pokladamo vsem roditeljem, posebno materam, toplona srcé, da varujejo svoje otroke užé zgodaj pogubne poželjivosti. V to spada nezumno uživanje jedí in pijače ob vsaki uri, uživanje sladkarij vsak dan, predolgo ležanje zjutraj in predolgo bdenje zvečer; preveč igrač, prevelika postrežba, varovanje pred vsakim delom, obiskovanje veselic, gostilen, gledališč itd. Vsak dobro vzgojen otrok se mora užé zgodaj navaditi tudi na pomanjkanje. S tem pa ne mislimo, da bi ne smeli dajati otroku jedi in pijače, kolikor potrebuje za svoj telesni razvoj, ali pa, da bi mu ne privoščili nikakih veselic, ne, nikakor ne, ampak navada na malo pomanjkanje je to, če otrok ne prodére vselej s svojo voljo in željo; užé zgodaj se mora navaditi, kaki želji odpovedati se; otrok si ne sme predstavljati življenja podobnega stekleni plošči, na koji vse gladko dalje drči. Užé zgodaj se mora navaditi na malo samodelavnost, če tudi pri igrah; navlašč mu moramo včasih staviti male zadržke na pot, koje naj se uči potem sam odstraniti, kajti kakor otroka navadimo, tak je potem vse življenje. Otrok prav ubožnih roditeljev, ki je bil rojen v kaki zaduhli sobi ter presanjal prve mesece in leta na slami, počuti se prav tako dobro (sevéda, če dobí potrebno hrano), kakor knežje dete, ki je povito v svilnate plenice ter leží na mehkem perji ali žimnici.

Otrok, ki je užé od prve mladosti navajen na dobro življenje, postopanje, postrežbo in mehkužnost, potem vse življenje zahteva take razvade.

Poglejmo si omehkuženega otroka, kako se obnaša, ko ga pripeljejo v otročji vrt! Kakšno vpitje in jok! Na noben način neče ostati v zabavišču, ampak hoče z materjo domov; trdo se je oklene, nobena beseda ga ne potolaži in nazadnje ga pelje mati res zopet domov, in potem se pa izgovarja

pri svojih prijateljicah in znankah, da noče pošiljati svojega otroka v otročji vrt, ker ga neče še tako zgodaj z učenjem siliti.

Kakšno trpljenje pa napravlja slabo vzgojen otrok še le učiteljem v šoli! Nič ne vidi in ne sliši, dočim ima zdrave oči in ušesa. Ko pride čas, da se mora ločiti od očetove hiše, stavimo lahko jedno proti sto, da ne bode obstal nikjer, ampak vedno hrepenel po domu, kjer se je učil lenobo pasti. Prav zaradi tega ostane toliko mladih sinov vse življenje doma, ker niso vajeni na delo in pomanjkanje — ker niso vzgojeni za svet. Kolikokrat so jih dali roditelji užé k tujim ljudem, da bi se izučili kakega rokodelstva ali kaj drugega, a vse zaman; kmalu so jo primahali zopet domov z raznimi, sevéda lažnjivimi izgovori, da ne morejo biti pri tujih ljudeh. Zdaj se šele marsikateremu očetu odpró oči, zdaj šele ga začnè skrbeti, kaj bode z njegovim sinom, ker nikjer ne shaja. Jeza ga pograbi, prime za palico ter misli z grdo sina prisiliti, da bi bil pri tujih ljudeh in da bi se pri njih učil za življenje, kar mu pade žena v roke in pravi: „Kaj, tepel bodeš ubogega otroka? Zakaj neki? Morebiti zato, ker tako iskreno ljubi roditelje svoje, da brez njih nikjer obstati ne more?“ Oče se dá pogovoriti, upade mu roka in pogum in — deček gospodari zopet po hiši, kakor poprej. Pri mizi ima zopet prvi prostor, in posli so zopet njegovi sužnji. Od jutra do večera ne prime za delo, marveč trpinči pse in mačke, méče kamenje v kokoši in drugo perutnino, z eno besedo: zopet je gospod v hiši, samega sebe ima za solnce, okrog katerega se sučejo oče, mati in posli. Sosedom in drugim ljudem se sevéda roditelji sramujejo povedati, da so primorani, da morajo sina domá imeti, ampak se izgovarjajo z lažjó tako-le: „Našega otroka smo zato domov vzeli, ker ga sami potrebujemo; nimamo otrok za druge ljudi, ampak za-sé“. Tako ostane tak spridenec domá, znabiti v kaki vasi, v mestu, ali na kakem samotnem selišču; pa naj bode užé, kjer hoče, neumen in poreden postaja od dné do dné bolj ter ostane divjak vse življenje.

O ubogi, nesrečni in usmiljenja vredni roditelji! Če tudi imate obilno posvetnega premoženja, vender vas nihče

ne zavida zaradi tega, če imate pa popačene, slabo vzgojene otroke! Gotovo ne poznate srečnih občutkov revnega dni-narja, čegar otroci mu delajo na tujem z lepim obnašanjem in s pridnostjo čast in veselje! Vi ne veste, kako dobro dé roditeljem, če hvalijo tuji ljudje njihove otroke!

Poglejmo si pa slabo vzgojenega otroka v ugodnem slučaju. Roditeljem se je posrečilo namreč, da so spravili sina k tujim ljudem, koji mu iz posebnih vzrokov pregledajo mnogo napak, tako da otrok ne pogreša svojih roditeljev, posebno ne matere. Toliko bolj dolg čas je pa materi po sinu. Komaj par dnij je z doma, uže mu prinese na skrivnem povitic, pečenke in sevéda mu tudi nekaj denarja potisne v roko. Deček, ki živi znabiti v kakem mestu, premišljuje, kaj si bode kupil, ali kako zapravljen denar, o kojem nihče drugi ne vé, kakor on in mati njegova. Da bi pametno porabil denar, o tem še misliti ni, saj ko mu poide, gotovo mu mati na skrivnem prinese drugega. Ko je bil še bolj majhen, zapravljal je denar po slasličarnah; ko je pa nekoliko odrasel, začel je zahajati v gostilne, kavarne, gledišča, plesišča in — — —, pa ne na teden samo jedenkrat, ampak skoraj vsak večer. To stane sevéda mnogo denarja, in kolikor starejši je postal, toliko več je potreboval — toliko večja je bila njegova poželjivost do raznih zabav. Kako nesrečnega se je čutil, če je moral kak večer zaradi pomanjkanja denarja domá biti. Kako rad bi šel na plesno veselico, kako so se mu sline cedile po penečem vinu in kako vtripalo mu je srce po krasnih nataricah in drugih gospodičinah, s kojimi bi se lahko zabaval, ako bi imel denar! In konec na ta način pregnanega večera — —! O tem prepričaš se lahko sam, blagi čitatelj, ako storiš korak v razupite kavarne in v slabe hiše, kakoršnih se ne manjka po večjih mestih. V teh prostorih se izgubljaajo slabo vzgojeni sinovi z razuzdanimi ženskami ter zapravljaajo denar, kojega jim je potisnila mati znabiti na skrivnem v roko.

Ali se smemo čuditi, če seže tak mlad mož v denarni zadregi po tujem denarji, ako ima priliko! Poželjivost njegova po raznih zabavah je tako velika, da je ne more nič

več brzdati. Le berite časopise in skoraj slehrni dan bode te brali o kakem velikem izneverjenji, tatvini, o raznih obsoodbah, samomorih i. t. d., in vse to izvira iz slabe vzgoje v mladosti; le redkokedaj je temu vzrok zapeljivost; pravimo le redkokedaj, kajti dobro vzgojen človek se zna iz ljubezni in spoštovanja do roditeljev zoperstavljati zapeljivcem.

Še jedenkrat pokladamo roditeljem prav toplo na srce, da varujejo svoje otroke poželjivosti uže v nežni mladosti — ko otrok še govoriti ne zna —. Otrok se mora uže zgodaj vaditi na red, zadovoljnost, delavnost — in varičnost. Dasi smo uže dovolj povedali, kako je treba z majhnim otrokom ravnati, zdi se nam ta zadeva toli važna, da podamo slovenskim roditeljem še jedenkrat. natančen dnevni red, ki pové, kako je treba vzgojevati n. pr. šestletnega otroka:

Ob 7. uri zjutraj mora vstati ter se sam obleči, spočetka s pomočjo matere ali varuhinje, pozneje pa popolnoma. Spočetka gré sevéda vse to nerodno in počasi izpod rok, pa — potrpeti je treba; kmalu bode začel otrok sam ob 7. uri vstajati in se sam oblačiti. Kako veselje je to, ako otrok sam vstane, se sam obleče in pride potem roditeljem „dobro jutro“ voščiti! Šestletni otrok se mora — sevéda pod nadzorstvom kakega odraslega človeka — poskušati tudi sam umivati. Tudi to spočetka ni tako lahko, a potrpeti je treba zopet nekaj tednov, da otrok tudi v tem postane spreten.

Ko je voščil roditeljem „dobro jutro“ ter odmolil svojo jutranjo molitvico, naj zajutrkuje. Otroka je treba tudi navaditi, da pristavi pred vsakim obedom za roditelje in za-se stole k mizi, po obedu pa jih zopet postavi nazaj na odločeni prostor; sam mora sesti zadnji k mizi in na zadnji prostor in od vsake jedi naj dobí zadnji, sevéda toliko, kolikor potrebuje; če je pa še lačen, mora še prositi in se potem lepo zahvaliti. Na prošnjo in zahvalo moramo posebno strogo in dosledno paziti.

Stole bi sevéda dekla prav lahko in še bolj hitro k mizi in od mize postavila in marsikatera mati si tudi misli, zakaj bi neki njen ljubček opravljal taka dela, koja dekla lahko stori? Draga mati! Otroku sevéda ni treba opravlјati poselskih del, storiti pa mora to radi tega, da se uže zgodaj navadi na delo; ni pa treba misliti, da je to malovažna stvar, kajti v vzgoji naših otrok ni nič malovažnega.

Po zajutreku naj gre otrok v šolo, a poprej se pa mora posloviti pri roditelјih. Pri slovesu ga moramo opomniti, da mora hoditi mirno svojo pot, da se mora ogibati slabih tovarišev in pozdravljati vse predstojnike in znance. Ako dobí otrok v šolo tudi znabiti kos kruha s sabo, no, zoper to ne rečemo ničesar, vender je pa bolje, če v šoli nič ne jé; imel bode pa zato opoludne domá večjo slast do jedi, in kosilo mu bode bolje teknilo.

Nikdar pa ne smemo dajati otrokom $1/2$ ure ali 1 uro pred kosilom kruha ali kaj drugega; to je popolnoma napáčno; otrok naj se učí, da je jedno uro lačen; to je prav malo pomanјkanja.

Umeje se skoraj samo ob sebi, da molitev pred jedjo in po jedi ne smé nikdar izostati.

Po kosilu in popoludne po šoli naj bode otrok prost, da se lahko igra na prostem zraku, če je ugodno vreme; navaditi ga pa moramo, kako naj se igra, in prav je, če se včasih tudi sami igramo ž njim.

Ako je dobil otrok v šoli naloge za dom, mora iste zvršiti sam; roditelјi mu pri tem nikdar ne smejo pomagati. Več o tem smo povedali uže spredaj pri oddelku: „domače naloge“.

Ob osmi uri zvečer mora biti otrok uže v postelјi; zato mora uže pred osmo uro večerјati in opraviti večerno molitev. V tem oziru moramo biti posebno v ztrajni in to pozimi in poleti.

Rekli smo zgoraj, da se mora otrok navaditi sam oblačiti; istotako se mora navaditi, tudi sam slačiti in potem obleko zložiti na odločeni prostor.

Vsako delo, koje otrok lahko sam zvrši, mora sam zvršiti; streči in pomagati mu ne smemo.

Dva vzgleda: Sedemletna Marijca prosi svojo mater za višnjev trak, s kojim se je maloprej igrala. Mati pravi: „Trak je spravljen v predalniku v spalni sobi; pojdi ponj!“ Deklica ga gre iskat in čez par minut pride nazaj z izgovorom, da ga ne more najti. Mati pa prav dobro vé, da je trak tam, kakor ji je povedala; zato ji reče, da je površno iskala ter jo zapodí še jedenkrat iskat. Otrok bi zdaj znabiti utegnil reči, da ne mara več za trak, samo, da bi ga ne bilo treba iskati, a mati pa pristavi k povelju tudi še to-le: „Jaz bi sama rada trak videla, le prinesi ga!“ in to se mora točno zvršiti.

Mali Matiček bi rad imel zopet svojega lesenega konja, s kojim se je uže večkrat igral. Mati mu pravi: „Konj je pod streho na desni strani pri vhodu; pojdi gori in poišči ga, dekla te bode pa spremila“. Matiček gre takoj v podstrešje, in dekla pa za njim, da ne pade. Pod streho išče sam toliko časa konja, da ga najde in potem ga prinese zopet doli, dekla ga pa spremlja.

Kakor smo načrtali otrokov dnevni red, prav tako tudi ta dva vzgleda in mislimo, da taka vzgoja ni prestroga, — ni prenapeta.

Premen za otroke je v življenji dovolj. Zdaj pridejo k roditeljem prijatelji, zdaj stari roditelji, zdaj botre in tete, koji ne prinesó otrokom samo mnogo igrač, ampak se čestokrat tudi prav po otročje igrajo ž njimi.

Poželjivost se pri otrocih pokaže najprvo pri jedi in pijači. Čisto naravno je sevéda, da morajo dobiti vsak dan potrebno hrano, a ljubezen roditeljev do otrok napravi pa v tej zadevi mnogo napak. Ker je otrok znabiti zeló slaboten, silijo ga roditelji, da mora prav mnogo jesti; ne pomislijo pa, da nezmerno uživanje jedi več škoduje, kakor koristi, in da je otrok brž ko ne prav radi tega tako slabih lic, ker ga preveč silijo z jedjo in pijačo. Nekaj pa vender dosežejo s tem; otrokov mali želodec se polagoma navadi jedi tudi brez lakote, torej brez potrebe vzprejemati, in radi

tega postane nezmerno uživanje jedí stara navada; radi tega postane otrok nezadovoljen, če le toliko jé, kolikor potrebuje za svoj telesni razvoj, ampak hoče imeti vedno nabasan želodec.

Nezmerno uživanje jedi in pijače je poželjivost, koje otrok prvotno ni poznal, postala mu je pa zdaj uže nekaka potreba. Zdravniško je dokazano, da mnogi ljudje več jedó, kakor potrebujejo. Otroci se pri jedi navadno ne zdržujejo in prav radi več zahtevajo, kakor potrebujejo. Poseben vzrok je uže, če otrok malo jé; navadno izvira to iz telesne slabosti ali pa duševne razburjenosti; v obeh slučajih je pa nezmerno uživanje jedí in pijače škodljivo. Nikdar ni treba siliti otroka jesti, če pravi, da je sit. Ako gre slučajno znabití jedenkrat še nekoliko lačen od mize, to prav nič ne škoduje, ampak več koristi, kakor, ako bi šel s prenabasanim želodcem od mize. Stari pregovor, ki pravi, da moramo takrat nehati jesti, kadar nam najbolj diši, je prav resničen. Otrok, ki je v svoje igre ali delo tako zamšiljen, da pozabi na jed in pijačo, je več vreden, kakor tisti, ki misli vedno na jed in komaj čaka, da sede k mizi.

Pa ne samo to, da otroci preradi postanejo nezmerni v jedi in pijači, ampak nekateri roditelji jih učé tudi razločevati jedí in pijače po okusu, da vedó, kaj je bolje ali slabeje, dočim se preradi in prezgodaj sami od sebe naučé, jedí izbirati. Nekateri roditelji mislijo, da mora otrok jesti vse, kar pride na mizo in v veliko nesrečo otrok še najprvo; taki roditelji mislijo, da je to kaka pregreha, če sami uživajo boljše jedí, otrokom pa dajó bolj navadno hrano; če otrok neče jesti, hvalijo jedí, kakor vedó in znajo otroku se pa vcepi na ta način poželjivost do dobrih jedí in pijač prav metodično, in potem se pa čudijo, kako je to, da kupuje njihov otrok sladkarije in tudi včasih domá denar krade. Tega kar ne morejo umeti, ker so vender, sevéda po njihovem mnenji, napeljevali otroka vedno k dobremu. Da bi bili pa sami temu krivi, tega nikakor ne verjamejo, kajti ljubezen do otrok naredí take roditelje gluhe in slepe.

Ni treba misliti, da bi bila kaka pregreha, če otroci ne dobé od vsake jedí, kojo uživajo roditelji, kajti vsaka jed, ki je neškodljiva in še celó zdrava odraslim ljudem, ni vselej otrokom dobra, in gledé npravnosti otrok je še celó zeló dobro, ako vidijo, da imata oče in mati pri mizi kaj boljšega. Najbolj navadna in priprosta jed je otrokom najbolj tečna in zdrava, posebno če je začimbena z lakoto, vsled česar se marsikateri otrok odvadi tudi sladkarij.

Za otroke je najboljša prav priprosta, navadna jed; zato je popolnoma napačno, če ponujajo nekateri roditelji otrokom najboljše in najdražje jedí ter ne pomislijo, kaj je otrokom treba in zdravo, ampak jih silijo s takimi jedmi, ki jim dobro dišé. To je res čudno! V drugih zadevah se pa izgovarjajo: „To ni za otroke; ta pot je za otroke predolga; v takem vremenu otroci ne morejo na prosto; to delo je otrokom pretežko“ itd. a v jedi in pijači naj bi pa bili otroci jednaki odraslim ljudem? Ne samó, da se na ta način pri otroku vzgojuje poželjivost, ampak škoduje mu to tudi v poznejših letih, ker mu nobena jed in pijača ne diši, zato ker je bil v mladosti preveč razvajen.

Kako pogubna je poželjivost, kaže nam vzgled, kojega nam je pripovedoval star, izkušen učitelj tako-le: „Kot 19letni mladenič sem dovršil učiteljišče ter dobil sem tudi kmalu učiteljsko službo; poleg te sem dobil tudi v privatni hiši mesto domačega učitelja. Poučeval sem pri tej družini štiri otroke, in sicer dva dečka in dve deklici. Dečka sta imela 13 in 6 let, deklici pa po 11 in 9 let. Otroci so bili v mnogih zadevah jako razvajeni, posebno v jedi in pijači so bili zeló nezmerni. Njih oče je bil premožen trgovec. V zalogi je imel mnogo vina, piva, žganja in sladkarij. Starejši deček je smel uže pivo piti, kolikor in kadar je hotel; včasih si je pa privoščil tudi uže kako dobro žgano pijačo. Posode s sladkarijami so bile pa vsem drugim otrokom na razpolaganje. Pri obedu je dobil 13letni deček kot starejši sin prvi juho in meso. Tù pa tam je dobil tudi od očeta kako smodko, kojo je prav poželjivo pokadil. — V tej družini je vzgojeval oče svoje otroke popolnoma napačno. Včasih sem opominjal

moža, da taka vzgoja ne bode ugajala, a zaslepljeni mož mi odgovori: „Otrôk ni treba tako zeló brzdati; saj vender vem kot 45letni mož in oče, kako se vzgojujejo otroci; v tej zadevi me mlad človek ne bode poučeval itd.“ Tako j sem spoznal nespamet tega moža, ki je bil pa v obče še precej spoštovan; nisem pa imel toliko poguma, da bi mu razodel svoje misli, da bi ne nastal prepir med nama, kajti, kdor hoče razkrivati zaslepljenim roditeljem njihove neumnosti v vzgoji otrok, mora imeti mnogo poguma, a tega mlad učitelj nima, posebno če ima odvisno službo.

Ker se nobeden teh otrok ni hotel učiti ne v šoli in ne domá, sklenejo roditelji, da bodo starejšega 14letnega dečka dali k trgovstvu, da se je bode učil. Nikjer pa sin ni mogel dolgo ostati; v osmih dneh bil je uže zopet domá. V štirih mesecih ni bil nič manj, kakor v petih službah. Potem ga pa mati vzame pod svoje krilo in ga pelje k svojemu svaku, da bi se učil trgovine. S solznimi očmi prosi svojo sestro (trgovčevo soprogo), da naj kolikor le mogoče lepo ravná z dečkom. Razume se ob sebi, da ji je sestra to tudi obljubila, pa tudi deček je obljubil, da bode priden — a vse zaman. V štirinajstih dneh jo je uže zopet popihal domov ter se izgovarjal, da mu ni mogoče več prestati pri stricu, ker mora težke zaboje nositi na pošto in zjutraj zgodaj vstajati; pri obedu dobí samo goveje meso, a stric jé pa tudi kuretino itd. Sploh pa, nadaljuje sin, ne grem več iz domače hiše, rajši si končam življenje. To je roditelje silno pretreslo in dovolili so mu, da ostane domá.

Bodočnost te družine je bila zeló žalostna. Oče je umrl od skrbi in žalosti; mati je pa vodila nadalje gospodarstvo za mladoletne otroke, koji so v kratkem času popolnoma razdejali hišo. Mati z osivelimi lasmi je bila tudi komaj pol živa. Starejši sin je bil uže dvakrat v jetnišnici; jedina hči, lepa Minka, živela je v mestu v neki razupiti hiši. In mlajši sin, 19letni postopač, pohajal je brez dela“.

To je bil sad slabe vzgoje, — in takih slučajev ni malo.

Dandanes slišimo premnogo tožeb, da je današnji rod nravno preveč pohabljen; vse tožbe so pa jedine v tem, da

je vzrok tej pohabljenosti le poželjivost. Saj to tudi ni čudno, ker premnogi sodijo življenje po tém, kar so dobrega ali veselega užili in dneve, v kojih se niso nič zabavali, smatrajo izgubljene za življenje. V dolžnost si moramo šteti, da vsaj pri mladini uničujemo take napake, kolikor le mogoče. Bog je roditeljem dal nalogo, da vzgojujejo svoje otroke — in sicer nravno vzgojujejo; to je njihova dolžnost; nravno vzgojajo svoje otroke pa tisti roditelji, ki jih varujejo poželjivosti, koja ima vedno nenravne nasledke za sabo. Stopimo le zvečer v kako boljšo gostilno; vsa polna je raznih gostov. Navidezno je to gotovo dobro znamenje ljudskega blagostanja, pa vender večina teh gostov toži o slabih časih. Mnogo teh gostov živi pa res v velikej bedi in revščini. In kako tudi ne? Domá imajo veliko družino, kojo morajo vsaki dan preživeti — a vender sedé vedno v gostilni. Zakaj neki? Zato, ker nimajo toliko moči, da bi premagali svojo poželjivost; njihova volja ni toliko močna, da bi premagali poželjivost po razveseljevanji in lahkem življenji, misleči, saj za jedenkrat ne stane tako razveseljevanje mnogo, vsakdanje skrbí si pa vender za kratek čas izbijemo iz glave. Nekateri si še celó domišljujejo, da se naučé v gostilniški družbi mnogo koristnega za življenje; ne smili se jim ne čas, ne denar, kojega bi domá takó krvavo potrebovali. V starejših časih so zahajali le možjé v gostilno; dandanes nahajamo pa tudi njihove žené pozno v noči, ki sedé v zakajeni gostilni, otroke pa prepuščajo deklam v varstvo. Ali ni kadenje uže samo šele umetno priučen užitek, in ali ni poželjivost po kadenji pri nekaterih tako velika, da njim postanejo smodke skoraj potreben živež? Poželjivost po kadenji je pa od dne do dne večja, da, uže v ženske kroge se je prikladila.

Mnogi možjé, tudi oženjeni, privoščijo si v gostilni prav mnogokrat tudi kako dobro večerjo; žena in otroci uživajo pa domá najbolj priproste in slabe jedí. Zopet druge vrste možjé so pa bolj usmiljeni in občutljivi in mislijo, kar sami uživajo, naj dobí tudi njihova družina ter peljejo zato vso družino v gostilno in napravijo na jeden večer toliko, kar bi

jim domá zadostovalo za ves teden. Posebno v mestih je prav mnogo takih družin, da, še celó takih, ki domá nič ne kuhajo, ampak hodijo vedno v gostilno na hrano. Marsikateremu teh vsakdanjih gostov pride pa včasih pri čaši piva vsejedno prav pametna misel v glavo, da bi bilo vender bolje, ko bi ne zahajal slehrni večer v gostilno ter raje domá počival in se pripravljaj za delo prihodnjega dné. Pa volja je dobra, a meso je slabo. Rad bi se odvadil te pogubne navade, pa poželjivost po gostilniškem življenji se mu je ukoreninila uže tako trdno, da se ne more več premagovati, da bi ne šel v gostilno. Pa ne samo to, še mnogo več zahteva poželjivost od pomehkuženega človeka. Namesto, da bi šel peš na zabavišče, najame voznika in se pelje. Pa tudi pri obleki se kaže poželjivost v največji meri — posebno pri ženskem spolu. Koliko je takih žen, ki hočejo imeti vedno nove, dragocene obleke ter pripeljejo s tem sebe in družino v revščino. In kak vzgled dajo take gospodinje svojim otrokom in poslom?

Kakšna je pa šele poželjivost na duševnem polji! Ves svet se hoče le zabavati; ljudje hočejo imeti svet za gledališčno predstavo, ne da bi samo sodelovali, kajti kdor je sodelaven, ne postane nikdar ali pa le redkokedaj poželjiv.

Če pa hočemo videti, kam pripelje poželjivost, stopimo le k sodnijskim obravnavam. Najbolj razširjeno hudodelstvo, vzlasti v krogih, ki se prištevajo omikanim, je izneverjenje. Zgodovina teh hudodelstev je pa skoraj vedno jedna in ista. Tak človek se udá preveliki poželjivosti, koji ne morejo ustreči njegovi dohodki; izposodi si potem denarja pri kakem prijatelju, v prodajalnici jemlje blago na upanje, podpisuje menjice ter brêde na ta način v vedno večje dolgove — in poželjivost postaja pa tudi vedno večja in nadležnejša. Potem zastavlja znabiti dragocene spominke, in ker jih s svojim premoženjem rešiti ne more, vzame denar, kjer ga le dobí. To se pa ne zgodi navadno samo jedenkrat, ampak se ponavlja toliko časa, da pridejo izneverjenju na sled.

Če se otrok uže v prvi mladosti ni učil brzdati svoje poželjivosti, lahko prav za gotovo trdimo, naj bode še tako dobrega srca, stegne prej ali slej svojo roko po tujem premoženji.

Vsak vzgojitelj, ki pazno gleda na svoje gojence, nam to lahko pritrdi. Število teh malih hudobnežev mej dečki in deklicami je zelo veliko, da — še večje, kakor si mislimo, zato roditelji premalo pazijo na otroke. Čestokrat pa sami roditelji trdijo, da so take „malenkosti“ malovažne, in to je še slabše. Mnogo je pa tudi takih poželjivcev, ki sicer ne postanejo tatovi, — to so taki, ki dobé od roditeljev vedno toliko denarja, da lahko vstrežejo svoji poželjivosti. Pri tej vrsti ljudij se pa pokaže druga napaka, zaradi koje jih ni treba zavidati, in to je mržnja do vsakterega užitka. Vsako stvar poznajo natančno, nič jih ne more zadovoljiti, vsemu zabavljajo, vsega so siti, vse jim je dolgočasno. To so najbolj puščobni ljudje. Nevolja nad vsako zabavo, da, še celó nevolja nad lastnim življenjem, je nasledek temu. Dognana resnica je, da si je uže marsikdo, ki je živel v prav dobrih gmotnih razmerah, iz dolzega časa vzel življenje, ker ni pričakoval nič več dobrega na svetu — ker je uže vse poskusil. Po statističnih izkazih je število samomorilcev zelo veliko; vzemimo le v roke kak večji časopis, in skoraj slehrni dan beremo o samoumorih. Večina teh nesrečnežev so mladi ljudje, kateri so vsled poželjivosti zabredli tako daleč, da se na tak sramotilen in grd način odtegnejo sramoti, v kojoj jih je pokopala poželjivost.

Videli smo, kako razširjena in pogubonosna je poželjivost. Zgodovina nas uči, da so se mogočni národi omehkužili, ker niso brzdali svoje poželjivosti ter vsled tega podlegli drugim, delavnim národom. Resna dolžnost se usiljuje roditeljem, da brzdajo mladi rod z vsemi močmi ter ga varujejo poželjivosti najprej s tem, da otrôci ne dobivajo jedil ob vsakem času, da ne dobivajo sladkarij in da jim ne silijo vsake jedi in pijače.

Do sitega naj se vsak otrok najé, in tudi okusne in tečne jedi naj dobiva, le sladkarij mu ni treba dajati; sladkosnednost je jedna najostudnejših nečednostij, ne samo pri mladih, temveč tudi pri odraslih ljudeh. Čisto naravno je, da se otrok čuti najbolj nesrečnega, če je bil navajen le na dobre in sladke jedi in pijače, pa so se razmere tako predrugačile, da ne dobiva več take hrane. In kaj takega se mnogokrat zgodi, ker ne vzgojujemo otrok za-se — za dom, ampak za svet — za življenje.

Deček, ki je navajen sladkarij, stori vse, da le napase svojo poželjivost; če jih z lepo ne dobi, jih pa ukrade ter nastopi na ta način pot hudodelstva, kojega konec je skorej vselej jetnišnica. Kdo je kriv temu? Oče in mati. To je trda, pa resnična beseda.

Pred par leti smo obiskali trije prijatelji neko družino v malem mestu. Pri zajutreku je dobil starejši sin, star komaj 9 let, velik kos lepe pogače, ki je bila prav debelo namazana s sirovim maslom; potem si je vzel sam osem koščkov sladkorja — štel je glasno — ter jih vrgel v svojo kavo. Ob 10. uri je dobil kos sladkega kolača. Deček je snedel ves kos, kojega bi imela dva moža prav dosti, in nazadnje je polizal še ostanke sladkorja z okrožnika. Ker smo bili pri tej družini precéj domači, opozorili smo mater, da napačno vzgojuje svojega sina. „Ja“, izgovarja se mati, „deček gre ob letu z doma in do tačas naj še uživa, kar more, kdo vé, kako se mu bode godilo pri njegovi teti?“ Naša opominjevanja so bila zaman; žena je bila gluha za-nje. Oče, ki se je strinjal z našo svaritvijo, ni mogel priti svoji ženi nikdar na konec, in zaradi ljubega domačega miru pustil je vse pri starem.

Mi trije smo potem vstali in se poslovili, ker taka vzgoja se nam je gnjusila.

Čez leto prišel je deček k svoji teti, da bi tamkaj hodil v latinsko šolo. Mati njegova pa mu je dala s saboj mnogo zavitkov z markami in njenim naslovom, da bi ji prav velikokrat poročal, kako se mu godi pri teti.

Čez nekoliko tednov so sorodniki uže dečka izpodili iz hiše, kjer je imel brezplačno hrano, stanovanje in postrežbo. Njegov stric in teta sta zaradi njega užila v tem kratkem času mnogo žalosti in jeze. Na noben način bi ga ne vzela zopet nazaj, tudi če bi se zamerila materi njegovi za vselej. Deček je pisaril skoraj vsak dan domov, da mora stradati in da hrana ni užitna, če prav je imel prav dobro jed in vsega v obilosti. Ker so bili ti sorodniki brez otrok, vzeli so k sebi potem nekega unuka, kateri je bil prav srečen pri njih, zato ker je bil dobro vzgojen. Naša zaslepljena in nespametna žena je spravila potem svojega sina v neko drugo hišo, kjer je moral oče zanj precej plačevati; mati mu je pa pošiljala na skrivnem denar za sladkarije. Nečemo dalje zasledovati tega slučaja, gotovo pa lahko trdimo, da konec tega dečka ne bode dober.

Če postane otrok sladkosneden, odvaditi ga je prav težko te napake. Najložje ga pa vender odvadimo, če mu zapiramo vse sladkarije, kakor pred tatom, in mu ne dajemo nič nepotrebne denarja. Ta sladkosnednost ga osramoti in polagoma tudi prepriča, da lahko živi vsejedno prav zadovoljno, čeprav ne nasiti svojih strasti. Če dobi sladkosnedenec slučajno od svojih sorodnikov ali kje drugod sladkarije, moramo mu jih vzeti in mu jih le tù pa tam dajati prav po malem; čutiti mora namreč, da ne sme samostojno ravnati, kakor bi želel, ampak da ga moramo čuvati, kakor prav majhnega otroka. Napačno bi pa bilo, ako bi sladkosnedenca za kazen prikrajševali v drugih jedilih, ker vsled tega bi se mu še povejšala poželjivost po okusnejših jedeh. Ravnati moramo ž njim prav tako, kakor z bolnikom. Z zadostno in dobro hrano se polagoma pomiri sladkosnednost, posebno če jo uživa otrok vedno ob določenem času. Lačen otrok ne zahteva sladkarij, ampak hrepeni vedno po tečni hrani. Taka umetna in prisiljena zdržljivost pa sladkosnedenca vender še ne popravi popolnoma; zato mu moramo polagoma tudi vedno več zaupati; dobrih jedil in sladkarij mu ne smemo dalje zapirati; pokazati mu pa moramo, da strogo pazimo nanj in ako bi se zopet pregrešil, naj dobi

prav občutljivo kazeni. Pred vsem pa mu morajo roditelji in vsi drugi v hiši biti najlepši vzgled v zdržljivosti in zmernosti.

V mnogih družinah imajo navado, da dajejo roditelji otrokom denar. Ako dajejo roditelji otrokom denar in jih zraven učé, da so varčni in da denar cenijo, je to še koristno. Drugače pa je, če dobí otrok pri vsaki priliki denar od roditeljev in ga sme zapraviti, kakor hoče, ne da bi ga vprašali, kako ga je porabil; v takih slučajih je denar glavni vir navade do poželjivosti. V nekaterih hišah dajo svojim otrokom denar ob gotovih prilikah, n. pr. ob materinem in očetovem godu itd., potem pa ne vprašajo, kam so dejali denar. S tem otroka kar naravnost zapeljujejo k poželjivosti. Zopet v drugih družinah dobivajo otroci denar, če so bili pridni doma ali v šoli itd. To tudi ni prav. Otrok, če je pridni, nikomur drugemu ne koristi, kakor sam sebi. Za lepo obnašanje tudi ne sme otrok dobivati plačila v denarji, saj to je njegova dolžnost. Koristno in vsega priporočila vredno je pa, če dobé otroci denar za dela, koja izvrše doma. Roditelji nam bodo znabiti oporekali, češ, saj otroci morajo roditeljem pomagati tudi brezplačno. Postavimo se tù prav na praktično stališče! Denar morajo naši otroci dobiti v roke, da se učé spoznati njegovo vrednost in da ga znajo potem tudi pametno rabiti; to je zeló potrebno, če hočemo, da ga bodo znali ceniti, kar premnogi odrasli ne razumejo.

Navedli smo tri načine, kako dobivajo otroci denar, in sicer: 1. za sladkarije; 2. za pridnost in lepo obnašanje in 3. za dovršena majhna dela. Iz pedagogičnih razlogov je zadnji način najbolji in je tudi prav dobro vzgojevalno sredstvo. Saj v življenji dobivamo tudi plačilo za delo, če smo je dobro izvršili; vsaj tako bi moralo biti. Deček se čuti ponosnega, če vidi, da je uže koristen človeštvu in si zna služiti denar. Vzemimo n. pr. slučaj, da mora deček kaj oskrbovati v očetovi sobi; če opravlja redno

svoj posel, navadi se na red in vrhu tega dobi še plačilo za to; če ga pa zanemarja, moramo mu pa prikrajšati ali pa popolnoma odtegniti plačilo. Nasprotno naj pa dobí vrhu svojega navadnega plačila še drugo plačilo. Zaradi tega pa ne sme nikdar zanemarjati svojih drugih dolžnostij. Pametno in prav je tudi, če ukažemo otroku, da svoje čevlje snaži in mu damo zato malo plačilo. Sevéda mnogi roditelji nam bodo tù oporekali, češ: „moj otrok naj bi si sam snažil čevlje, čemu imamo pa posle?“ Ali pa: „kaj ina neki snaženje čevljev opraviti z vzgojo?“ Takim roditeljem odgovarjamo, da v vzgoji otrok ni nič malovažnega, in v zadevah, koje se nam zdé prav malo vredne, tičé važni vzgojevalni vzroki. Deček spozná s tem, če si mora sam snažiti svoje čevlje, s kakim trdom si morajo nekateri ljudje služiti vsakdanji kruh, zraven se pa naučí bolj spoštovati uboge ljudi in privadi se tudi bolj ceniti teh par krajcarjev, koje zasluži, zato ker si jih ni zaslužil prav lahko, znabiti še celó v potu svojega obraza. Tak deček ne bode potem sluginje brez potrebe nadlegoval in po cesti tudi ne bode navlašč hodil po lužah in blatu, kakor drugi dečki, kojim sluginja snaži čevlje.

Pametno je tudi, če prepustimo otroku, da si preskrbi sam vso pripravo za snaženje. S tem se naučí ceniti marsikatero reč ter razumi potem tudi denar urediti za potrebnejše stvari. Vemo dobro, da mnogi roditelji ne bodo zadovoljni s tem predlogom; mislijo si: za snaženje imamo posle, otroci se preveč umažejo s čejenjem. To je res, a taki roditelji pa čestokrat prezrejo popolnoma svoje otroke, ko pridejo od igre raztrgani in umazani domov; tù jim pa ne pride na misel, da se otrok umaže. Da bi otroci namestovali posle, to tudi ni naše mnênje, le učé se lahko pri tem delati in sebi pomagati. Marsikatera mati misli tudi, ako bi njen otrok opravljal poselsko delo, da bi mu bilo to neprimerno, ker ne misli, da dobro in pošteno delo, naj bode še tako nizko, nikogar ne osramotuje.

Uže način pridobitve denarja določuje, če bode otrok zapeljevan k poželjivosti ali ne. Tudi tù imamo vzrok terjati,

da si služijo otroci le s trudom svoj denar. Mislite li, da otrok darovan denar uporabi prav tako, kakor da bi ga zaslužil? Odrasli ljudje nam dajejo mnogo žalostnih vzgledov, ker lahko pridobljeni denar navadno prav naglo zapravijo. Tisti, ki si pridobé denar pri igri ali loteriji, taki, koji ne pričakovano mnogo podedujejo ter brez truda hitro obogaté, zabredejo najprej v poželjivost, in „kakor pridobljeno, tako izgubljeno“ — pri takih ljudeh gre blagostanje najprej rakovo pot, če nimajo posebno trdnega značaja. Pri otrocih še ne moremo govoriti o značaju, odločno pa lahko trdimo, da brez truda pridobljenega denarja ne znajo ceniti, in sicer tem manj, čim več ga dobé. Nam ni za delo, koje stori otrok, ampak nam je na tem, da se privadi z delom na navado, red, točnost, delavnost in vestnost. Te lastnosti potrebujejo otroci povsodi in vselej, in brez teh čednostij ne more biti nikdo koristen član človeštva.

Kakor uže način pridobitve denarja vzbuja ali uničuje v otroku poželjivost, toliko več vpliva ima pa v tem oziru šele vporaba denarja. Tukaj se mnogi roditelji zeló pregrešé, ker ne pomislijo, da je vporaba denarja za otroka zeló težka naloga, zato ker mu navadno ne povedó, kako naj vporabi denar. Ko se otrok učí pisati, pričenjamo vselej z najbolj lehkimi in prav priprostimi črtami, predpisujemo mu in ga vodimo tudi tù pa tam za roko. Da mora to tako biti, to roditelji takoj izprevidijo; zdi se jim čisto naravno. Mnogo težja umetnost je pa pametna vporaba denarja; tako težka je, da je mnogi odrasli ljudjé ne razumejo. Te toli važne in koristne umetnosti roditelji svojih otrok navadno nič ne učé, ampak jim, meni nič, tebi nič, dajo denar v roko, da si kupijo, kar hočejo! Posebno se tako ravná z malimi otroci, ki nimajo volje. S takim ravnanjem porinemo jih brez pomisleka med svet, postavimo jih na razpotje, ne da bi jim povedali, kam drží ta in kam ona pot. Kam naj se torej obrne tak otrok, ker ne pozná vrednosti denarja in posameznih stvari! Igrača ima pri otroku mnogo več veljave, kakor pa potrebno oblačilo, in kolač se mu zdi bolj tečen

in zdrav, kakor pa navaden kruh. Ta vzrok tičí v brezskrbni otročji naravi. Če dajemo otrokom denar na razpolaganje, da si znabiti kupijo igrače, sladkarije i. t. d., vcepimo jim v glavo misel, da se za denar lahko prav dobro zabavajo. Kakor uže vemo, so prvi utisi najmočnejši, čestokrat mero-dajni za vse življenje, in prav zato misli otrok prav rad tudi v poznejših letih na to, kakšno zabavo bi si privoščil za denar, nikdar pa ne misli na to, kaj neobhodno potrebuje.

Iz vsega tega izvajamo to-le pravilo: „Otrokom ne smemo nikdar dajati denarja v prostovoljno vporabo, ampak vselej jim moramo ukazati, kaj naj si kupijo“. To se najložje zgodi s tem, če jih pošiljamo večkrat v prodajalnico kupovat: pri takih prilikah se naučé, da spoznavajo, koliko je denar vreden. Spočetka jim smemo zaupati le prav malo denarja, zato ker s preveliko vsoto še ne znajo računíti. Ako bi dali otroku, koji zna računíti šele v številnem krogu do deset, več denarja, naredili bi isto napako, kakor učitelj, ki dá svojim učencem pretežko nalogo. — Omenili smo uže, da otrok svojega denarja ne sme zapravljati po svoji volji, ampak mu moramo vselej ukazati, kaj naj si kupi — sevéda vedno le koristne in praktične rečí, n. pr.: „Tù imaš 10 kr. za tvoje delo v tem tednu“, pravi oče svojemu šest- do sedemletnemu sinu, „kupi si črtalo in svinčnik; kar ostane, dali bomo v poštno hranilnico“; ob jednom naj mu oče tudi naročí, kje naj kupi vse te stvari ter določi ceno. Starejšim otrokom pa reče nekako tako-le: „Za 20 kr., koje zaslužiš vsak mesec, kupi si peres in drugih cenih šolskih potrebščin, koje bodeš rabil ta teden; kar ti bode pa ostalo, vložili bomo v hranilnico, poprej mi moraš pa povedati, katere šolske stvari potrebuješ“. Mnogi so pa nasprotnega mnénja; pravijo namreč, da vse šolske potrebščine sami kupijo svojim otrokom, za svoj denar naj si pa otrok kupi, kar ga veselí. To vse je res prav ljubeznjivo, vender pa ni praktično in pedagogično, zato ker otrokove potrebščine niso velike, in denarja pa tudi ne sme prav veliko imeti; saj roditelji imajo kljubu temu vsejedno še mnogo drugih bolj važnejših skrbij za otroke, potem pa

tudi ne smemo pozabiti, da prvi utis ostane! Če se navadijo otroci za svoj denar izključno le sladkarije in igrače kupovati — torej zabavati — bodo potem tudi v poznejšem življenji, ko bodo imeli znabiti več denarja v rokah, hrepeneli vedno po zabavah.

Bolje je, če roditelji pravijo: „Igrače in vse drugo, kar ti napravlja veselje, dobiš uže pri raznih prilikah od nas; za tvoj denar si pa kupi vselej le koristne reči!“ Ako vzgajemo otroka koj v prvi mladosti na ta način, postane mu taka vaja v malo letih stara navada. Posebnega priporočila je vredno, če dajemo otrokom za gotove vsakdanje potrebsčine n. pr. za malo južino, za ves mesec skupaj denar, morebiti kacic 60 kr. S tem se navadijo otroci razdeliti svoj denar, in če tega ne storé tako, kakor jim ukažemo, če znabiti potrošijo kakšen dan več, kakor je določeno, kaznovani so sami, ker potem proti koncu meseca po jeden ali še več dni nimajo male južine. Bog pa obvaruj, da bi se dala oče ali mati omehčati ali pregovoriti, da bi jim dala za tiste dneve drug denar. Otrok se mora naučiti in spoznati, da potrebuje vsak dan potrebne hrane za svoje telo, tako na konci, kakor v začetku meseca.

Zdaj pa še jedenkrat povzemimo vsa pravila, kako in zakaj naj otrok denar dobiva in vporablja, da ne postane poželjiv:

1. Otrok naj dobí le za resnično storjena dela plačilo v denarju.

2. Le toliko denarja naj dobí, kolikor ga more njegova razumnost najedenkrat oskrbovati.

3. Spočetka mu moramo natančno določiti, kaj naj si kupi.

4. Samo koristne reči si sme kupiti, ne pa sladkarij in igrač.

5. Le včasih — pri posebnih slučajih — privoščimo mu tudi kaj za usta in zabavo.

6. Za redno ponavljajoče se potrebsčine naj dobí za ves mesec vkup denar, da se ga uči enakomerno razdeliti.

Na vsak način pa morajo otroci dobiti denar v roke.

V poznejših letih, ko ni več treba, da bi moral otrok trositi svoj denar po določenih pravilih, mora pa vselej prositi za dovoljenje, če sme vstreči tej ali onej želji.

Šele potem, ko znajo dečki in deklice uže ceniti posamezne stvari in poznajo vrednost denarja, naj prosto gospodarijo z nekim delom svojega premoženja, vendar morajo pa o tem redno ob gotovem času pokazati račun.

O zadnjem slučaju omenimo naj še to-le: Le večji in starejši otroci naj dobivajo denar v prostovoljno vporabo. Da pa otrok ne zapravlja po neumnem in nepotrebnem denarja, mu je v to prav potreben svet roditeljev. „Ti bi si rad kupil svinčnik; izberi si le prav dobrega za 6 kr.; pa tudi peresno pušico rabiš, kaj ne da? Izberi si le prav trdno, čeprav še jedenkrat toliko stane!“ Roditelji ne smejo misliti, da je to poželjivost, ali da se poželjivost pospešuje, če zahtevamo najboljše in najtrdnjše stvari. Kdor si kaj dobrega kupi, traja mu toliko dlje časa in zraven kupi pa tudi dobro lastnost, namreč spoštovanje do svojega premoženja. Poželjivci storé pa prav nasprotno. Oni kupijo si navadno najslabše reči, ki prav malo stanejo, da jim ostane potem še kaj denarja za zabavo.

Kakor smo uže rekli, potrebno je torej zeló, da roditelji vselej svetujejo svojim otrokom, katere in kakšne reči naj si kupijo. Če otroka nekaj let na ta način pripravljamo in vzgojujemo za življenje, doseže s časoma gotovo spretnost, da prav vporablja in razdeljuje svoj denar. Pred vsem mu pa mora, sevéda, domača hiša biti najlepši vzgled.

Koj, ko zna deček le malo pisati in računiti, moramo ga navaditi, da zapisuje svoje dohodke in troške vedno v poseben zvezek. To opravilo nalaga pa tudi roditeljem in učiteljem prav težko nalogo. Knjigovodstvo rodí res prav blagodejen sad, če otroka pridno nadzorujemo pri tem opravilu. Ako otrok zapazi, da se le površno ali pa nič ne brigamo za njegovo knjigovodstvo, pride nehoté v skušnjavo, da vknjižuje take stvari, kojih ni kupil, denar pa zapravi

za sladkarije, ali kar si bodi. Zato zahteva vesten oče, da mu otrok pokaže konci tedna vse stvari, koje so vknjižene.

Res sveta je vez, ki veže roditelje in otroke. Sam Bog jih je združil; svete so pa tudi vse dobrote, ki jih delé roditelji kot namestniki božji svojim otrokom, in sicer ne samo hrana, obleka in šola, ampak posebno razumna domača vzgoja. Čudno je res to — na tisoče dokazov imamo — da čim bolj mehkužijo roditelji svoje otroke, tem slabša je vez ljubezni med njimi, in taki otroci svoje roditelje še celó zaničujejo.

Mati, ki z ljubeznijo gojí teló svojih otrok, je spoštovana; materi pa, ki si hoče s sladkarijami pridobiti ljubezen otrok, prilizujejo se ji isti le zaradi dobrega okusa. Vztrajno ljubezen, spoštovanje in pokorščino si pa pridobíle tisti, kdor resno in strogo vzgojuje svoje otroke.

Marsikatera mati toži: „Ne razumem, kako je mogoče, da me moji otroci ne ubogajo; saj jim storim vse, kar le želé; še nobene prošnje jim nisem odrekla, a mojega moža ubogajo pa na prvo besedo — na migljaj — dočim je vedno rešen in strog ž njimi“. Na to vam, častita mati, odgovarjamo:

Če se roditelji udajo željam in volji otrók, ne dosežejo od njih nikdar pokorščine, spoštovanja, ljubezni in hvaležnosti; kako bi neki otrok spoštoval in ljubil svojo mater, če mu dovoljuje kaj takega, kar sam sprevidi, da je škodljivo?! Čim bolj plemenito je to, kar dajemo otrokom, tem bolj zadenemo v tisto, kar imajo najplemenitejšega v sebi — tem bolj resnična, odkritosrčna in vztrajna je njihova ljubezen do nas.

12. Samoskrumba.

Komur je mar blagor mladine, ne sme zamolčati nobene napake, tudi če je še tako ostudna in grda; prav iz

tega vzroka smo se namenili pisati o ostudni samoskrumbi, koja je, žalibog, tudi uže mej mladino razširjena. Kaj je samoskrumba, o tem ne govorimo, ker večina naših častitih čitateljev gotovo vé, kaj je to, in kdor pa ne vé, naj pa vpraša zdravnika, ta mu bode gotovo rad povedal, kako grda je ta pregreha in kake žalostne nasledke ima za sabo. Samoskrunec pokoplje zgodaj svoje zdravje in oslabí svojega duha. Žalibog, da je samoskrumba bolj razširjena, kakor si mislimo in to pri dečkih in deklicah, ki še hodijo v šolo. Roditelji morajo vse svoje moči napeti, da zabranijo ali odpravijo to strašno pregreho pri svojih otrocih. Samoskrumba ni prav nič družega, kakor poželjivost. Najprvo naj omenimo mimogredé še jedenkrat spanje otrok. Dočim prav majhni otroci spé, kolikor časa se jim ljubi, moramo pa večjim otrokom v šestem in sedmem letu natančno odmeriti čas za spanje; vselej je pa bolje, da manj časa ležijo, kakor pa predolgo. Potem moramo tudi dobro paziti na posteljo; ta ne smé biti ne premehka, in ne pregorka. Kjer imajo navado, da grejejo otrokom zvečer postelje, naj zanaprej to opusté. Taka slepa ljubezen do otrok vzbudí čestokrat samoskrumbo v otroku, ali jo pa pospešuje. Nikakor pa ne trdimo, da sta mehka, gorka postelja in predolgo ležanje jedina vzroka samoskrumbe, vender se pa v otroku ta grda pregreha pospešuje na ta način. Deček, ki sme le osem ur spati in podnevi pa pridno dela, je zvečer tako truden, da takoj zaspí, dočim se lenuh valja semtertja po postelji, zraven ga pa navdajajo mnogo-vrstne nesramne in nenravne misli. Obžalovanja vredno je res, da se premnogi roditelji bojé misliti ali govoriti o tej pregrehi, tudi, če se jim zdi, da trpé njihovi otroci na tem. Sovražnika pa le lahko premaga tisti, kdor ga dobro spozná. Mnogi roditelji, posebno matere, so tako kratkovidne, da si mislijo: „saj pri mojem otroku ni mogoče kaj takega!“ Kakor smo uže omenili, je ta ostudna pregreha mnogo bolj razširjena, kakor si mislimo. Marsikateri otrok je zeló bled, pa mislimo, da ima malo krvi in mu dajemo železo uživati. Zunanja znamenja so čestokrat res prav go-ljufiva. Marsikateri otrok je vsejedno še prav dobrega lica,

čeprav užé dolgo časa samega sebe oskrunjuje. Nasledki se mu ne pokažejo takój. Nasprotno so pa čestokrat bleđi in bolehní otroci zopet popolnoma nedolžni. Zato naj roditelji in učitelji otroke prav pridno nadzorujejo in opazujejo in če imajo le količkaj slabe sumnje, naj takoj iščejo pomoči.

Nasledki za zdravje se spočetka pri mnogih otrocih komaj zapazijo in tudi niso preveč nevarni, le poželjivost raste pri tej pregrehi tako hitro, da postane v prav kratkem času skoraj nepremagljiva. Roditelji naj se torej takoj posvetujejo z zdravnikom ali skušenim vzgojiteljem, od kojega so prepričani, da mu je na srcu blagor njihovih otrok. Sam zdravnik pa ne zadostuje, ker vzroka te pregrehe — ne more z zdravili odstraniti, ker samoskrumba je dušna bolezen. V zabranitev te pregrehe nasvetujemo to-le:

Nikdar ne devljimo otrok v premehko in gorko posteljo spat; iz trdega ležišča bode vstal mnogo bolj krepak; devet ur spanja popolnoma zadostuje; kadar se otrok zjutraj zbudi, naj takoj vstane. Roditelji naj skrbé, da otrok ne pohaja podnevi brez dela. Tudi ne smejo trpeti, da budé otroci v postelji. V spanji jih moramo večkrat pogledati, kako in kje imajo roki.

Mnogo telesnega gibanja zeló priporočamo. Otroci, ki mnogo telovadijo, skačejo in plavajo, postanejo prav redko-kedaj samoskrunci. Otrók tudi ne smemo puščati samih in nikdar jim ne smemo dovoliti, da bi bili predolgo na stranišči. Nespodobnih podob ne smejo gledati; istotako tudi ne spojitve domačih živalij. Dečki ne smejo imeti pretesnih hlač; tudi sedenje z nogami navskriž ni dobro; guganje v gugalnicah naj se tudi kolikor le mogoče opušča in s časoma popolnoma odpravi.

—Čeprav so zunanja znamenja samoskrumbe mnogokrat goljufiva, vendar roditelji na nastopnem lahko uganejo, če je njihov otrok samoskrunc: višnjevi obročki pod očmi medel, plašen pogled, bojazljivost, suhi roki in nogi, bled obraz, hrepenenje po samoti. Nasprotno pa lahko trdimo, da tisti dečki in deklice niso podvrženi samoskrumbi, ki imajo živ, bister pogled, so vedno veseli, radi pojó in se igrajo.

Če mislijo roditelji, da so njihovi otroci podvrženi samoskrumbi, naj poprimejo oče sina, mati pa hčer ter naj jima v najhujših barvah naslikata, kako grozna in strašna je njihova pregreha. V nastopnem podajamo vzgled, kako naj vzgojitelj svojega gojenca povprašuje in izpeljuje, če vé, da je podvržen samoskrumbi.

Vzgojitelj: Sin moj, ali si popolnoma zdrav?

Gojenec: Da, popolnoma sem zdrav.

Vzgojitelj: Ali te nobeden del tvojega telesa ne boli?

Gojenec: Ne, nobeden.

Vzgojitelj: Jaz ti pa pravim, da nisi zdrav, ampak močno bolan. (Deček se vstraši in začudi.)

Vzgojitelj: Človek je lahko bolan na telesu, pa tudi na duši. Pri telesnih boleznih vprašamo zdravnika za svet, pri dušnih boleznih pa dušnega zdravnika. Tak zdravnik sem ti jaz danes. Tvoj drugi oče sem, zato mi lahko odkritosrčno poveš in zaupaš vse, kar ti vznemirja vest.

Gojenec: Da, lahko!

Vzgojitelj: No torej, gotovo imaš mnogo mnogo na svoji vesti, kar si znabitil storil pred mnogim časom, pa ti je še danes žal. Ali se spominjaš kaj takega?

Gojenec: Sladkosneden sem bil.

Vzgojitelj: Jaz bi pa rad še kaj hujšega zvedel. (Deček se zopet izogne in imenuje kako malo napako.)

Vzgojitelj: Stopi bliže k meni in podaj mi roko! (Deček storí.)

Vzgojitelj: Tako! Kaj bi neki rekli tvoja mati, ako bi ti moral v enem letu umreti?

(Deček molčí in postane otožen.)

Vzgojitelj: Moj sin, ti počenjaš take reči, ki se bojé svetlobe?

Gojenec: Ne!

Vzgojitelj: Zakaj pa pobešaš oči in zarudevaš? Ali moreš z dobro vestjo „ne“ reči? Kaj ne, da?

(Deček molčí ves osupnjen.)

Vzgojitelj: Vidim na tvojem obrazu znamenja tvoje pregrehe: vdrte oči, višnjevi obročki pod očmi, mračen pogled.

Če mi ne verjameš, poglej se v ogledalu! Poglej, poglej! Obračaš se uže proč? Bodem ti pokazal še kaj več. (Deček je uže ves osupnjen in zmešan in solze se mu prikazujejo v očeh.) Poglej tudi svoji suhi roki in slabotni nogi! Ali te hočem opozoriti še na tvojo slabost, slab spomin in mržnjo do dela! O moj sin, jaz te torej popolnoma poznam, kakor vidiš. Govori, ali moreš še reči, da ne počenjaš prepovedanih in grešnih rečij?

Gojenec: (Jokajoč) Da.

Vzgojitelj: Hvala Bogu za ta „da“. Zdaj sva oba na dobičku, ti se še lahko rešiš in jaz te lahko rešim.

Kdaj pa počenjaš take prepovedane reči? Ponoči ali podnevi? Kje pa to delaš? V šoli, na stranišči ali v postelji? Ali vsako noč in vsak dan to počenjaš? Od kedaj pa? Kako si pa v to zabredel? Kdo te je zapeljal? Tvoj tovariš; ali ta še vedno greši? Ali poznaš še več takih grešnikov? i. t. d.

Zdaj ti pa pokažem prepad, nad katerim si stal.

Tù naj vzgojitelj s prav živimi barvami popiše samoskrumbo in njene nasledke. Če vidi, da je gojencu hudo pri srečju, da mu tečejo bridke solze, naj pa neha.

Vzgojitelj: Ali mi obljubiš, da bodeš zapustil to pregrešno pot in mi pomagal pri tvoji rešitvi? Dobro, podaj mi roko — — — Z božjo pomočjo, za katero moraš slehrni dan prositi, bodeš se še rešil.

13. Verska vzgoja.

Najtežja — pa neobhodno potrebna naloga domače vzgoje je gotovo ta, da navadimo otroka spoznavati Boga in njegovo sveto voljo. Koliko je pa takih roditeljev, ki tudi vso versko vzgojo odlašajo na šolo! In koliko je takih otrok, ki se še niti prekrižati ne znajo, ko pridejo v šolo! Da bi pa otrok vedel, kaj govori, ko se prekrižuje, o tem še misliti ne moremo. Zato je neobhodno potrebno, da naučé roditelji svoje otroke spoznavati Boga, njegovega Sina in sv. Duha. V nastopnem podajamo slovenskim roditeljem kratek navod, kako naj jih učé spoznavati sv. Trojico.

a) B o g.

Ljubi otrok! Kar vidiš tvoje oči, to vse je od Boga. Bog naredí, da sije solnce tako svetlo in toplo. Bog naredí, da sveti luna tako lepo. Vsaka zvezda dobiva svojo svetlobo od Boga. Bog naredí višnjevi zrak. Bog naredí polja in travnike zelene, in vse goré in doline so od Boga. Bog pokrije goro z zelenim gozdom. Bog naredí, da bistri potok drví tako urno po dolini. Bog naredí dan in noč. Ljubo dete! Ti ne moreš narediti, da bi solnce sijalo. Tvoja roka ne sega do lune. Ti ne veš, koliko zvezd je na nebu. Gore in doline, polja in travniki, noč in dan niso človeško delo. Ves svet, tako velik in lep, kakor je, je delo božje.

Ljubi otrok! Bog vse vé; on, ki je vstvaril tvoje okó, tudi vse vidi, in on, ki ti je dal sluh, tudi vse sliši. Kar le počenjaš, to Bog vidi in kar govoriš, Bog sliši. Ni ga kraja, da bi te Bog ne videl in ne slišal. Bog še celó vé, kar misliš. On ti vidi v srce tako, kakor ti ribo v bistrem potoku. Bog vidi ponoči prav tako, kakor podnevi. Bog šteje roso na polji, pesek v potoku in listje v gozdu. Peščeno zrno ni tako majhno, da bi je Bog ne poznal, in list ne pade z drevesa, da bi Bog ne vedel za to. Bog šteje tudi zvezde na nebu.

Ljubi otrok! Bog lahko stóí, kar hoče; on je gospodar svetá. Kar želi, to se zgodi. Solnce vzhaja zato, ker on želi. Luna plava prosto po nebu zato, ker jo on drží. Bog naredí tudi blisk in grom. Bog stóí, da se led taja, polja in travniki zelené in sadje zorí. Bog naredí, da listje odpada od drevja, da potok zmrzne in sneg pokrije zemljo. Bog naredí, da človek žíví, in kadar pa Bog hoče, umrje.

Ljubi otrok! Bog je dober in imá te zeló rad. Kar je le lepo, vse je od Boga. Tudi tebi na ljubo nareja krasno cvetje na drevji. Tudi tebi na ljubo naredí, da se leskeče jutranja rosa tako lepo rudeče, rumeno, višnjevo in zeleno. Vse, kar je dobro, pride od Boga. Kruh, ki nam tako dobro diši, nam daje Bog. Tudi sladko in zdravo mleko dobivamo od Boga. Sadje, koje tako rad uživaš, pride od Boga. Vse,

kar imaš, imaš od Boga. On ti daje tudi stanovanje in obleko. Tudi potrebno spanje pošilja ti Bog. On naredí, da si zdrav, čvrst in rudeč. Bog pa ne skrbi samo zate, ampak tudi za vsacega črvička v zemlji. On napaja tudi cvetice in travo. Vender mu nič na svetu ni tako ljubo, kakor človek. Tebe, ljubo dete, ljubi tako, kakor samega sebe.

Ljubi otrok! Bog je popolnoma dober in v njem ni nič slabega. Bog ljubi in stori le to, kar je prav in dobro. Bog sovraži greh in vse, kar je slabo in hudobno. Bog hoče, da si tudi ti dober in ne hudoben. Bog ljubi dobrega, pobožnega in pridnega otroka. Dobremu otroku daje Bog srečo, hudobnega pa kaznuje. Otrok, ki uboga Boga, raste, zelení, cvetè in rodi dober sad, kakor drevo ob čistem potoku.

Ljubi otrok! Sedaj uže precej veš o Bogu. Imej le Boga rad, tako rad, kakor le moreš. Nič na svetu ti ne sme biti tako ljubo, kakor Bog. Le veseli se, da je Bog in da uže toliko veš o njem. Le veseli se, da je Bog tako ljubeznjiv in dober. Misli večkrat: O Bog, ker je uže to tako dobro, kar nam daješ, kako dober moraš biti šele ti! O Bog, svet in vse, kar pride od tebe, je uže tako lepo, kako lep moraš biti šele ti! Kdo bi se pač ne veselil, da je Bog! Delaj Bogu vedno mnogo veselja. Jaz hočem biti vedno prav dober in pobožen, saj to ti dela največje veselje!

Otrok moj! Misli tudi prav pogosto in rad na Boga! Govori večkrat z Bogom! Gotovo te bode slišal. Ako imaš zvršiti kako težko delo, misli si: Storil bodem to zato, ker Bog želi to. Če si bolan, misli si: Kar ti hočeš, o Bog, je vse dobro, tudi če se nam zdí slabo. Če bi rad grešil, misli si: Bog me vidi, on me bode kaznoval; ne bodem grešil. Le pogosto misli: O Bog, ti me povsodi vidiš, ponoči in podnevi, domá in na polji. Otrok, ki misli večkrat na Boga, ostane pobožen in dober.

Otrok moj! Bog ti daje mnogo dobrega. Le zahvali se mu za vse, kar ti daje. Kadar vstaneš, reci: O Bog! zahvaljujem se ti za spanje, ki me je okrepčalo ter me storilo veselega in čvrstega. Pred jedjo in po jedi vselej reci: Jed in pijača sta res dobri; zahvaljujem se ti za nji. Kadar greš

spat, reci: O Bog, zahvaljujem se ti za ta dan in za vse, kar si mi dobrega podelil. Če ti kos kruha dobro diši, misli si: Bog ga je dal. Kadarkoli ti kdo daruje kaj dobrega in lepega, misli si: Tudi to je od Boga in zahvali se mu. Zahvali se Bogu za vid, sluh, za roki, s kojima lahko veliko dobrega storiš, in za nogi, s kojima lahko tako veselo in naglo semtertja skačeš. Večkrat moli sam s seboj: Vesel sem, da sem na svetu, vesel sem, da sem človek. Veseli me, da lahko gledam solnce, luno, zvezde, gore in doline, polja in travnike. Še bolj me pa veseli, da uže toliko vem o tebi, o Bog! in se lahko razveseljujem nad tabo. O Bog, tebi bodi hvala!

Otrok! Bog je dober. Bodí tudi ti tako dober, kakor je on. Boga veseli le to, kar je dobro, pošteno in lepo. Bodi torej tudi ti vedno dober, pošten in pobožen! Le misli, da pobožen človek je več vreden, kakor bogat človek, in dober pa več, kakor lep. Kar Bog govori, je čista resnica. Tudi ti sovraži laž in ne govori nič neresničnega! Bog nam rad deli dobrote; pomagaj tudi ti rad revežem, če moreš! Podaj rad ubogemu otroku košček kruha, ki ga je Bog dal. Boga zelo veseli, da nam stori veliko dobrega; kaj žalega nam nikdar rad ne stori. Ni je še tako majhne živalice, da bi jej Bog ne delil dobrot. Nobene živali ne smemo trpinčiti. Še bolj se pa zameri Bogu, kdor trpinči ljudi. Tudi ti nikdar ne trpinči črvička v travi in tudi cvetic ne trgaj nepotrebno.

Moj otrok! Zdaj uže veš, kar Bog hoče, kar je dobro, lepo in pošteno. Kar Bogu ni všeč, je greh. Zato vselej stori to, kar Bog hoče, nikdar pa, kar Bog nemara. V cerkvi bodi pobožen, povzdigaj svoji ročici, ne oziraj se okrog sebe, ne šepetaj, ne smejaš se, misli na Boga in moli! V šoli bodi miren, pazljiv in prav pridno se uči! Domá rad ubogaj! Če ti kdo kaj ukaže, ne obotavljaj se, ampak ubogaj na prvo besedo! Ne jokaj, če ne dobiš takoj, kar prosiš! Ne godrnjaj, če si kaznovan, ali pa če ne dobiš vsega, kar želiš. Ne bodi len, če imaš delo! Zahvali se vsakemu, kdor ti kaj dá in poljubi mu roko! Prašič požrè hruško, pa ne pogleda na drevo, s kojega je padla.

Ne jej preveč; nezmernost storí človeka divjega, ne-
umnega in bolnega. Varuj se jeze in ne prepiraj se nikdar!
Ne zaničuj ljudij na cesti, ne draži otrok, ne meči kamenja
in ne hodi po blatu. Na polji ne teptaj po žitu in ne hodi
po travnikih. Ne trgaj nezrelega sadja; pa tudi zrelega ne
smeš krasti! Torej, ljubi moj otrok, zdaj veš, kaj moraš
storiti, in kaj ima Bog rad; le tako ravnaj! Drevo, ki ne rodi
sadja, posekamo in vržomo v ogenj.

b) O Jezusu Kristusu.

Ljubi otroci! O Bogu, našem ljubem Očetu v nebesih,
slišali ste uže mnogo. Poslušajte me prav pridno, danes vam
povem nekaj o njegovem ljubem Sinu, kojega je nebeški
Oče nam na ljubo poslal na svet.

I. Dete Jezus v jaslicah, pravo veselje otrok.

Pobožni pastirji so čuvali ponoči na polji svojo čredo.
Hipoma je stal lep, svetel angelj pred njimi. Ta jim pravi:
„Oznanujem vam veliko veselje. Danes ponoči se je rodil
Sin božji. V jaslicah ga najdete“.

Ljubi otroci! Bog nam je daroval najdražji zaklad —
svojega ljubega Sina, da bi nam napravil veselje. Dete Jezus
je še mnogo lepši dar božji, kakor solnce, luna, zvezde in
ves svet. Imejte le prav veliko veselje nad božjim detetom!
— To sveto noč se je prikazalo še mnogo, mnogo nebeških
angeljev. Vsi so hvalili Boga in peli: „Slava Bogu na višavi
in mir ljudem na zemlji, ki so svete volje“. — Ljubi otroci!
Dete Jezus je prišlo na svet za to, da bi Bogu delalo čast,
ljudem pa veselje. Zato ste tudi vi na svetu. Častite Boga
in bodite z vsemi ljudmi dobri; le na ta način boste imeli
mir in veselje na zemlji. —

Pobožni pastirji so šli iskat dete Jezusa in ga našli v
jaslicah. Povito je bilo v plenice, Marija in Jožef sta ga pa
čuvala. Bila sta vsa vesela ter častila in slavila Boga. —
Otroci! Jed, pijača, igrače in lepa obleka niso največje ve-
selje na svetu. Še večje veselje, kakor to, napravlja Bog
takim ljudem, ki ga ljubijo. — Svetla zvezda je pripeljala

sv. tri kralje ter ostala nad hlevom, kjer je ležalo dete. Preveseli so vstopili v hlev, pokleknili pred sv. dete ter mu darovali zlata, kadila in mire. — Jezus je bil veselje angeljev in ljudij. Imejte ga tudi vi prav iz srca radi. Darujte mu vse svoje srce! Čisto in nedolžno srce ima Jezus raje, kakor zlato vsega sveta.

II. Deček Jezus, najlepši vzgled otrokom.

Mali Jezus je bil najbolj pobožen deček na svetu. Ko je bil star 12 let, vzeli so ga njegovi roditelji s saboj v tempelj. Tempelj je bila lepa in velika cerkev. Bila je prav dolga in težavna pot do tja. A vendar je šel prav rad z njimi. Med potjo se je Jezus tako lepo obnašal, da je vsakemu dopadel. V tempelju je bil zelo pobožen. Domov gredé so zapazili njegovi roditelji, da ga ni pri njih. Tri dni so ga iskali. Naposled so ga našli v tempelju. Njegova mati mu reče: „Sin, zakaj si nama to naredil? Glej, tvoj oče in jaz sva te iskala v bolečinah“. Tako rad je bil v cerkvi. Rastel je v milosti in starosti pri Bogu in pri ljudeh.

Mali Jezus bil je zelo priden. Učenje je bilo njegovo največje veselje. V tempelju je sedel v sredi mej učitelji ter jih pridno poslušal in povpraševal. Odgovarjal jim je tako lepo, da se mu je vsakdo čudil.

Mali Jezus je bil z vsemi ljudmi dober in prijazen. Njegov obraz ni bil nikdar mračen. Iz njegovih ust ni prišla nikdar kaka količkaj slaba beseda. Starih ljudi ni nikdar razžalil. Govoril je vedno resnico. Vsakemu človeku je rad pomagal. Rastel je v starosti, milosti in ljubeznjivosti pri Bogu in ljudeh. —

Mali Jezus je bil tudi zelo pokoren in ubogljiv. Svojemu redniku Jožefu je pomagal pri delu. Bil je poln ljubezni in hvaležnosti do svojih roditeljev ter jim bil v vsem udan. — Preljubi otroci! Dečka Jezusa morate v vsem posnemati. Njegova lepa podoba naj vam bode vedno pred očmi. Mali Jezus je bil pobožen, priden, prijazen in ubogljiv. Tudi vi morate biti pobožni, pridni, prijazni in ubogljivi. Zapomnite si dobro te štiri besede! —

III. Jezus Kristus, najboljši prijatelj otrok.

Ko je Jezus zrastel, prinesle so pobožne matere svoje otroke na rokah k njemu. Njegovi učenci so jih pa z grdo zavrnil. Jezus pa reče prijazno: „Pustite male k meni priti; njihovo je nebeško kraljestvo.“ Potem vzame otroke na ročaj, jih poljubljuje, poklada roki na nje in jih blagoslovlja. — Nekoč sedel je Jezus ravno pri mizi, ko pride oče bolnega otroka k njemu. Pade mu k nogam in pravi: „Moja hči mi umira; pridi in položi svoji roki na-njo, da bode zdrava in živa.“ Jezus takoj vstane in gre ž njim. Ko stopi v hišo, bila je deklica uže mrtva. Oče in mati se jokata. Jezus pa pravi: „Ne jokajte! Deklica ni umrla, ampak spi.“ Potem prime jo Jezus za roko in pravi: „Deklica, jaz ti ukažem, vstani!“ In v tem hipu je oživila in vstala. Roditelji so se čudili in veselili; Jezus jim pa veli, da naj otroku jesti dadó. — Nekoč šel je Jezus s svojimi učenci v mesto ter sreča pogrebce, ki so nesli mrliča pokopat. Bil je jedini sin revne udove. Za pogrebom šla je mati in še mnogo družega ljudstva iz mesta. Ko Jezus mater zagleda, se je takoj usmili. „Ne jokaj,“ nagovori jo prijazno. Potem ukaže nosačem, da naj obstanejo. Vsi gledali so mrliča v odprtej trugi. In Jezus mu pravi: „Mladenič, ukazujem ti, vstani!“ Mrlič vstane in začne govoriti. Vse obšel je velik strah, Jezus pa pelje sina materi. — Tudi vam na ljubo, ljubi otroci, je Jezus mnogo trpel. Na Oljski gori je toliko trpel, da je krvavi pot potil; bil je bičan in s trnjem venčan. Še celo na križ pustil se je z železnimi žreblji pribiti, in potem je umrl na križu iz ljubezni do nas. Pa v tem boste uže še več slišali v šoli. — Iz tega sprevidite uže lahko, ljubi otroci, da je Jezus vaš najboljši prijatelj. Tudi vi ljubite ga iz celega srca in zaupajte mu vse.

IV. Jezus Kristus, najboljši učitelj otrok.

Ljubi otroci! Jezus Kristus je tudi vaš najboljši učitelj. Njegove nauke razumi lahko vsak otrok. Vse, kar on govori, je tako lepo, da se morajo tudi otroci tega veseliti.

Preljubi otroci moji, le mislite si: Jezus je v vaši sredi, vi mu pa gledate v prijazno obličje ter poslušate njegov mili glas. Mislite si tudi, da vas jemlje na ročaj ter vam to-le govori: Ljubi otroci! Bog je svet tako ljubil, da je svojega jedinorojenega sina poslal na svet. Vsi, ki verujejo v njega, uživali bodo večno življenje. — Jaz sem dobri pastir ter poznam svoje ovce in ovce pa mene. Jaz njim dajem večno življenje. — Ljubi otroci, kakor moj oče mene ljubi, tako ljubim tudi jaz vas. Saj nima nikdo večje ljubezni, kakor tisti, kdor da svoje življenje za prijatelje svoje. Ljubite se med seboj, kakor jaz vas ljubim; po tem vas bode vsakdo spoznal, da ste moji učenci, če se boste ljubili med sabo. — Če me ljubite, spolnujte mojo zapoved, kajti, kdor spolnuje moje zapovedi, ta me ljubi, in kdor me ne ljubi, ne spolnuje mojih zapoved. Kdor pa mene ljubi, ga ljubi tudi moj oče in jaz. Kar boste prosili Očeta v mojem imenu, to vam bode dal. — V hiši mojega Očeta je mnogo stanovanj. Tudi za vas imam pripravljen prostor. Prišel bodem ter vas vzel, da boste tamkaj, kakor jaz. Videli me boste, srce vaše se bode veselilo in nihče vam ne bode vzel tega veselja. — To sem vam govoril, da bi moje veselje v vas ostalo in bilo popolno.“

c) O svetem Duhu.

Kakor uže veste, ljubi otroci, je Jezus Kristus iz ljubezni do nas na križu umrl ter bil potem položen v grob. Njegovi učenci so žalovali in jokali po njem. Pa, ko je preteklo tri dni, vstal je zopet živ iz groba in učenci so se čudili in veselili.

Jezus ostal je še več dni pri njih. Potem peljal jih je na goro ter se poslovil od njih. Uže pred smrtjo svojo njim je rekel, do naj ne žalujejo, če jih zapusti, ker njim bode poslal mesto sebe svetega Duha, ki jih bode učil, krepčal tolažil ter vedno pri njih ostal. To obljubo ponovil njim je na gori še jedenkrat, se vzdignil proti nebesom, in zginil jim je izpred oči.

Učenci bili so zbrani v velikej dvorani ter čakali svetega Duha. Prišel je neko jutro. Videli ga sicer niso, videli in slišali so pa znamenja njegovega prihoda. Velik piš pretresal je dvorano in ogenj kazal se je nad njihovimi glavami. Pa tudi v svojem notranjem so ga spoznali in sprejeli. Božja modrost razsvetlila je njihov um in nebeško veselje napolnilo njim je srca. Pričeli so Boga glasno hvaliti in poveličovati.

Ljubi otroci, v tej zgodbi daje se vam sv. Duh prav lepo in natančno spoznati. Ogenj se sveti. V temni noči tudi z odprtimi očmi nič ne vidite. Kadar pa solnce vshaja, razsvetli s svojimi žarki celi svet. Tako razsvetljuje tudi sv. Duh naš um. Ogenj greje. Kedar je hud mraz, je vse polno snega in ledu. Tudi vas zebe, tako da komaj s prsti gibljete. Ko pa vspomladi solnce prav svitlo sije, topi se sneg in led. Vse prične zopet zeleneti, vi se pa radujete, skačete in prepevate vesele pesmice. Prav tako ogreva tudi sv. Duh naše srce, da potem le kaj dobrega iz njega pride. Zrak oživlja. Zraka ne vidimo, a vendar ga vedno dihamo v sé. Brez zraka bi ne mogli živeti. Prav tako tudi ne moremo dobro in sveto živeti brez sv. Duha, če ga prav ne vidimo.

V tej zgodbi daje se vam pa sv. Duh tudi s svojimi dejanji spoznati. Predenj je prišel, so učenci prav malo vedeli in znali; potem so pa takoj vse Jezusove nauke natančno razumeli in spoznali. Bili so polni veselja, srčnosti in tolažbe v britkostih. Kakor Jezusovi učenci, tako postanete tudi vi s pomočjo sv. Duha lahko razumni, dobri in zadovoljni ljudje. Če se torej težko učite, ali če ste žalostni, prosite le prav lepo sv. Duha za pomoč in razsvetlenje.

Ljubi otroci! Slišali ste do sedaj uže mnogo o našem ljubem nebeškem Očetu, o njegovem ljubem Sinu in o sv. Duhu. To je prvi in najpotrebnejši nauk naše sv. vere za slehrnega kristijana, kajti vsako delo, ki je pričnete, morate pričeti: „V imenu Boga Očeta, Sina in sv. Duha.“ Sedaj veste torej, kaj pomenijo te besede, sedaj poznate

sv. Trojico — in kedar jo izgovarjate, prekrižajte se lepo na čelu, na ustih in na prsih! To zadostuje za sedaj za nas — le ravnajte se po tem! Bodite vedno dobri otroci nebeškega Očeta, ubogljivi učenci Jezusovi in srcé vaše bodi vedno čisto in sveto — tempelj sv. Duha!

Na ta način prično naj slovenski roditelji poučevati svoje otroke v naukih naše sv. vere in če so to dosegli, pošljejo naj jih z mirno vestjo in veselim samodovoljstvom v šolo, koja bode sezidala na tej podlagi krasno poslopje katoliškega kristijana, udanega državljana, zvestega sina svojega národa in koristnega člana človeštva.

Skušnja nas uči, da tisti, ki so slabo, ali pa še nič poučeni v naukih sv. vere, so navadno surovi, divji, neomikani i. t. d., zato ker ne poznajo višjega bitja, kakor svoje roditelje in te pa prav lahko uženó. O sočutji, milosrčnosti itd. pri tacih otrocih še govoriti ne moremo. Trdosrčni in neusmiljeni ostanejo, če vidijo še tako zelo trpečega človeka in neusmiljeno trpinčijo in moré nedolžne živali — in pozneje tudi ljudi. Zato so zelo nespametni in neumni tisti roditelji, ki puste svojega otroka slabo ali pa nič poučenega v verskih resnicah vzrasti.

Nekoliko o strahu božjem in tudi o otroških molitvah smo uže spredaj govorili, tukaj opominjamo še jedenkrat roditelje, da njihovi otroci redno vsaki dan zjutraj, pred jedjo in po jedi, opoludne in zvečer molijo kako kratko molitvico. Naj bolj navadna molitev v slovenskih družinah je „Oče naš“. Ne rečemo, da ni prav, če roditelji svoje otroke to molitev učé, to pa lahko trdimo, da je za majhne otroke do šestega leta pretežka in sicer ne toliko zaradi tega, da bi se je ne mogli naučiti, ampak več zaradi tega, ker je še ne morejo razumeti. Zato je prav, če počakamo z Gospodovo molitvijo do šolske dobe, oziroma do šole, kjer gospod veroučitelj otroku besedo za besedo natančno razloži, kajti otrok le tedaj pobožno moli, če to, kar izgovarja,

tudi razumi — v srci čuti. V nekaterih družinah imajo tudi navado, da svoje otroke prav veliko molitev nauče. To ima tudi svojo slabo stran. Če mora otrok zjutraj, zvečer, ali kedar si uže bodi, prav veliko molitvic zmoliti, stori to, kolikor hitro le mogoče — kar tja v en dan jih zblebeta — v srcu pa nič ne misli, kaj govori, da bi bil le prej prost. Zato učimo svoje otroke vedno le kratke in lahke molitvice, pa ne preveč. Zjutraj n. pr. naj molijo tako-le:

„Angelček varuh, zahvalim se ti, da si me varoval po noči, varuj me še po dnevi vsega hudega na duši in na telesu!“

Ali pa: Vesel in zdrav sem zbudil se,
Zahvalim te, o Bog, za to;
Ti vodi tudi danes me,
Da trud in^odelo zdalo bo!
Pomagaj mi, da ubogam rad,
In Tebi služim vsakikrat.

Ali tudi: O Bog, kar bodem danes dobrega mislil, želel, govoril, storil, vse želim, da bi bilo Tebi v čast in slavo!

Ali pa: Angelj božji, varuh moj,
Hodi vedno ti z menoj;
Pelji me na pravo pol,
Varuj greha me^oin zmot;
Uči me Boga ljubiti,
Njega voljo prav spolniti,
Da zvršujem prav zvesto
Vse, kar starši mi reko.

Molitev pred jedjo:

O Bog, to vse nam daješ Ti,
Kar vsaki dan nas preživi;
Dodeli nam, da to jedilo
Po Tvoji volji bo teknilo!

Po jedi:

O Bog, s pijačo in jedjo
Nahranil si nas milostno!
Za vse, kar roka Tvoja dala,
Naj bo prisrčna zdaj Ti hvala.

Večerna molitev:

Angeljček varuh, zahvalim se ti, da si me varoval po dnevi, varuj me še po noči vsega hudega na duši in telesu.

Ali pa: Angelj božji, za varuha dan
Od višje dobrote mi na stran,
Varuj me, razsvetluj me,
Vodi me in brani me! —

Ali tudi: Angeljček božji, ki varuh si moj,
Po višji dobroti sem varvanec tvoj,
Razsvetluj in varuj me,
Vodi me in vladaj me!

Ali pa: Zahvalim Te za dobro vse,
Kar danes si, o Bog mi dal;
Odpusti mi, če žalim Te,
Pregrešek vsak mi zlo je žal.
Varuj nocoj me tudi še,
In blagoslovi moje vse!

Razume se seveda samo ob sebi, da se mora otrok pred in po molitvi lepo prekrižati. Take kratke molitvice zmoli otrok v prav kratkem času; zato naj se vsaki oče toliko potruди, tudi če ima še toliko opravila, da je prisoten pri molitvi svojih otrok.

Dobro naj si pa zapomnijo slovenski roditelji, da svoje otroke slovenski moliti učé, nikdar pa v tujem, nerazumljivem jeziku, kajti če otrok molitve ne razumi, tudi pobožen ni zraven in zastonj imenuje ime božje.

Rekli smo, da je zelo škodljivo in neumno, pustiti otroke brez verskih pojmov vzrasti; napačno bilo bi pa tudi, če bi otroke s filozofičnimi idejami, koje ima dotični oče, seznanili; to ni za otroke. Z Bogom naj se otrok tako pogo-varja, kakor s svojim očetom in tako ga mora prositi, kakor lastnega očeta. Roditelji so namestniki božji, zato se morajo kazati otroku kot neka višja duševna in npravna moč, da pride otrok po njih do pojma božjega bitja in do verskega spoznanja.

To ni samo za otroke, ampak mnogo bolj za nas roditelje dobro, da se trdno oklenemo te misli; vsled tega

bodemo uže zaradi svojih otrok po večji нравni popolnosti težili. S tem je ob jednom tudi povedano, kakošni naj bodo prvi verski pojmi. „Kakor skrbé tvoj oče za te, za tvoje brate in sestre, prav tako skrbi ljubi Bog za vse ljudi, živali in rastline. Tvoj oče mnogo lahko storé, kar ti ne moreš narediti. Bog pa lahko vse stori, saj je ves svet iz nič vstvaril. (Božja vseмогоčnost.) Tvoj oče vedó več, kakor ti; tudi včasih uganejo, kaj misliš, ali če si kaj slabega storil; vse pa vidi ljubi Bog; on vé vedno, kaj misliš ali počenjaš; to vé od vseh ljudi. (Bog je vsegaveden.) Kakor te tvoj oče za vsako pregreho kaznujejo, tako dela tudi Bog.“ (Vsepravičnost božja.)

Na ta način, pa ne najedenkrat, ampak vselej pri posebnih prilikah, naj dobiva otrok prvi verski pouk. Zakaj pa? Zato, ker pri posebnih prilikah mnogo lažje na otroka vplivamo, kakor brez tacių prilóžnosti. Nauk o svetosti in vsegavednosti božji se prime otroka mnogo bolj po kacem prestopku, kakor pa sploh; nauk o božji vseмогоčnosti vpliva na otroka mnogo bolj pri nevihti in hudi uri, kakor pa pri lepem vremenu. Če ima prav odrasli človek take naravne prikazni za zjedinjenje naravnih moči in če nas prav véda o tem natančno poučuje, kako se to godi, vendar za otroke to ni. Za otroka veljá le tisti Bog, ki ni preveč oddaljen od nas, ampak se briga za ljudi ter otrok ž njim lahko naravnost občuje. Otrok naj se pogovarja z Bogom tako, kakor s svojim očetom, to je: otrok naj moli.

Priporočila vredno je, če more otrok s svojimi in ne z naučenimi besedami moliti, tako, kakor prosi lastnega očeta s svojimi besedami. Tu lahko tako-le postopamo: Kadar gre otrok v posteljo, zahtevajmo, da sklene lepo svoji ročici, potem naj pa mati glásno moli in prosi Boga, da bi ga varoval po noči; če so oče, ali kdo drugi v družini bolan, naj moli mati za zdravje njegovo; potem naj moli dalje: „Ljubi Bog, obvaruj mojega otroka vsega hudega ter daj, da bode pobožen in dober človek.“ Tudi za-se je treba moliti, da bi zamogli otroke svoje prav vzgojevati; in matere se ne smejo sramovati, v pričo otrok glasno moliti.

Ni treba misliti, da trpi vsled tega naša veljava, ampak otrok šele čuti prav dobro, kako dobro mislimo ž njim. Take roditelje — tako mater — utisne si otrok na veke v spomin. Ko počiva znabiti uže davno v hladnej zemlji, vender plava otroku podoba svoje pobožne matere še vedno v njegovi duši ter mu brani delati krivico in greh ter ga okrepča, da se poboljša, če je zabredel v greh; iz tacega dečka postane mož, ki tudi svoje otroke moliti uči.

Znano je, da mora biti molitev pobožna in zbrana, malokedo pa verjame, kako zelo podpirajo zvonanja znamenja to pobožnost. V mnogih družinah opravljajo otroci klečé svojo jutranjo in večerno molitev. Ta navada ni neprimerna, vendar je bolje, če otrok ne moli vsaki dan klečé, ampak v posebnih slučajih, n. pr. če je kedo v družini bolan, ali če se pripeti kaka velika nesreča; če otrok le v taci slučajih klečé moli, je njegova molitev prav gotovo mnogo bolj zbrana in pobožna, kakor če bi dan za dnevom klečé svojo molitev opravljal. Ako otrok hudo greši, vzame naj ga mati v posebno sobo, zapré za sabo vrata, naj poklekne ter prav goreče prosi ljubega Boga, da bi spreobrn timerenega otroka na pravo pot; to se otroka bolj prime, kakor še tako dolga pridiga in mnogo bolj vpliva nanj, kakor še tako huda telesna kazen.

Da je sv. vera naj boljša in naj večja dragocenost človekova, to nam mora pač vsakdo pritrditi. Ker je pa sv. vera nekaj posebnega, zato ne smemo otroka prenašlo obsuti z njenimi nauki. Mnogi roditelji storé to z najboljšim namenom; o vsakdanjih rečeh pogovarjajo se vedno z verskega stališča; govore njim dolge pridige o bogaboječnosti, pokorščini do Boga in njegovih zapovedih, o pobožnosti, ponižnosti, o zahvali za prejete dobrote in o prošnji za odpustčanje grehov i. t. d. Take pridige še celo svojim otrokom pišejo, če jih ni doma; na vseh štirih straneh nič družega ne pišejo, kakor o ljubem Bogu. Motijo se pa ti roditelji, če mislijo, da taka opominjevanja na otroka dobro vplivajo, ker navadno več škodujejo, kakor koristijo. Dosti slabo je, če dobé na tako pismo n. pr. tak-le odgovor: „Vaše zadnje

pisanje me je jako razveselilo“ i. t. d., dočim je sin pismo prav mrzlo bral, ali ga pa še niti prebral ni. S takim pisanjem silijo roditelji svoje otroke k hinavščini. Mnogo boljše je torej, da otroka na potrebne čednosti navadimo, mesto da bi ga k temu opominjevali.

K verski vzgoji spada tudi obiskovanje javne službe božje. O tej točki so mnjenja zelo različna. Dočim nekateri trdijo, da naj otroci šele od 12. leta naprej obiskujejo redno hišo božjo, pravijo zopet drugi, da smemo otroke pri šestih letih in še mlajše uže sè sabo voditi v cerkev. Pa niti prvo, niti drugo ni merodajno. Nekateri otrok ni v stanu celi pridigi slediti, čeprav je znabiti uže 14 ali 16 let star, na drugega pa napravi uže v osmem letu njegove starosti služba božja prav velik utis. Majhne otroke k pridigi voditi, je pa popolnoma napačno. Kakor nam ni po velji, če vidimo majhne otroke v gledišču, prav tako nam ni prav, če jih vidimo v hiši božji; to pa zato, ker se ozirajo okrog sebe, motijo sosedes in svoje misli imajo pa Bog ve kje zbrane, le v cerkvi ne ter se navadijo na ta način pasti lenobo v cerkvi.

Dobrodelnost je venec vseh čednosti. Bodi molitev še tako pobožna, post, pokora in obiskovanje cerkva nima nič vrednosti, če imamo pa zaprto srcé svoje trpljenju in potrebam svojega bližnjega. Zato moramo vcepiti čut dobrotljivosti uže zgodaj v srcih svojih otrok. „Če imaš mnogo, daj mnogo; če imaš pa malo, daj malo“. Merodajen je pa v tem oziru gotovo najbolj vzgled roditeljev. Roditelji, ki beračem trdosrčno in zaničljivo vrata kažejo, ali jih še celo zmerjajo, ne smejo pričakovati, da bi bili njihovi otroci dobrotljivi in usmiljeni do bližnjega. V pričo otrok ne smemo pustiti berača nikdar brez daru od hiše, tudi če je zdrav in krepak in smrdi po žganju, kajti mej berači je mnogo taci, ki ne prosjajo vsled lastne krivde, ampak jih je znabiti zadela kaka posebna nesreča ali nezgoda ter njim pobrala njihovo imetje.

Dobro je tudi, da ne dajemo sami revežem darov, ampak vselej po otrocih. Stara, ponošena oblačila naj otroci sami razdele mej revne otroke. Roditelji storé prav, če se z otroci

večkrat pogovarjajo, posebno v dolgih zimskih večerih, kako vsakdo lahko revežem pomaga in kako Bog dobrotnike plačuje. Vcepimo svojim otrokom v srcé, če jih Bog oblagodari s posvetnim bogastvom, da naj se radi in pogosto spominjajo revežev, da naj pristopijo kot člani dobrodelnim društvom in take tudi sami ustanovljajo, da naj podpirajo revne in nadarjene šolarje i. t. d. —

Otroka treba je tudi učiti, da samega sebe čisla ter mu je ležeče na svoji časti. Pridnega in nramnega otroka smemo hvaliti, pa ne prepogosto. Roditelji naj otroke uče, da dobro storé, ne da bi bili pohvaljeni ali obdarovani, hudega in slabega naj se pa ogibajo, ne iz strahu pred kaznijo, ampak iz spoštovanja do samega sebe in iz ljubezni do bližnjega. Tudi moramo vaditi otroka uže zgodaj, da postane sočuten in usmiljen. Nikdar ne smemo trpeti, da bi trpinčil živali, kakor muhe, hrošče, pse, mačke i. t. d. Večkrat lahko zapazimo, da ti mladi grešniki metuljem noge in krila potržejo in potem na pol žive pomečljejo proč. Tacega otroka moramo tako-le poučiti: „Ali bi se tebi dopadlo, če bi ti kdo nogi in roki potrgal? Ali bi ne trpel najhujših bolečin? Ali ne veš, da nedolžno živalico prav tako boli, kakor tebe? Ne trpinči torej živali, ker občutijo ravno take bolečine, kakor ti!“ Po zimi naj otroci ostanke z mize vrabcem in drugim tičem po snegu potresajo. Če zdrobimo skorjico kruha, lahko ž njo prav mnogo lačnih in ozebljenih tičkov nasitimo. Otroka, ki razdira tičja gnjezda, naj oče prav oestro kaznujejo. Tudi med sabo ruvati in lučati z kamenji se otroci ne smejo; to je znamenje surovosti.

Škodoželjnosti in veselja nad škodo tudi ne smemo trpeti pri otrocih, to je znamenje trdosrčnosti in škodoželjnega otroka moramo takoj kaznovati.

Pazljivi moramo biti tudi na pogovore, ki jih imajo otroci med sabo. Pripeti se prav mnogokrat, da se dečki med sabo prav grde reči pogovarjajo, kolnejo i. t. d. Roditelji morajo postopati v taeih slučajih prav strogo in tudi palice ne smejo varovati. Opominjati jih moramo pa n. pr. tako-le: „Ali ti je ljubi Bog dal zato dar govorjenja, da govoriš tako

grde besede?“ Tudi v gostilne ni treba otrok s sabo voditi, zato ker tu več slabega slišijo, kakor dobrega in, kakor nas uči skušnja, si otrok slabo prej zapomni in dlje obdrži v spominu, kakor kaj dobrega in koristnega.

Tudi na vedenje otrok do starčkov, pohabljenih in slaboumnih ljudi moramo strogo paziti. Pametno in prav je, če navadimo otroke na to, da vsacega starčka ali starko lepo pozdravljajo. Če sedé otroci pred hišo ter pride mimo star človek, naj takój ustanejo. — Prava surovost je, če otroci pohabljene ljudi zasmehujejo. V tacih slučajih moramo otroka resno poučiti in če je treba, tudi z palico našvrkati. „Kako moraš biti tako surov“, začno naj roditelji, „da tega nesrečnega človeka zasmehuješ? Hudo si se pregrešil. Ali je to znabiti tvoja zahvala Bogu, da ti je dal zdrave ude?“ i. t. d.

Čestokrat norčujejo se tudi otroci z slaboumnimi ljudmi. Če jih ti tudi sami izzivljejo, vendar moramo prav resno posvariti otroke, da se ne smejo norčevati ž njimi. — „Poglej, ljubi otrok, ta je nesrečen človek, kojemu se je v glavi zmešalo. S takim človekom moramo imeti usmiljenje, naj bode velik ali majhen, nikdar ga pa ne smemo zasmehovati; hvalimo Boga, da nam je dal zdrave čute ter priporočujmo se sv. Duhu, da nam ohrani pravi um in pamet“.

Versko vzgojeni otroci tudi do poslov niso neusmiljeni in surovi. Roditelji ne smejo trpeti, da bi otroci poslom ukazovali. Pripeti se še celó, da posle tepejo, preklinjajo i. t. d. V tacih slučajih, seveda v odsotnosti poslov, moramo otroke opozoriti, da so posli prav taki ljudje, kakor mi in da so tudi po podobi božji vstvarjeni. Pa tudi zato jih otroci ne smejo zaničevati, ker so večji in starejši; vsak človek pa uže zaradi tega zasluži spoštovanje, ker spolnuje dolžnosti svojega stanu — ker opravlja vestno svojo službo. Dober utis utegnejo napraviti znabiti nastopne besede: „Kako moreš pač do poslov tako surov biti, ali znabiti uže veš, kaj bodeš ti postal, ko bodeš zrastel? Znabiti bodeš moral tudi ti služiti in ali bi se tebi dopadlo, če bi te otroci vedno nadlegovali?“ —

Vse to, kar smo do sedaj opisali in mnogo mnogo več, doseči je jedino mogoče na podlagi verske vzgoje. Vera je tedaj tisti blagodejeni vir, iz kojega izvirajo vse kreposti — vsa sreča človeška. Ona nam tudi pove, kaj je naš namen, in kako naj ravnamo, da ga dosežemo. Naš namen je, združiti se enkrat s Stvarnikom. Ali združili se bomo le, ako živimo po njegovih zapovedih. — Vera je tedaj močen nagib k нравnemu življenju. Ona izobražuje našo vest, kajti odkriva nam, kaj je dobro in kaj je slabo, in užiga v nas do dobrega ljubezen in do slabega stud. — Ona vpliva tudi na naše srce, kajti goji v njem vse one občutke, ki so vir kreposti. — In slednjič krepí ona naš značaj, ker nas uči, da ne smemo omahovati pri izpolnjevanji svojih dolžnosti.

Zato, krščanski roditelji, vzgajajte le po krščansko — na verskej podlagi — svoje otroke!

Kakor povsod, ima biti vzgojitelj tudi sam prepričan o resnici verskih nauk. Njegova živa vera v Boga ima biti vzgled otroku in v spodbudo.

On naj ne tirja le od otroka, da se ravna po teh pravilih, ampak da se ravna najprej on sam strogo po naukih sv. vere.

14. Dekliška vzgoja.

Neizrečeno velike važnosti za človeštvo je deklinška vzgoja. In kako tudi ne? Saj imajo deklice postati kedaj matere in od mater odvisna je največ sreča rodu človeškega. Povdarjali smo uže v prejšnjih odstavkih, da prava sreča, časna in večna, izraste le na podlagi verske vzgoje. Tudi deklice moramo na tej podlagi vzgojevati. Vera izobražuje v dekletu нравnost in sploh vse one kreposti, katere ima imeti vsak dober človek. Zdanja domača vzgoja skrbi pa le preveč za to, da se izobrazijo ženske za svet, da se znajo obnašati v družbi, da so učene, dovtipne in predrzne. Roditelji so ponosni na take hčere, ki se znajo dobro odrezati kacemu možu, ter ga znajo s svojimi odgovori uganjati v v kozji rog. Dobro in potrebno je, da je ženska bistrournna,

a svoj bister um naj úri in vadi na stvaréh, ki spadajo v nje delokrog. Nevarno je naravnost za njo, ako si ga bistri na stvaréh, katerih vsled svojih pomanjkljivih dušnih zmožnosti nikdar popolnem prebaviti ne more. Ako se preveč izobrazuje njih um, zanemarja se versko čustvo in sploh srcé. Dokler bodo naša dekleta namesto jutranje molitve, brale eno ali dve poglavji iz kacega šušmarskega romana, dokler se bodo mesto verskih resnic učile na pamet fizikalčnih hipotez, ostale bodo take, kakor so dan danes, namreč: predrzne, nevedne in sploh malopridne. Zato je treba pri ženski vzgoji nastopiti vso drugo pot. Odpraviti je treba iz nje vsako nepotrebnost ter ohraniti le to, kar je treba ženski, „da bode dolgo živela in da se ji bode dobro godilo na zemlji.“

Ali dobro se ji ne bode godilo, ako postane preučena doktorica, ali kaj družega jednacega. Iz preučene ženske naredi se kaj rada neverna ženska. Iz nevernic postane nesramnica; in ta neha biti ženska. Vzemimo ženski vero, vzamemo ji ž njo tudi nje najdražji biser, nje vso ceno, nje ves mik; kajti neverna ženska ne mika, ne navdušuje in ne osreči nikogar. Zato utrdimo uže v mladem ženskinem srci vero v Boga, utrdimo jo tako, da je ne bode lahko iztrebil svet iz njega. To bodi naš namen pri vzgoji ženskega spola.

Omenili smo uže, da iz učene ženske napravi se kaj rada neverna ženska. Ali poglejmo, kako se dandanes stvarijo učenjakinje. Dajejo jim vsakovrstne dušne hrane. Predava se jim o kemiji, fiziki, višji matematiki, logiki in psihologiji. Pač znano nam je, da ima ženska manj možganov, nego mož; tedaj so tudi nje duševne zmožnosti na nižji stopinji nego pri moži. In ti predmetje tirjajo uže od moža mnogo truda, velike pridnosti in globocega vtopljenja v njé. Kako malo je môž, ki dobro razumó ta ali oni predmet! In kaj bomo govorili o ženskih! Njih vednost, njih učenost zaostane uže na mnogo nižji stopinji, nego vednost še tako slabo talentiranega moža.

Ali to je gotovo, da si taka ženska mnogo domišlja o sebi. Najprvo se misli vzvišeno nad svojimi tovaršicami, ki

se niso toliko učile, kakor ona. Potem se jame čutiti vzvišeno nad svojimi roditelji, kateri, se vé, niso študirali tako visokih vednosti. Ne mara občevati ž njimi, sramuje se, spremljati jih; mnogokrat jih celo zataji.

In ženska, ki jame ravnati tako s svojimi roditelji, prelomi ob enem tudi zvezo s svojim Bogom; kajti, ako ne spoštuje onih, koje vidi, in ki so namestniki božji, kako bode spoštovala onega, kogar ne vidi. In glej! — nevernica je vstvarjena. — —

Gorje tedaj, ako ženski spol ne ostane veren in pobožen spol! Vera mu ni le potrebna v zveličanje, ampak je tudi vir srečnemu in zadovoljnemu življenju.

Kako nesrečna je torej mati, kako peče jo vest dan za dnevom, ako je vzgojevala svojo hčer napačno. Kako nesrečen je pač mož, ki je dobil dekleta za ženo, s kojoj se ne more nič resnega pomeniti, koji je bila vse dosedanje življenje igrača, domača hiša pa igralna soba ter se ni učila nikdar spoznavati resnosti in skrbi življenja! Ali je mogoče možu jedino srečo svetá, namreč srečno družbinsko življenje na strani tako vzgojene deklic iskati in najti? Gotovo ne! Srečno družbinsko življenje biva le tam, kjer ima gospodinja bister um, krepostno dušo, blago srce ter pravi pojem o modri varičnosti in dobrem gospodinjstvu. Današnja moderna dekliška vzgoja gleda pa le bolj na vljudno govorjenje, lepe priklone, lepo hojo, ples, drsanje, na obleko po modi, igranje na glasovir, na francoski jezik itd. To je res vse prav lepo, kar tudi mi popolnoma ne zavračamo, vendar zdi se nam bolj potrebno in koristno, če zna gospodinja skuhati dobro juho in pripraviti okusno kavo, kakor pa, če zna svirati še tako težke komade na glasoviru, ali brati pohujšljive francoske romane.

V šoli se dandanes od deklic preveč zahteva, zato jih učitelj z najboljšo voljo in vestjo ne more nobenega predmeta temeljito navaditi. Velike koristi bilo bi za naše deklice, ko bi se v šolah bolj ozirali na praktične potrebe v življenju; zato bi bilo bolje, ko bi vsaj nekaj časa, kojega

potratijo za astronomijo, fiziko, kemijo, govorništvo, tuje jezike, risanje itd. porabili za bolj potrebne učne predmete in praktične spretnosti iz domačega življenja, n. pr. za lepopis, pravopis, spisje, računanje na pamet, slovensko slovstvo, ženska ročna dela, kuharstvo itd.

Poglejmo si učenje tujih jezikov nekoliko bolj natančno! Veliko zatega časa zgubi deklica od 6. do 16. leta z učenjem francoščine, angleščine in znabiti tudi še laščine! Ali je k splošni omiki učenje teh jezikov res neobhodno potrebno? Gotovo ne, in saj se pa tudi redko katera deklica navadi natančno jednega teh jezikov govoriti. Znabiti se tu pa tam kateri posreči, slovnično še precej dobro govoriti, a občevalnega jezika pa gotovo ne zna in rojen Francoz se mora zelo mučiti, da tako popačeno govorjenje razumi. Za francosko branje pa tudi ta jezik ni potreben, ker najboljša francoska slovstvena dela predstavljena so uže v druge in tudi v slovenski jezik. Le grdi in pohujšljivi francoski romani niso pri nas vsi prestavljeni in za naše žene je pa najboljša, da taci umazanih in pregrešnih knjig ne bero. Kaj mislite, da postanejo dekleta, ki so prošinjene z duhom francoskih romanov, kedaj dobre matere? Ali morejo take matere svoje otroke k dobremu, plemenitemu in lepemu napeljevati? Gotovo ne! Menite li, da taka žena spoštuje in ljubi svojega moža? Tudi ne! —

Ko deklica nekoliko zraste in starejša postane, dobi nekak nagon k temu, da hoče vse vedeti — vse brati. Ta nagon ima za vzgojo dobro, pa tudi slabo stran, koja je odvisna od vsebine branja in od časa, kolikor ga za to porabi. Skoraj je bolje, da deklicam branje zabranjujemo, kakor pa, da bi jih k temu še navduševali. Glede kakovosti smemo deklicam le take knjige dovoljevati, ki so pisane v modrem in poučnem duhu, n. pr. življenje in delovanje vzglednih mož, potopisne črtice in izmej romanov le zgodovinske romane. Ena ali k večjem dve srednje veliki knjigi zadostujeta črez in črez za jeden mesec.

Nekatere ženske so res prav strastne bralke. Marsiktera tiči celi dan in še polovico noči v knjigi, a gospo-

dinjstvo in vzgojo otrok prepušča pa deklam. Možu, seveda kaj tacega ni po vseči in da bi se mu ne zamerila, naroči dekli, da naj strogo pazi, kedaj pride mož domu in naj jo takoj opozori, ali dá znamenje, da vrže hitro knjigo proč ter vzame delo v roko. Taka „učena“ žena je največja nesreča moževa in vse družine. Dela, delavnosti, reda, snage in varčnosti ne pozna. Njej beži čas brez koristi naprej in za gospodinjstvo rabi pa po jedno ali dve služkinji več, kakor bi jih pa potrebovala, če bi sama delala; pa vendar je še vse v največjem neredu. Mož najde v nedeljo prav tako umazano obleko, kakoršno je slekel prejšnjo nedeljo; srajca je še jedenkrat bolj raztrgana, kakor je bila, ko jo je slekel, praznični črevlji so vsi plesnivi, sploh — vse jemlje konec in mož, ki ima znabiti majhne dohodke, ne more svoje družine več preskrbovati, zabrede v dolgove ali pa seže po tujem denarji ter uniči s tem samega sebe in družino svojo.

In kedo je temu kriv?

„Preučena“ žena njegova, ki je vedno brala nenravne romane, namesto, da bi pridno gospodinjala in vzgojevala otroke svoje!

Matere, pazite torej na svoje hčerke, da ne postanejo strastne bralke!

Pripeti se tudi, da deklice svoje roditelje v tej zadevi goljufajo. Štirinajstletna deklica sedi prav mirno v sobi, vsa sklučena črez svoje knjige in zvezke, koje ima pred sabo na mizi in v desnici drži pero. Mati pridejo prav po tihem v sobo, da bi se prepričali o pridnosti svoje hčerke in res najdejo jo sedečo pri šolskih knjigah. Po tihem gredo zopet vun prav veselega obraza, ker se hčerka tako marljivo uči. Pa kaj se je učila! Odprte knjige in zvezki bili so le za goljufijo, pod njimi je bil pa skrit ostuden roman, v kojega je bila deklica vsa vtopljenja in zamišljena.

Pripeti se, da deklice pol noči in tudi celo noč beró. Po 10. uri — ko uže vse spi — potegne po tihem svečo izpod žimnice, jo prižge in bere dolgo po polu noči. In kaj pa bere? Take knjige, kojih se boji in sramuje pri belem

dnevu brati. Ne samo, ker je polagoma srkala poguben strup v sé, na škodi je tudi v tem, ker je drugi dan vsa zaspana in trudna ter ni vsled tega za nobeno delo.

Rekli smo, da najbolj pogubonosno branje za naše ženstvo so romani. Vprašala bode morebiti marsikaka mati, kaj pa je vendar roman? Na to ji prav lahko odgovorimo in sicer tako-le: „Roman po liberalnem okusu je izmišljarija, ki izvira iz vrtoglavnega uma in okuženega srca“. Tu govorimo namreč o pohujšljivih francozkih romanih. „Začenja se in nadaljuje z meseno poželjivostjo ter konča po mnogih pregrehah, pobojih, moritvah ali kaj podobnega, z zakonom. Iz kakoršnih virov izhaja roman, taki sad obrodi večjidel v svojih čitateljih in čitateljicah. Po pregrehah in premaganih zaprekah zvezanem zakonu, v kojem pa nikoli ni tistega raja, kakoršnega prenapeti kovači romanov popisujejo, čutijo se taki ženini in neveste kmalo ogoljufane in tako okanjene, da so v novem stanu popolnoma nezadovoljni in nesrečni, ker niso stopili v zakon s krščansko, temveč s sanjarsko pripravo — po šegi poželjivih prijateljev. Osmojena domišljija zopet dalje sanjari in kjer se pisani romani navadno končajo, tam se začno zakonski romani. Namesto medene ljubezni, se pokaže strast in ker pri taci ljudih krščanske ljubezni ni, se nasprotna nagnjenja grozno tepó, sanjari se zopet o kaki novi sreči, oskruni in raztrga se dostikrat zakonska vez in kdo na svetu je bolj nesrečen, kakor taki ljudje, kakoršnih imamo le preveč pred očmi, zlasti odkar je začelo tudi ženstvo romane namesto kuhalnice in ročnih del po rokah nositi.“

Slovenci, hvala Bogu, do sedaj še nimamo taci romanov, v nemški jezik jih je pa uže mnogo zatrošenih. In kaj je konec po takem branji? Nezadovoljnost, beraštvo, samomor!

Obče je znano, da imajo ženske velik vpliv v človeški družbi; prav zato moramo obračati največjo skrb na deklinško vzgojo. Uže stvarnik dal je pri stvarjenju ženi prednost pred možem, ker je ni vstvaril iz prsti, kakor moža, ampak iz

rebra moževega. Iz rebra moževega je vstvaril Gospod s svojo božjo roko bitje, ki ima biti možu družica v življenji, ter deliti z njim kot kraljica kraljestvo svetá. Bog je vstvaril novo delo svoje dobrote in ljubezni, nekaj veličastnega, popolnoma dovršenega, bitje, koje je obdaril bogato z plemenitostjo, častjo, krasoto, ljubeznjivostjo in mikom, kar je mogoče jedino le božjemu podobarju. In takemu bitju, kojemu je podaril Bog uže pri stvarjenju vse prednosti, naj bi mi ljudje odtegovali pri vzgoji svojo pozornost! Kako lepa je vendar naloga materina, kako plemenite dolžnosti ji je naložil Bog, ker ji je izročil nedolžne otroške duše v vzgojo! —

Na vsacega prijatelja otrok napravi jako dober utis, če vidi, da mlade deklice zjutraj svojim mlajšim bratcem ali sestricam pomagajo oblačiti, ali če razumijo namesto matere v prodajalnici potrebne stvari kupiti, če se dādo porabiti tudi v kuhinji uže za kako majhno stvar, če znajo pripraviti namesto matere mizo za kosilo, če popravljajo vsaki dan vsaj jedno uro svoja in druga oblačila i. t. d., saj ostane vrhu tega vedno še dosti časa za godbo, sprehod, branje in druge zabave.

Tacih vzglednih deklic, hvala Bogu, ni malo, a vendar je pa tudi dokāj nasprotnih.

Mlad uradnik se je oženil z najlepšo deklico v tistem kraju, kjer je bival; bila je pa doma slabo vzgojena. Ko pride prvi dan po poroki iz pisarne domu, najde svojo ženo vso objokano; kosilo se ji je namreč popolnoma ponesrečilo, kakor zjutraj zajutrek. „Kuhati ne znam“, tožila je svojemu možu, „nisem se učila“. Mož jo pomiri, ji poljubljuje solze po obrazu in ji obljubi, da bode vzel kuharico v hišo.

Pri vsakdanjem nakupovanji imela je žena zopet križe in težave ter imela velike sitnosti z računanjem na pamet. Če sta veljali dve jajci 3 kr., ni znala zračuniti, koliko velja 12 jajec in v tacih slučajih je plačala toliko, kolikor je zahtevala prodajalka ali prodajalec. Večkrat je zgubila tudi denar, ali ji je bil pa ukraden iz žepa. Ko necega dne ni imela dékle s sabo, dala je koš z mesom, jajci, zelenjavo

i. t. d. prvemu dečku, ki ga je srečala ter mu naročila, da naj vse to nese na njeno stanovanje; dala mu je tudi uže naprej darilo za njegov trud; deček gre potem s košem navidezno proti njenemu stanovanju in ker gospa ni šla ž njim, zginil je deček in koš. Pri kupovanji imela je tudi navado, da je kupila vselej najslabše in najcenejše reči; umeva se seveda ob sebi, da je bilo potem tudi vse večinoma neužitno.

Da bi znala zakrpati perilo, zašivati oblačilo ali prišivati gumbo, o tem še govoriti ne smemo; pa tudi vse drugo pri hiši je bilo v največjem neredu. Pač, moža na strani take žene, ne smemo zavidati, a vendar se tu pa tam še potrpi, če je žena pohlevna in potrpežljiva, gorjé pa možu, če dobi vrhu tega še kako hudobno Ksantipo; življenje postane mu pravi pekel. Koj prvi dan po poroki mora poslušati mož pridige izza gardin in ukaze, kakor: „Kaditi v sobi ni dovoljeno, sploh pa želim, da moj mož nič ne kadi. Jesti mora vsak človek, vendar pijača pa ni neobhodno potrebna za življenje, zato je moja želja, da moj mož ne gre zvečer nikdar v gostilno“.

Noben berač ne dobi miloščine pri nji, ampak vsacega zapodi z grdimi psovkami od hiše. Če se ubogi dekli pripeti nesreča, da ubije kak kozarec ali okrožnik, odtrga ji takoj pri mali mesečni plači.

Take umazane in skope žene nastanejo navadno iz tistih modrih (?) najst ali dvanajstletnih gospodičen (!), ki mislijo, da so uže več, kakor oče in mati, se mešajo uže v vsak pogovor odraslih ljudi, sprejemajo goste itd. Marsikateri roditelji so na te, prezgodaj dozorele hčerke jako ponosni ter postanejo toliko zaslepljeni, da ne spoznajo, da iz taceh deklic ne postanejo nikdar ponižne, pohlevne in plemenite žene; kaj tacega si ne dajo dopovedati, tudi, če bi jim sam Bog to povedal; skušnja pa uči, da 14letne deklice, ki se še igrajo s punčikami, so mnogo več vredne, kakor pa take 11- ali 12letne gospodične.

Zato pokladamo še jedenkrat vsem materam toplo na srce, da naj obračajo največjo pozornost na vzgojo svojih

hčera. Vse, kar smo povedali o deški vzgoji, velja z malimi izjemami tudi pri deklicah, le z deklicami moramo postopati milejše; posebno dobro moramo paziti na vzgojo duha, srca, značaja, dobrega in lepega ukusa, milosrčnosti i. t. d. Zraven pa ne smemo pozabiti, da sama beseda in opominjevanje ne zadostuje, ampak naj več izda materni vzgled.

Omenili smo uže, da moramo pri deklinški vzgoji zelo gledati na gospodinjstvo in ročna dela. Nikdar ne smemo pustiti, da bi naše hčerke pohajale brez dela. Še celo šestletna deklica, sedeča pri materinem vznožji, šiva in dela oblačilce za svojo punčiko iz cunj in zato bi bilo grdo, če bi postopale večje deklice.

Do dvanajstega leta pečajo naj se deklice izven šolskega časa z najpotrebnejšimi in najkoristnejšimi rečmi; pletenje, kvačkanje, vezanje in šivanje naj bode njihovo delo. Potem naj se učé po sobah pospravljati, prah brisati, postiljati i. t. d.; na ta način postanejo bolj pripravne, močnejše in ponižnejše. Po dvanajstem letu pridejo pa na vrsto bolj fina dela. V počitnicah vadijo naj se tudi kuharstva. Nič ni za ženski spol bolj potrebno, kakor delo, ljubezen in veselje do dela, koje pomiri vse strasti, prepodi vse skušnjave ter stori človeka zadovoljnega in srečnega; iz lenobe izvira pa nezadovoljnost, nesreča i. t. d.

Krepostne deklice niso nikdar lene in one, ki so od nežne mladosti pravilno vzgojene, kojim je vkoreninjeno veselje do dela, ne postanejo nikdar sebične, nimajo veselja do napuhnjenega lišpanja in dopadati drugim.

Vsak človek mora imeti veselje do kake stvari; brez veselja mu ni moč živeti. Kdor nima veselja do dela, ga mora pa kje drugod iskati. Kaj naj počné odrasla deklica, ki ni navajena ostati doma, ki ne najde veselja v gospodinjstvu ali ročnih delih? Ne ostaja ji družega, kakor hoditi na sprehode, v gledišča, na ples i. t. d., ali pa brati pohujšljive romane.

Nikakor ne zahtevamo, da bi sedele mlade deklice celi dan sključene v sobi pri delu; saj je tudi drugod po hiši in posebno v kuhinji mnogo opravka; vrhu tega ostane še vedno dosti časa za sprehod, obiske, godbo i. t. d.

15. Vzgleđ.

Bogat posestnik z dežele se je namenil dati svoja dva sina, stara 10 in 12 let, v mesto v šolo in sicer v zasobni učni zavod, kjer bi dobivala hrano in potrebno vzgojo. V to svrho povabi lastnika učnega zavoda v počitnicah k sebi, da bi se pogovorila o plači in drugih potrebah. Vodja učnega zavoda je vstregel rad tej želji, tembolj, da bi spoznal, kako se obnašata njegova bodoča gojenca doma. Prav dobrih náđ si vodja ni dajal, saj ga je uže izučila skušnjja, da, žalibog, na domačo vzgojo v premnogih, posebno bogatih družinah, premalo gledajo; vender, kaj tacega, kar je tu videl, vsejedno ni pričakoval. Uže predno je prišel v vas, zapazi pri potoku dva razposajena paglavca (bila sta namreč sinova zgoraj imenovanega posestnika), ki sta metala prav lepega psička v vodo in ko je uboga žival zopet iz vode prišla, vrgla sta jo zopet hitro nazaj. To se je ponavljalo več kakor dvajsetkrat, da jima je ubogi psiček naposled splaval na ono stran ter tamkaj ves upehan obležal. Zdaj se obrneta ter zagledata starega berača, ki je nesel vrečo milodarov na rami. Hitro začneta ga obirati z grdimi psovkami, potegneta mu vrečo z rame ter mu streseta po tleh vse milodare, za koje je premolil toliko „očenašev“ in pretočil znabiti tudi marsikako grenko solzo.

V tacem prizoru dobil jih je vodja, ko se je mimo peljal in dečka ga debelo gledata, brez da bi vzel kedo klobuk z glave. Na to jo vbereta za vozom ter začneta na vse grlo kričati: „aha, obisk, obisk, danes bomo pa dobro jedli i. t. d.“

Pred hišo poždravi vodjo hišna gospodinja ter začne precej tožiti, kako težko ji je, ker bosta šla njena dva ljubčeka iz hiše. Dva otroka pobrala je uže smrt, nadaljuje gospodinja, zato ta dva, kolikor le mogoče z lepo vzgojuje. „Pa z lepo ne boste dosegli pri vzgoji dobrega vspeha“ odvrne ji vodja. „Skušnjja nas uči“, nadaljuje vodja, „da kolikor bolj strogo vzgojujejo roditelji svoje otroke, tembolj ljubijo in spoštujejo taki otroci potem roditelje svoje“. —

Zdaj se zaženeta dečka vsa potna, z razmeršenimi lasmi in strgano obleko, meni nič tebi nič, v kuhinjo; jeden zahteva kos mesa, drugi pa škodelico juhe. Ker njima kuharica brž ne vstreže, začne jo mati zmerjati ter obkladati z „neumno gosko, šemo“ i. t. d. Zdaj skoči starejši sin k materi ter ji pograbi kos slanine. „Ljubi moj otrok“, začne mati, „pa bi vendar menda lahko nekoliko časa počakal, saj oče morajo biti v pol ure doma in potem bomo vsi jedli“. „Jaz ne čakam pol ure, ampak jem, kedar sem lačen“, odvrne ji sin. Mlajši sin vzel si je med tem časom sam škodelico juhe, se usede na sredo veže ter začne zabavljati čez kuharico, ker mu ni dala takoj juhe. Gospodinja začne jo na to še jedenkrat oštevati ter ji z žuganjem zabiva v glavo, da naj ne pozabi, kedo je ona in kedo sta njena dva otroka. „Romp“, zaropoe škodelica po tleh ter se ubije in deček, namesto da bi se ustrašil, se še prav sladko smeje na to. „To je dobro, da se le nisi ustrašil“ pravi mu mati.

Vodja učnega zavoda se je naveličal uže poslušati in gledati tako vzgojo ter bi bil raje Bog vé kje, kakor pa v tej hiši.

Na to prijah gospodarski dom. Prav kratko pozdravi vodjo učnega zavoda in vpraša prav ponosno: „No, ali ste se uže seznanili z mojima sinovoma? Kaj ne da, prav čvrsta dečka sta? Pa pogumna, pogumna! Nikomur ne ostaneta besede na dolgu. Od teh dveh se boste še Vi marsikaj naučili. Ha, ha, ha, moja žena ju uže ugnati ne more! Ko bi le videli, kako se jih posli bojé; saj se pa ž njimi tudi nič ne šalita; kdor si jima drzne zoperstavljal, takoj jo dobi z bičem črez pleča. Res tak pogum imata in tako trdno voljo, da uže lahko naprej rečem, da bodeta s časoma vsakemu imponirala!“

„Kar mi sedaj pripovedujete, to vse je zoper pravila dobre vzgoje; tudi sam sem se uže prepričal, da sta dečka jako nenravnega vedenja, surova in trdosrčna. Živali se jima nič ne smilijo, nesrečne in uboge ljudi zasmehujeta ter sta prav za prav gospodarja v hiši.“

„No uže zopet tiste puhle pridige; prav tako poučevati so nas hoteli tudi naši domači učitelji, kojih smo letos uže štiri od hiše spodili. Hočete li, da bi bila otroka uže v teh letih popolnoma obrzdana? Mladost je norost; sedaj morata iznoretiti, da bosta pozneje pametna; ha, ha, ha, jaz sem bil še mnogo bolj poreden, kakor sta pa moja sinova, pa sem le danes veleposestnik.“

Na te besede povabi vodjo h kosilu! Stopivša v jedilno sobo, sedela sta oba dečka uže pri mizi, zvonila z nogami ter bobnala z žlico po okrožnikih. Konec mize stal je prav lep stol na visocih nogah in blazinjenem naslonjalom. Na levo in desno sedela sta gospoda sinova in šele potem oče in mati. Sedaj se odpro vrata in starikasta pestunja prinese na rokah šestletno deklico ter jo posadi na blazinjen stol. „Ali je otrok bolan, ker je tako bledih lic?“ vpraša vodja. „O, Bog ne daj, od samega sladkorja je taka; celi dan ne jé skoraj družega, kakor sladkor“, odgovori oče.

„Kako ti je pa imé, deklica?“ vpraša jo vodja.

Nič odgovora.

„Koliko si pa stara?“

Zopet nič odgovora.

„Oh, prosim, pustite, pustite v miru to malo revco“, oglasi se mati; „preveč boječa je; boji se Vas.“

Na to so pričeli obedovati. Otroci dobili so prvi svoje deleže; pa prav velike porcije in vina nič manj, kakor odrasli. „Prav vesela sem“, oglasi se zopet mati, „da danes otroci tako radi jedó; vselej sem žalostna, kedar nečejo jesti.“

Da bi otroci pred jedjo in po jedi molili, ali se zahvalili svojim roditeljem, o tem ni bilo v tej družini ne duha ne sluha.

„Ali otroci nikdar ne molijo?“ vpraša vodja.

„Bežite, bežite, kedo dandanes moli pred jedjo in po jedi! To ni več v navadi; k večjem pri kmetih, pri gospodi pa ne!“ odgovori gospodar.

„A tako?“ odvrne na to vodja ter raje molči, ker je spoznal, da s tacimi ljudmi govoriti o vzgoji, bilo bi zlivati vodo v morje.

Potem poslovi se gospodar od vodje; poprej mu je pa še naročil, da naj se zaradi plačila v zavodu zmeni z njegovo ženo.

Dečka zginila sta že davno iz hiše. Vodja gre na sprehod in med potjo stopi v gostilno, da bi zvedel, kje je prva poštna štacija in kedaj se odpelje pošta v mesto. Oba dečka bila sta tudi v tej gostilni; starejši je kadi smodko, mlajši pa cigareto. Gostilničar in njegova žena tožita čez ta dva dečka, kako sta razposajena in razuzdana, tako da že ni moč več shajati z njima. Pravita pa, da vsega tega kriva je mati, ki jima daje preveč potuhe. Vodja sklene zatrdno, da na noben način ne vzame teh dečkov v svoj zavod.

Gostilničar in njegova žena pripovedujeta nadalje, da šestokrat tudi svojo mater tepeta in ko jo necega dne starejši sin z nogo sune, vpraša ga mati: „Kaj, da me suješ z nogo, saj nisem pes?“ „Še mnogo manj si, kakor pes, kajti naš ‚Sultan‘ mi je ljubši, kakor ti“, odvrne ji sin.

Klobase in druge jedi moramo skrivati, kakor pred najhujšimi tatovi, nadaljuje gostilničarka. Mlajši pobalin odbil je z palico najlepšemu petelinu, ki sem ga imela, obé nogi, tako da je uboga žival poginila potem v velikih mukah. Oče hotel ga je za to neusmiljeno početje ostro s šibo našvrkati, pa mu pade žena v roke, češ, še tega naj se manjka, da bode moj otrok zaradi jednega petelina tepen; rajši sama pretrpim to kazen, meniš li, da si bil ti boljši, ko si bil mlad?

K tej slabi vzgoji pripomogel je pa tudi oče sam, ker je pri obedu dečkoma večkrat pripovedoval, kako je bil v svoji mladosti razuzdan in čimbolj nesramna in razposajena sta bila dečka, tembolj se jima je oče smijal in Bog ne daj, da bi se mu kedo drznil očitati, da napačno vzgojuje svoje otroke.

Vodji učnega zavoda se je gnjusila taka domača vzgoja do dnu srca in zato ni hotel iti potem nič več k tem ljudem v hišo. Pa še mnogo več bi Vam lahko povedala o teh ljudeh, nadaljuje gostilničarka. Povem naj Vam samo jedno dogodbo.

Slabe pol ure od tu živi v gradu oskrbnik, gospod Močnik. Obadva, gospod in gospa, sta jako ljubeznjiva in prijazna ter imata najstarejšega sina, kojega jako lepo vzgojujeta. Mej rodbino Močnikovo in zgoraj opisanega veleposestnika vlada pa velika razprtija in sovraštvo. Ženi veleposestnika bila je oskrbnikova žena vse prenizka, da bi občevala z njo in radi te prevzetnosti se je je tudi oskrbnikovka ogibala. Pa tudi malemu Ivanu Močnikovemu bilo je strogo prepovedano, občevati z razuzdanima sinovoma veleposestnika, zato, ker sta mu vedno nagajala, ga tepla in enkrat še celo v vodo pahnila, kjer bi bil kmalo utonil, ko bi ne bil slučajno prišel mimo vaški učitelj, ki je dečka potegnil iz deročega potoka. In od tega dneva izvira razprtija med tema dvema rodbinama.

Dognana resnica je, da iz slabo vzgojenih otrok, še nikdo ni postal prida človek. Prav tako zgodilo se je tudi s sinovoma našega veleposestnika.

V mestu ni mogel dobiti nobene poštene družine, koja bi vzela ta dva dečka na hrano in stanovanje. Zato mu ni preostajalo drugega, kakor napraviti lastno hiševanje. V ta namen najame veliko stanovanje in neko staro teto pa nastavi kot gospodinjo svojima sinovoma. Teta bila je revna ter odvisna od roditeljev teh dveh otrok. Častita bralka ali bralec si lahko misli, kako ju je vsled tega tudi vzgojevala. Gorje bi ji bilo, če bi si drznila odreči dečkoma le jedno željo. Imela sta tudi domačega učitelja, koji jima je moral izdelati vse domače naloge, da sta jih potem prepisovala. O kaki samodelavnosti, mišljenji in trudu ni bilo pri obeh ne duha ne sluha, dočim sta pa prav dobro umela, zapravljati denar po sladličarnah in pivarnah.

Čez nekoliko mesecev popraša oče v šoli, kako kaj njegova sinova napredujeta. Učitelj mu tako-le odgovori: „Čeprav sta Vaša sinova, posebno starejši, še precej nadarjena, vendar v šoli jako slabo napredujeta; lena sta čez vso mero ter ne vesta prav nič, kaj se pravi delati, ali vstrajati pri delu.

„Čudno!“ odvrne oče; „saj je vendar naloga šole, da vzbudi v otrocih veselje do dela.“

„Gospod“, zaupije učitelj ves razdražen, „kaj mislite, da bode šola v 3 ali 6 mesecih to popravila, v čemur greše roditelji v 10. in 12. letih nad otroci doma vsaki dan? Pa tudi zvonaj šole obnašata se Vaša sinova prav slabo; na igriščih sta izmej vsih otrok naj bolj surova. Omeniti moram tudi, da imata vedno preveč denarja, kojega zapravljata po sladličarnah in tudi pivovarnah. Mislite li, gospod moj, da postanejo taki otroci, ki niso družega vajeni, kakor jesti in piti, kedaj prida ljudje? Ni čuda, ker imata vedno polno denarja, da se nikdar nič ne uči!“

Oče odgovori ves osupnjen: „Nepričakovane vesti slišim o svojih sinovih in vsemu temu kriva je moja žena, ki jima daje vedno potuho in preveč denarja; v kratkem se morata poboljšati in če ne, ju bodem tepel, da bosta črna.“

„Najbolje bi bilo, če jih domu vzamete ter skušate z pravilno domačo vzgojo popraviti, kar ste do sedaj zamudili“, svetuje mu učitelj; „pa tudi za druge učence bilo bi to dobro; saj Vam je znan pregovor: „Slabi vzgledi popačijo dobre navade“. Z Bogom.“ — —

Ti svéti so očeta silno razburili; brez obotavljanja hiti naravnost v gostilno, popije v naglici par kozarcev vina, ukaže napreči in zdirja proti domu. Med potjo ustavi pred sladličarno ter popraša, če res njegova sinova sem zahajata. Sladličarnar mu vse pritrdi in pove tudi, da ju je uže dvakrat zasačil, ko sta sladkarije kradla.

„Torej tudi še kaj tacega moram slišati“, vzdihne oče, „moja otroka sta tatova!“

Kak ropot in kreg je bil potem doma, ne vemo, toliko nam je pa znano, da je žena svojega moža kmalo pomirila in potolažila. Dečkoma ukazala je na to zahajati v drugo sladličarno in kakor prej, tako jima je tudi nadalje za hrbtom očetovim pošiljala denar v mesto. —

Dečka se tudi sedaj nista nič bolje učila in roditelji zvrgli so vzrok na učitelja ter upisali sinova v drugo šolo.

Pa tudi na tej šoli sedela sta po 2 in 3 leta v enem razredu in ko ni vse nič pomagalo, vzeli so jih domu.

Sedaj sta bila stara 16 in 18 let. Skoraj vsaki dan sta jahala v mesto. Tu sta po gostilnah in kavarnah igrala, pušila najdražje smodke, pila najboljša vina in potem zahajala po slaboglasnih, pregrešnih hišah. — — —

Starejši teh dveh gospodov sinov sedel je uže v 16. letu na zatoženi klopi zaradi spolskega posilstva. Pa tudi mlajši ni bil v tem oziru mnogo boljši. Necega dne — bilo je po leti — ko je bila vsa družina pri obedu, vstopi v sobo stara kmetka žena ter položi pred mlajšega sina novorojeno dekletce, kojo je njena hči minulo noč porodila. Sin zarudi, ker vedel je, kaj to pomeni, in žena se poslovi, brez da bi dete s sabo vzela. — — — Tableau! —

Naša povest vršila se je 1878. l. Danes seveda je vse predrugačeno. Milosrčna mati žanje, kar je sejala. Njen mož počiva uže davno v hladnem grobu. Posestvo je bilo zadovoljeno ter prešlo v tuje roke in nesrečna mati je živela od milodarov tujih ljudi. Starejši sin je bil pisar pri necem advokatu, mlajši je nosil časopise po hišah in hčerka je pa pasla lenobo pri svoji materi ter brala romane. — — —

In naš Ivan Močnik? Kaj se je pa ž njim zgodilo, vprašal bode marsikdo? Tudi njemu pobrala je smrt očeta, še predno je dokončal visoke šole na Dunaju, a danes je pa gimnazijski profesor in doktor modroslovja. Njegova mati vodi mu gospodinjstvo ter živi ž njo v prav otroški zastopnosti, jedinstvi in miru. Kdor jih vidi na sprehodu, v gledišču, kdor vidi, kako neizmerno ljubi in spoštuje ta sin svojo mater, mora nehoté vsklikniti: „To je sin po volji božji! Blagor materi, ki si je vzgojila takega otroka!“ —

Bil je Silvestrov večer 1888. l. Pri oknu zaduhle in slabo razsvitljene podstrešne sobice sloni naša nekdanja veleposestnica. V rokah drži pismo svojega mlajšega sina, ki

jo naganja, da mu mora takoj poslati denarja, drugače umrje od glada ali zmrzne. V postelji leži njena 21letna hči ter bere pohujšljiv roman, prestavljen iz francoščine. Spodaj na ulici tava pa njeni starejši sin od žganjarije do žganjarije, češ, danes je Silvestrov večer, zato se ga moram prav dobro nalezti. Poleg njega pridrdra lepa gosposka kočija; v njej sedita naš dr. Ivan Močnik in njegova mati, ki sta namenjena v „Čitalnico“ na Silvestrovo veselico. Nekdanja veleposestnica se hitro odmakne od okna in britke solze ulijo se ji črez blede, od skrbi in trpljenja razorano lice. — —

Kdo bi pričakoval pred 20. leti toliko premembe mej tema dvema rodbinama! —

To so nasledki domače vzgoje! — Da, da, kdor ne seje, tudi ne žanje in kdor slabo seje, slabo žanje!

16. O poklicu.

Glede izvolitve prihodnjega poklica ali stanu otrokovega se roditelji tudi čestokrat pregreše. Koj pri rojstvu in znabiti še celo pred rojstvom otrokovem določijo nekateri abotni roditelji, kaj bode postal njihov ljubljencek in tega sklepa se drže tudi v mnogih družinah strogo, seveda skoraj vselej v nesrečo otrok. Ta oče pravi: „Moj sin bode naslednik moj“. Zopet drugi določijo, da bode njegov šestleten otrok uradnik; zopet tretji želi, da postane njegov sin častnik in mati uže sanja, kako ponosno stopa na strani svojega sina v lepej častniški obleki in dolgo sabljo. Taki sklepi so res neumni; to je račun brez oštirja, ker ne pomislijo, da mora imeti otrok poleg zvanjega tudi notranji poklic. Napačno je tudi, če oče ali mati pravita: „Jaz svojega otroka ne silim v noben stan; kar ga veseli, to naj pa postane“. Res ni dobro otroka siliti za kak stan, vendar je pa dolžnost roditeljev, da mu razložijo, kakošne težave ima ta ali oni stan.

Po končanih študijah naj si mlad mož v sporazumljenji svojih roditeljev in učiteljev zbere svoj poklic, poprej pa nikdar. N. pr.

„Kaj ne da, ljubi moj sin, ti bi bil rad vojak. To je res lep stan, ki ima mnogo bliščečih zvonajnosti, vendar pa nisi pomislil, da tvoji roditelji niso toliko premožni, da bi te zamogli gmotno podpirati, kajti vojaške plače niso preveč mastne.“

„Pred nekaj časom si rekel, da bi postal rad profesor naravoslovja, a zato je pa treba zopet dobre glave, če bi želel kaj veljave imeti.“

„Tudi za trgovski stan nisem preveč unet. Tudi tu je silno težavno brez skrbi živeti; dandanes je preveč konkurence“.

„V obče pa moram reči, da je vsak stan svoje časti vreden, da le dotičnik opravlja vestno dolžnosti svoje. Pre-mišljajmo n. pr. krojaški stan. Marsikdo se res rad norčuje z krojačev, a vendar se nahajajo po mestih krojaški mojstri, ki so si z pridnostjo napravili največjo trgovino in premoženje.“

Taki pogovori prav dobro vplivajo na mlade, neizkušene ljudi.

17. Sklep.

S tem razvil sem svoje in nazore družih o praktični domači vzgoji. Marsikdo bi znabiti želel drugačno ureditev stvarine in tudi glede jezika bi bilo kaj opomniti. Glavni namen celemu spisu je pa jedro in to pa ostane.

Kdo naj pa širi razumno domačo vzgojo med vse sloje človeštva? Najprvo poklicani smo ljudski učitelji s predavanjem, poučevanjem, spisovanjem poučljivih spisov o razumni vzgoji in z razširjevanjem takih spisov delovati na to, da se domača hiša zaveda svoje pedagogične naloge.

Potem je pa naloga vsakaterega človeka, da sodeluje pri tej važnej nalogi človeštva, da postane meso in kri, kar je razumno, resnično in dobro.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS: 0

00000440304

